

MAGYAR KÖNYVSZEMLE.

A MAGYAR NEMZ. MÚZEUM SZÉCHÉNYI ORSZ. KÖNYVTÁRÁNAK
KÖZLÖNYE.

A NM. VALLÁS- ÉS KÖZOKTATÁSÜGYI MINISZTERIUM MEGBÍZÁSÁBÓL

SZERKESZTI

KOLLÁNYI FERENCZ.

1907. ÉVI FOLYAM.

— II. FÜZET. —

BUDAPEST

KIADJA A MAGYAR NEMZETI MÚZEUM SZÉCHÉNYI ORSZ. KÖNYVTÁRA.

1907.

TARTALOM.

	Lap
A Magyar Nemzeti Múzeum Széchényi Országos Könyvtára az 1906. évben (Három szöveggéppel.)	97
Szónyi I. László. XIV. századbeli papiros-okleveleink vízjegyei. (Második közlemény, 17 táblával.)	123
Zsák J. Adolf. Szegedi Gergely, egy ismeretlen scriptor és miniator	145
Dr. Gulyás Pál. A Magyar Nemzeti Múzeum Széchényi Orsz. Könyvtárában lévő Aldinák leíró jegyzéke. (Második közlemény, 1 szöveggéppel.)	149
Tárca. Évnegyedes jelentés a M. N. Múzeum Széchényi Orsz. Könyvtárának állapotáról az 1907. év első negyedében	166
Szakirodalom. J. D. Brown, A manual of practical bibliography. Ism. <i>dr. Gulyás Pál.</i> — C. Beck, Jahrbuch der Bücherpreise. I. Ism. <i>Bibliofil.</i> — I. Collijn: Katalog der Inkunabeln der kgl. Universitäts-Bibliothek zu Uppsala. Ism. <i>I.</i> — A. L. Jellinek, Internationale Bibliographie der Kunstwissenschaft. III. Ism. <i>dr. Gulyás Pál.</i> — Külföldi folyóiratok szemléje: Deutsche Literaturzeitung, XXVIII. 1—3., 7., 9—11., 13. La bibliofilia, VIII. 10—11. 12. Le bibliographe moderne. X. 5—6. Mitteilungen d. Oest. Vereins f. Bibliothekswesen. X. 4. Rivista delle biblioteche e degli Archivi. VIII. 1. Revue des bibliothèques, XVI. 9—12. XVII. 1—3. The Library Journal, XXXII. 1., 2., 3. Zeitschrift für Bücherfreunde, X. 10., 11., 12. Zentralblatt für Bibliothekswesen. XXIV. 1., 2., 3.	171
Horváth Ignác. A magyar bibliografiai irodalom az 1907. év első negyedében	187
Vegyes közlemények. Fejérpataky László könyvtárigazgató negyedszázados szolgálati jubileuma. — Aubrey Beardsley kiállítása (*). — A Múzeumok és Könyvtárak Orsz. Főfelügyelőségének V. könyvtárnoki szaktanfolyama	189
Változások a magyarországi nyomdáknál 1907. január 1-től június 30-ig	192

A MAGYAR NEMZETI MÚZEUM
SZÉCHÉNYI ORSZÁGOS KÖNYVTÁRA
AZ 1906. ÉVBEN.

(Három szöveggéppel.)

Évről-évre hangosabban szólal meg a panasz a Széchényi orsz. könyvtár helyiségeinek czélszerűtlen, elégtelen és közkönyvtári szempontból alkalmatlan volta miatt. Kénytelenek vagyunk elismerni, hogy a látogató közönség kifogásai könyvtárunk helyiségei ellen teljesen jogosak. A könyvvállványokkal beépített szűk és dísztelen bejáró folyosón szorongó látogatók, kiknek tömege gyakran órák hosszat várja az olvasóteremben egy-egy hely megüresedését, a ruhatár előtt a téli hónapokban naponként megújuló tolongás és küzdelem, a levegőtlen olvasóterem, melyben ember ember mellett szorong, s melynek rossz helyi viszonyai a könyvtáriakra nézve az ellenőrzést, az olvasó közönségre nézve pedig a nyugodt, zavartalan dolgozást lehetetlenné teszik, tudományos kutatások számára berendezett dolgozó szobák teljes hiánya, méltán kihívják a kritikát a Széchényi orsz. könyvtár ellen, s mindezen hiányosságok hangosan hirdetik, hogy hazai tudományosságunk és közművelődésünk egyik első tényezőjének, a Széchényi orsz. könyvtárnak, a XX. század elején milyennek nem volna szabad lenni.

Pedig a könyvtárat látogató közönség csak a külsőséget látja, a belső hely-hiányból származó nagy bajok, melyeknek káros volta nem kevésbé fenyegető a könyvtár rendjére és használhatóságára nézve, csak a könyvtáriak előtt ismeretesek. A könyvtár minden zuga túl van zsúfolva, a hirlapkönyvtár óriási szaporodásának elrendezésére, az anyag könyvtári hivatalos kezelésére nincs hely. Újabb szerzemények szakszerű elhelyezése napokig, sőt hetekig tartó átköltöztetéseket igényel. Úgy hogy a gyarapodás és látogatottság mostani aránya mellett előre látható, hogy a könyvtári rend igen rövid idő múlva nem lesz fenntartható, s a könyvtár mint közművelődési intézmény nem töltheti be magasztos feladatát.

Itt gyors segítségre, gyökeres reformra van szükség. Toldozások, újabb segédállványok nem elégíthetik ki az igényeket, mert nem teszik tágasabbá azt a helyiséget, melyet több mint hat évtized előtt, 1846-ban szántak a Széchényi orsz. könyvtár részére, a mely abból réges-régen kinőtt. Segítség csak új építkezéssel lehetséges. A legjobb megoldás volna természetesen egy külön, a modern könyvtári technika vívmányai és könyvtári tapasztalatok, valamint a szükségletek igényei szerint berendezett új épület emelése. Ha azonban ez a gyökeres orvoslás ez idő szerint bármi okból megvalósítható nem volna, legalább olyan segítségről kell mennél előbb gondoskodni, a mely a Széchényi orsz. könyvtárat mihamarább kiszabadíthatja mostani szorult helyzetéből. A megoldásnak egyik módja volna a következő:

A Múzeum kertjének Eszterházy-utczai oldalán, a kert területének igénybevételével, esetleges kiszögelléssel az utczára, külön épület volna emelendő; ebben találna elhelyezést a tágas olvasóterem, gazdag kézi könyvtárral és dolgozó szobákkal, valamint a hivatalos kezelésre szolgáló helyiségek egy része. Ez új épület az utca felől külön bejárást kaphatna. A könyvtári helyiségek mostani színvonalával egyenlő magasságra építendő olvasóterem függő folyosó által össze volna köthető a könyvtári termekkel, melyeknek valamikor majd a régi épület egész első emeletét el kell foglalniok. Hogy e terv technikailag megvalósítható-e, e felől nyilatkozni szakemberek hivatvák; annyi azonban kétségtelen, hogy a bajok elosztatásának legjutányosabb, leggyorsabb megvalósítható módja ez volna, a mi ezenfelül a könyvtár szakadatlan használatában sem idézne elő zavart.

* * *

A könyvtár gyarapodásáról és használatáról az alábbiakban elmondandók részletesen számolnak be. Sem a gyarapodás, sem a látogatottság eredménye nem maradt a tavalyi mögött. A könyvtár négy osztályában, a letéteményezett új családi levéltárak még rendezetlen anyagát nem számítva, az évi gyarapodás 147.808 db volt (1905-ben 144.349 db). Mindezen osztályokban egy év alatt 44.793 használó fordult meg (1905-ben 44.714), kik a könyvtár állományából 168.936 dbot vettek igénybe (1905-ben 206.400 dbot).

A könyvtári tisztviselők egyikét, *Kollányi Ferencz* jaáki apátot és igazgató-órt az a kitüntetés érte, hogy Ő Felsége 1906. márczius 28-án kelt legfelsőbb elhatározásával a hiteles helyek levéltárainak országos főfelügyelőjévé méltóztatott őt kinevezni. Egyébként a tisztviselők helyzetében az a változás történt, hogy dr. *Vértesy Jenő* II. oszt. segédőr I. oszt. segédőrré lépett elő és hogy dr. *Schönherr Gyula* igazgató-őr a Múzeumok és Könyvtárak Orsz. Főfelügyelőségénél, valamint Tanácsánál az előadói teendők végzésére, könyvtári szolgálatától az 1906. év tartamára felmentetett és helyette ideiglenes kiegészítő erő alkalmazása vált szükségessé. Ugyszintén egyik könyvtári szolgának hosszabb idő óta tartó betegsége miatt ideiglenes szolgát kellett kiegészítőül felfogadni. Ezzel együtt az összes tisztviselők, díjnokok, szolgák és a felügyelő személyzet létszáma jelenleg a 36-ot érte el.

A könyvtár tisztviselői gyakran részesültek hivatalos kiküldetésekben, családi levéltárak átvétele, árveréseken való résztvétel és egyéb hivatalos ügyek okából. Ezenkívül a Magyar Nemzeti Múzeum utazási alapjából nyert támogatással a következők tettek tanulmányutakat: *Havrán Dániel* I. oszt. segédőr a felsőmagyarországi levéltárakban végzett egyháztörténeti kutatásokat; *Kováts László* I. oszt. segédőr Délnémetország és Svájc nagyobb könyvtáraiban tanulmányozta a könyvtári berendezéseket és azok kezelését; dr. *Hubert Emil* I. oszt. segédőr Bécs, Lipcse és Berlin zenei gyűjteményeiben tett tanulmányokat és dr. *Gulyás Pál* II. oszt. segédőr a felsőmagyarországi városok könyvtárában könyvkötéstörténeti emlékeket kutatott.

A könyvtár folyóirata a *Magyar Könyvszemle*, *Kollányi Ferencz* jaáki apát, igazgató-őr szerkesztésében évnegyedes füzetekben híven beszámolt a hazai könyvtári és bibliografiai mozgalmakról, képet adott a könyvtár belső életéről, közzétette a köteles sajtótermékek beküldésére hivatott hazai könyvnyomdák teljes jegyzékét, feltüntette az ezek körében beállott változásokat és közölte az 1905. évi hazai hírlapirodalom katalógusát.

A könyvtárhoz érkezett és elintézett hivatalos ügyiratok száma 568 (1905-ben 659) volt.

Az olvasóterem látogatására egy év alatt 3655 igazolójegy adatott ki (1905-ben 3670 darab).

A könyvtár történeti és irodalomtörténeti kiállításának az 1906. év folyamán 420 látogatója volt, jobbára tanáraik vezetése alatt megjelenő iskolai növendékek, kiknek a könyvtári tisztviselők szolgáltak magyarázatokkal.

A könyvtár négy osztályában a gyarapodás, használat és a végzett munka eredményeit a következő adatok mutatják.

I. Nyomtatványi osztály.

Gyarapodása *kötelesspéldányokban* 11,752 (1905-ben 9289), *ajándék* útján 1354 (1905-ben 876), *vétel* útján 484 (1905-ben 624), *áthelyezés* útján 20 (1905-ben 44) és *csere* útján 2 (1905-ben 4), összesen 13.612 (1905-ben 10.837) darab.

A könyvtárilag feldolgozandó és részben már feldolgozott gyarapodáshoz járul még 28.287 (1905-ben 35.159) darab aprónyomtatvány, melyek anyaguk természete szerint 10 csoportra osztva és érkezésük ideje szerint évnegyedes csomagokban megőrizve, ekkép oszlanak meg:

1. Gyászjelentések	5650 db
2. Zárszámadások és üzleti jelentések	2879 »
3. Egyházi körlevelek	316 »
4. Periratok	40 »
5. Hivatalos iratok	458 »
6. Műsorok	1854 »
7. Alapszabályok	823 »
8. Szinlapok	7363 »
9. Falragaszok	6442 »
10. Vegyes apró nyomtatványok	2462 »

Összesen : 28.287 db

A nyomtatványi osztály összes gyarapodásának darabszáma tehát 41.899 (1905-ben 45.996) darab.

Nyomtatványok vásárlására 4562·04 korona, 143·05 márka, 26 frank és 22 lira fordított (1905-ben a vásárlási összeg: 5280·56 korona, 139·40 márka és 8·75 frank).

A könyvtár nyomtatványi osztályát ajándékaikkal a következők gyarapították:

Alapy Gyula, Áldásy Antal, Állatorvosi főiskola, Állatvédő-egyesület, Alsófehérmegyei tört. társulat, Asbóth Oszkár, Awetarianian J. (Sumla).

Bacher-Balogh Pál, Bajza József, Ballagi Aladár, Balló István, Bányai Elemér, Bárdos György, Bécsi Statistische Central-Commission, Bécsi tud. Akadémia, Belgrádi egyetem rektora, Bergeni múzeum, Bishop H. R. (New-York), Borsod-Miskolczi közművelődési-egyesület, Bosnyák-hercegovinai orsz. kormány, Bostoni szépművészeti múzeum, Brambach Vilmos (Karlsruhe), Braun Márkus (New-York), Breznay Béla, Brüsseli kir. könyvtár, Budapest székesfőváros statisztikai hivatala, Budapesti kir. orvos-egyesület, Budapesti központi papnevelő intézet, Budapesti Nemzeti Zenede igazgatósága, Budapesti Szemle szerkesztősége, Budapesti tud. egyetem bölcsészeti kara, földrajzi intézete, növénytani intézete, rektora és I. sebészeti klinikája.

Chicagói John Crerar könyvtár, Csaplovits könyvtár (Alsókubin).

Délmagyarországi tört. és rég. múzeum-társulat (Temesvár), Detrich Tibor, Diószegi Győző, Dujnovits István, Dunamelléki ev. ref. egyházkerület, Dunántúli ág. hitv. ev. püspök.

Egri érsekség, Esterházy Sándor.

Fabricius Endre, néhai Fábry Károly örökösei, Fándly József, Fehér Ipoly főapát, Fejérvataky László, Felsmann József, Feministák egyesülete, Fitos Vilmos, Forster Gyula báró, Földművelésügyi minisztérium, Földtani intézet, Fővárosi könyvtár, Fővárosi közmunkák tanácsa, Fraknoi Vilmos, Francis D. R. (Boston), Fuhrmann Pálné, Fülöp József.

Gajári Ödön, Gillming Ferenczné, Gráci Historischer Verein für Steiermark, Gráf Gusztáv, Gulyás Pál, Győry Árpád, Győry Tibor.

Hampel József, Havas Rezső, Herceggprimási iroda, Herman Ottó, Hodinka Antal, Horváth Géza, Hunyadmegyei tört. és rég. társulat.

Iványi István.

Kalmár Ferencz, Kalocsai érsekség, Kassa városa, Keleti Szemle szerk., Képviselőházi iroda, Kereskedelmi minisztérium, Kereskedelmi és iparkamara (Budapest, Miskolc és Szeged), Kereskedelmi múzeum, Kérészy Zoltán, Kliment Ferencz, Kollányi Ferencz, Kolozsvári egyetemi könyvtár, Kolozsvári egyetemi orvostudományi kar, Komjáthy János, Konkoly-obszervatórium (Ó-Gyalla), Kozma Bernát, König Lajos, Kövesligethy Radó, Közgazdasági Közlemények szerk., Központi statisztikai hivatal, Krakói tud. Akadémia, Krausz Sámuel, Krisch Jenő, Krisztiániai iparművészeti múzeum, Krupka József, Kunszt János, Kuskó István, Kuthy Zoltán (New-York), gróf Kuun Gézáné, Küzdényi Szilárd.

Laszowski Emil (Zágráb), Lavotta József, Lázár Elemér, Liszt Nándor, Lipsken Ottó (Bécs), Duc de Loubat (Paris), Ludvigh Ernő (Tientsin), Lukács Géza.

Mády Ferencz, Magyar mérnök- és építész-egylet, Magyar Tud. Akadémia, Magyarországi Kárpát-egyesület (Igló), Mahler Ede, Malczovits Kálmán, Mangold Gusztáv, Mayer Gyuláné, Melbourni nyil-

vános könyvtár, Melich János, Meteorologiai intézet, Milánói kiállítás magyar osztálya, Milhoffer Sándor, Milleker Bódog, Miniszterelnökség, Múzeumok és Könyvtárak orsz. Főfelügyelősége és Tanácsa, Műbarátok köre.

Németh János (New-York), Nógrád vármegye alispánja.

Ornithologiai központ, Orosz Endre, Országos Törvénytár szerk., Ortvy Tivadar, Osztrák kereskedelmi minisztérium, Ödöfy László.

Párisi nemzeti könyvtár, Peabody-Institute (Baltimore), Pénzügyminisztérium, Pintér Jenő, Pólai gimnázium igazgatósága, Posta- és távirtdaigazgatóság, Postatakarékpénztár igazgatósága, Pozsonyi orvos- és természettud. egyesület, Prohászka Ottokár.

Radnai Rezső, néh. Ráth György, Reischer Béla, Rendőrfőkapitányság, Rimamurány-salgótarjáni r. t., Rosenstein Vilmos, Roth Gyula (New-York), Rotschild könyvtár (Frankfurt).

Saint-Louisi kiállítás titkársága, Schack Károly (Mödling), Schönherr Gyula, Sebestyén Gyula, Sepsiszentgyörgy polgármestere, Simonyi Zsigmond, Smithsonian Institution (Washington), Solymossy Sándor, Sólyom Jenőné, Stoics Iván, Strich M. (Berlin).

Szabadalmi hivatal, Szalay Imre, Szalay Péter, Számvevőszék, Szanatorium-egyesület, Széchenyi kör (Eperjes), Székely nemzeti múzeum (Sepsiszentgyörgy), Szemere Miklós, Szentmártoni Kálmán, Szentpétervári Tud. Akadémia, Szilágyi István kör (Máramarossziget), Szilágyi József, id. Szinnyei József, ifj. Szinnyei József.

Technologiai iparmúzeum, Telkes Simon, Temesvár város tanácsa, Theer János, Tolnavármegyei múzeum, Tompa Imre, Towarzystwo przyjaciatnank (Pozen), Tulbusz Gh.

Upsalai egyetemi könyvtár.

Vajda Viktor, Vallás- és közoktatásügyi minisztérium, Venetianer Lajos, Veszprémi püspöki iroda, Veszprémvármegyei gazdas. egyesület, Vikár Béla, Vízépítési igazgatóság, Volpicella Luigi (Nápoly).

Walter Gyula, Washingtoni Library of congress, Wichmann Irjő (Helsingfors), Würzburgi Phys. medic. Gesellschaft.

Zerkowitz Emil (New-York), Zichy N. János gróf, Zilioetto Baccio (Trieszt).

Az ajándékozók száma e szerint 210 (1905-ben 182).

A nyomtatványi osztály szerzeményei közt a legnevezetesebb a Régi Magyar Könyvtárhoz tartozó darabok hosszú sorozata, melyhez hasonló gazdag gyarapodása könyvtárunk e legbecsesebb részének még alig volt. E sorozatból 23 db néhai Ráth György híres hungarikum könyvtárából való. A nagy gyűjtő ugyanis ajándékozási okiratában oly feltétel mellett hagyta nagybecsű hungarikum könyvtárát a M. Tud. Akadémiának, hogy ez a rá nézve másodpéldányokat képező és a Magyar Nemzeti

Múzeumban meg nem lévő darabokat »Ráth György ajándéka« címén a Széchényi orsz. könyvtárnak engedje át. Ily módon a Szabó Károly Régi Magyar Könyvtárának I. és II. részébe tartozó könyvek közül összesen 23 nyomtatvány járult a múzeumi anyag gazdagításához és ezek a következők:

1. Temesvári és Tinódi: *Chronica*, Kolozsvár 1574.
2. Görcsönyi Ambrus: Szép jeles históriás ének, Kolozsvár 1581.
3. Fons vitae, Debreczen 1589.
4. Enyedi Georgius: *Explicationes*, Kolozsvár 1598.
5. Petschius Petrus: *Malleus peniculi*, Kassa 1612.
6. Pázmány Péter: Imádságos könyv, Pozsony 1631.
7. Veszelin Pál, Kegyes és istenes beszélgetések, Debreczen 1633.
8. Az igaz isteni tiszteletnek tiszta tüköre, Pozsony 1638.
9. Rákóczi Georgius: *Instructio*, Albae Juliae 1638.
10. Károlyi Gáspár: Szent biblia, Várad 1660—61.
11. Kéry Johannes: *Oratio funebris*, Tyrnaviae 1664.
12. Weber Johann: *Wappen*, Lőcse 1668.
13. Miles Mathias: *Siebenbürgischer Würg-Engel*, Szeben 1670.
14. Zilahi János: Az igaz vallásnak világos tüköre, Kolozsvár 1672.
15. Temetési pompa, Debreczen 1674.
16. (Labsanszky Johannes): *Extractus*, Tyrnaviae 1675.
17. Pereszlényi Paulus: *Grammatica*, Tyrnaviae 1682.
18. Páriz-Pápai Imre: Keskeny út, Lőcse 1689.
19. Gyöngyösi István: Porából megéledett Phoenix, Lőcse 1693.
20. Lelki paradicsom, H. n. 1700.
21. Kövesdi Paulus: *Elementa linguae Hungaricae*, XVII. század.
22. Új és ó kalendárium, Kolozsvár 1702.
23. Thasnádi Stephanus: *Polydori virgulta myrtea*, Debreczen 1703.

Ezekon kívül ajándék vagy vásárlás útján még hét régi magyar könyv jutott a könyvtár tulajdonába; ezek:

1. Énektöredék 1597.
2. Szikszay Fabricius Balázs: *Nomenclatura*, Debreczen 1619. (90 korona).
3. Káldi György: Szent Biblia, Bécs 1626 (Szalay Imre ajándéka).
4. Caroli P. *Elementa Graecae grammatices*, Leutschoviae 1647.
5. Tyukodi György: Éghi zengés, Kassa 1677. (Lavotta József ajándéka).
6. *Xenium novi anni*, Tyrnaviae 1698.
7. Szent Ignác élete, Nagyszombat XVII. század (100 korona).

Ezen régi magyar nyomtatványok közül a legérdekesebbek egyikének, Tyukodi 1677. évi könyvének, mely II. Rákóczi Ferenc fejedelem atyjának végtisztességekor mondott prédikációkat tartalmazza, czímlapját mutatjuk be hű hasonmásban. (1. ábra). E ritka könyv Szabó Károly bibliografiai munkájának tanúsága szerint eddig csak két példányban volt ismeretes.

A lefolyt évben a könyvtár olvasótermét 37.744 egyén látogatta, a kik 91.363 kötetet használtak (1905-ben az olvasók száma 37.422 volt, 89.229 db könyvhasználattal.) Kikölsönzés útján pedig 2350 egyén 3646 kötet könyvet használt (1905-ben 2279 egyén 3750 könyvet kölcsönzött ki).

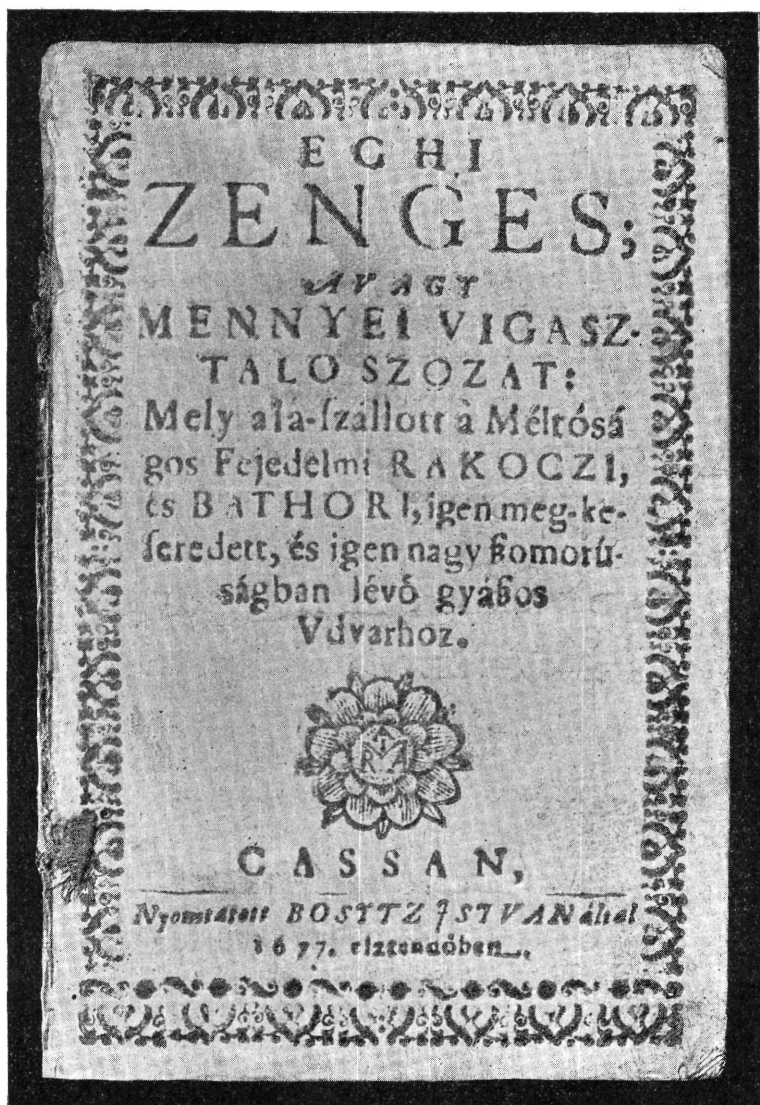
A könyvtári feldolgozás eredménye: egy év alatt 7759 mű osztályoztatott, melyekről 10.952 könyvtári czímlap készült (1905-ben az évi eredmény 6695 mű 9398 czédelával). — Kötés alá 1486 mű került 1929 kötetben (1905-ben 1219 mű 1781 kötetben).

A köteles nyomdatermékek kezelését végző irodába egy év alatt 2319 nyomtatvány-csomag érkezett (1905-ben 2323); az iroda pedig 2126 postai küldeményt, jobbjára átvételi elismervényt továbbított (1905-ben 2395-öt); ezek közül 455 be nem küldött sajtótermékek reklamálása volt (1905-en 760). A könyvtár a lefolyt év alatt csak három esetben (1905-ben 27-szer) kereste meg a közalapítványi kir. ügyigazgatóságot, hogy az 1897. évi XLI. t.-cz. intézkedései ellen vétő nyomdatulajdonosokkal szemben peres eljárást indítson.

Úgy ezen, valamint korábban indított peres eljárások eredményeül a Széchenyi orsz. könyvtár javára a következő nyomdák marasztaltattak el pénzbüntetésben és megfelelő kártérítésben:

Biraucz és társa budapesti ny.	15'—	kor.
Horovitz Adolf vágujhelyi ny.	25'—	»
Horovitz Zsigmond debreczeni ny.	5'50	»
Madarász Béla pécsi ny.	20'10	»
Magyary Mihály kolozsvári ny.	10'40	»
Nyiry Lajos gödöllői ny.	1'80	»
Rozsondai János baróti ny.	4'60	»
Szászvárosi kny. r.-t.	6'—	»
Dr. Szubotics Kamenko ujvidéki lapszerk. ...	10'—	»

Összesen ... 98'40 kor.

1. ábra. II. Rákóczi Ferencz fejedelem atyjának végtisztességekor elmondott beszédek címmlapja (Kassa, 1677.)

II. Kézirattár.

A gyarapodás *ajándékozás* útján 15 kézirat, 45 irodalmi levél, 8 irodalmi analecta; *vétel* útján 45 kézirat, 478 irodalmi levél, 117 irodalmi analecta. Az évi gyarapodás darab száma tehát 708 (1905-ben 226).

Kéziratok vásárlására összesen 4413:34 korona és 5 márka fordítottatott. Ez összeg legnagyobb részben a bécsi Gilhofer és Ranschburg czég által rendezett kézirat-árverés alkalmával megszerzett nagyérdékű darabok vételárának törlesztésére volt szükséges.

Kéziratokat ajándékoztak :

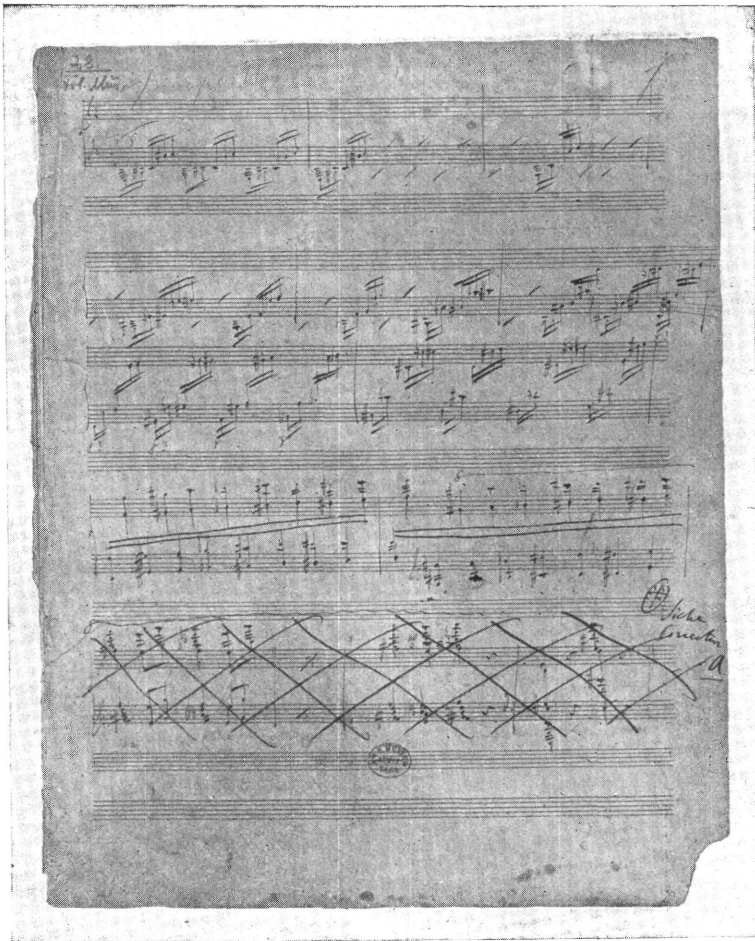
Bányai Elemér, Fabricius Endre, Fejérpataky László, özv. Gillming Ferenczné szül. Fischer Hermína, Gyulai Pál, Hodinka Antal, Kerekes Pál, Korizmic Antal, Medits Nándor, Szalay Imre, id. Szinnyi József, Varjú Elemér.

Az ajándékok közt különösen kiemelendő Gyulai Pálé, ki Vörösmarty Mihály 1819—1821., 1823. és 1824—1825-ben írott apróbb verseinek három füzetbe foglalt eredeti kézíratait, továbbá számos epigrammjának első fogalmazványát juttatta a kézirattár birtokába. Hasonlóképen értékes özv. Gillming Ferenczné ajándéka, ki testvéreinek, néh. Fischer Sándornak hagyatékából származó s irodalmunkat közelebről érdeklő levelezéseket adott át. A levélírók közt szerepelnek : Brandes György, Baumbach Rudolf, Dahn Félix, Ebers György, Ebner-Eschenbach Mária, Heyse Pál, Lilienkron Detlev, Ling Hermann, Rosegger Ferencz, Scherer János és mások; a levélírók jobbára Petőfi és Madách költészetével foglalkoznak, melyet Fischer Sándor fordításából ismertek meg.

A vétel útján szerzett kéziratok közül különösen felemlítendő gróf Beckers József Henrik ezredes, József nádor hadsegéde »Beitrag zur Geschichte der Insurrection im Jahre 1809 und 1810« című művének öt kötetre terjedő eredeti kézírata és ennek több eredeti okmánymelléklete, minők : Kisfaludy Sándor, gróf Hadik, gróf Keglevich stb. levelei s Napoleon kiáltványának francia, latin és magyar nyelvű változata.

Rendkívül nagybecsű zenei kéziratokat és leveleket szerzett a kézirattár a már mondott bécsi árverésen, úgyszintén ezenkívül is a Gilhofer és Ranschburg bécsi czégtől. Legkiválóbb darabok ezek között : Liszt Ferencz Rákóczi indulójának első fogalmaz-

ványa és ugyanannak 1866. évi második végleges kidolgozása eredeti kéziratokban; ez utóbbinak egyik lapját hasonmásban mutatjuk be (l. 2. ábra). Szintén Liszt Ferencztől való a »Csárdás obstiné (Hartneckiger Csárdás)« eredeti kézírata. Volkmann Róbert Visegrádjának négykézre írt sajátkezű átdolgozása. Schumann Róbert »Phantasie«-jának, melyet Liszt Ferencznek ajánlott, terjedelmes kézírata, a szerző sajátkezű javításaival stb.

2. ábra. Liszt Ferencz Rákóczi-indulója második kidolgozásának eredeti kézírata 1866-ból.

Az irodalmi levelestárnak gazdag gyarapodása volt. Megszerztük Hugó Károly és Prielle Kornélia levelezésének nagy részét. Ezekben, valamint egyéb megvett levelek írói közt szerepelnek : Arany János, Csengery Antal, Czuczor Gergely, Endlicher István, báró Eötvös József, Gaál György, Hormayr József, Ipolyi Arnold, báró Jósika Miklós, Kitaibel Pál, Kölcsey Ferencz, gróf Mailáth János, Nyáry Pál, Pyrker László, Pulszky Ferencz, gróf Széchenyi István, báró Wesselényi Miklós stb. ; a külföldiek közül pedig, a már említettekén kívül : Berlioz, Freytag, Grillparzer, Ira Aldridge, Saint-Saëns, Scheffel, Suppé stb.

A kéziratát a lefolyt évben 215 kutató kereste fel, kik annak állományából 592 kéziratot és 433 irodalmi levelet használtak. Hivatalos megkeresésre 18 esetben 28 kézirat és egy irodalmi levél kölcsönöztetett ki. A használók száma tehát együttvéve 233, a használt daraboké pedig 1054 (1905-ben 323 kutató 8469 darabot használt).

A kéziratár személyzetét az újabb szerzemények feldolgozásán kívül az újabb Musica szak szervezése és főleg régibb levélgyűjtemények rendezése vette igénybe.

III. Hírlapkönyvtár.

A hírlapkönyvtár gyarapodása *kötelezpéldányokban* (a törvényben előírt módon, t. i. havi vagy évnegyedes csomagokban és szabályellenesen, t. i. egyes számonként küldve) 78.829 hírlapszám; *ajándék* útján 12.429 hírlapszám; *vétel* útján 130 hírlapszám; *áthelyezés* útján a könyvtár levéltári osztályából 51 hírlapszám. Az összes gyarapodás tehát 91.439 hírlapszám (1905-ben 89.817).

Ajándékozók voltak a Nemzeti és Országos Kaszinón kívül, melyek minket közelebről érdeklő külföldi hírlapok egész sorát bocsátják a könyvtár rendelkezésére, Aigner Lajos, Breznay Béla, a Budapesti székesfővárosi könyvtár, Kovács Ernő, Rio de Janeirói Biblioteca Nacional, Roth Gyula, Sajó Sándor és a Smithsonian Institution.

Hírlapok vásárlására 21-20 korona fordítottatott.

A hírlapkönyvtár olvasótermét 4059 olvasó látogatta, kik a könyvtárban 8097 hírlapkötetet használtak; kölcsönzés útján pedig

123 egyén 250 hirlapkötetet használt a könyvtáron kívül. Összesen tehát egy év alatt 4182 egyén 8347 hirlapkötetet vett igénybe (1905-ben 4271 egyén 9269 kötetet használt).

A hirlapkönyvtár munkáját a nagymérvű használaton kívül igen megnehezíti az egyre ijesztebben fenyegető helyhiány, mely a hirlapok rendes kezelését úgyszólván lehetetlenné teszi. Czédulázatott különben 31 új hirlap 538 évfolyama (1905-ben 129 1181 évf.), átnézetett 860 hirlap 67.858 száma (1905-ben 1057 hirlap 63.694 száma). Hirlapok kötéseért 1670.42 korona utalványoztatott.

Az új szerzemények hirlaptári feldolgozása akadálytalanul megtörtént, de még mindig zavarja a rendes munkát és kivált az ellenőrzést az a körülmény, hogy a nyomdatulajdonosok és kiadók egy része a hirlapokat nem a törvényben előírt módon, hanem egyes számonként küldi be. 1906-ban is 17.977 hirlapszám érkezett ily módon (1905-ben 19.618).

IV. Levéltár.

A gyarapodás *ajándék* útján 4900 db irat, *vétel* útján 918 db, *áthelyezés* útján (a könyvtár egyéb osztályaiából) 4232 db, *letétemény* útján, az alább említendő újabb családi levéltáraknak még pontosan össze nem számított anyagán kívül 3712 db irat. Az összeszámított darabok mennyisége tehát: 13.762.

Levéltári darabokat ajándékoztak a következők:

Áldásy Antal, Bányai Elemér, Fabricius Endre, Fényes Dezső, Gömöröy Gusztáv, Gyarmathy Sándor, Kossuth Ferencz, Kovács Ernő, Loczka József, Lukács András, Magyar Könyvszemle szerk., »Nap« szerk., Simonyi Dénes, Szalay Imre, Szent-Ivány Gyula, id. Szinnyei József, Teleki Sándor gróf, Tóth-Kádár Vilmos, Tóth Károly, ifj. Ugron Gábor, Varjú Elemér.

A levéltár gyarapítására 37.234.81 korona és 94.60 марка fordítatott.

E vétel-összegben 32.000 koronával szerepelnek a néhai Helfy Ignác hagyatékából származó és özv. Roger-Helfy Jenőnéől megvásárolt nagybecsű Kossuth-iratok és levelezések, melyek a múzeum tulajdonában lévő hasonló iratokat egészítik ki. Az 540 darabot magában foglaló gyűjtemény vételára legnagyobb részének,

30.000 koronának fedezetéről a kormány törvényhozási úton gondoskodott.

A múzeumi törzsanyag gyarapodásából 22 db az eredeti középkori oklevelek, 981 db az újkortól iratok, 940 db az 1848/49-es gyűjtemény, 42 db a nemesi iratok és czimereslevelek és 7597 db a gyászjelentések csoportjára esik. Ez utóbbiakat id. *Szinnyei József* ajándéka több mint 2000 darabbal gyarapította.

A czimeres nemeslevelek csoportja néhány igen nagyérdékű középkori darabbal gazdagodott.

Ilyenek: Zsigmond király 1415. évi czimeradománya a Vadkerti és Szentgyörgyi Vincze-család részére, a Dobry-család 1431. évi czimereslevele (a Dobay-család levéltárában) és a legszebbek egyike, II. Lajos 1518. évi czimereslevele Armbruster Jakab részére; ezen eddigé ismeretlen armális gyönyörűen megfestett czimerképével és lapszéli díszítményeivel a magyar czimerfestészet valóságos remeke s ezért az a múzeumi gyűjtemény egyik elsőrangú darabja. E czimerképet hű másolatban bemutatjuk (l. 3. ábrát). Rendkívül szépek még I. Ferdinánd 1557. és 1559. évi czimereslevelei a hazai költészetünk történetében is ismeretes Armbruster Kristóf részére.

Az újkortól iratok közt különösen érdekesek József nádornak az 1804—1829. évekből származó eredeti levelei, számszerint 13 db, telve személyes vonatkozású adatokkal. Minden tekintetben értékes az említett Helfy-féle levelezés és kiválóan becses Kossuth Ferencz kereskedelemügyi miniszter ajándéka, a ki a Kossuth Lajos irataiból néhány kötet eredeti kéziratát bocsátotta a Széchenyi orsz. könyvtár rendelkezésére.

A letéteményezett családi levéltárak száma a lefolyt év alatt hattal növekedett és néhány korábban letéteményezett levéltár több nevezetes kiegészítésben részesült.

Újonnan letéteményezett családi levéltárak a következők:

1. A *Töttösy*-családé, melyet Egyházassalvi Töttösy Béla kuriai bíró adott át a Múzeumnak. A levéltár azóta rendeztetvén, állaga a következő: 1 db középkori, 13 db XVI. századi, 71 db XVII. századi, 794 db XVIII. századi, 244 db XIX. századi, összesen 1123 db.

2. A Kisdobai *Dobay*-család levéltára, melyet Sándor József főhadnagy tétteményezett le; e levéltár mindössze 110 dbot foglal

3. ábra. Armbruster Jakabnak II. Lajos királytól 1518-ban kapott czímere.

magában, ezek között 1 középkori oklevél van, és pedig a Dobry-családnak 1431. évi említett czimereslevele.

3. A Kőlcsei *Kőlcsey*-család levéltára, melynek letéteményezője Kőlcsey Gábor földbirtokos. Az összesen 2175 dbot magában foglaló családi levéltár túlnyomó részben XVI—XIX. századi iratokat tartalmaz ; de van benne 1 db Árpád-kori, 10 db XIV. századi, 14 db XV. századi és 5 db XVI. századi középkori eredeti oklevél is.

4. A Budetini *Szunyogh*-család levéltára, melyet gróf Csáky Albin adott át a Nemzeti Múzeumnak.

5. A báró *Perényi*-család levéltára, melyet id. báró Perényi Zsigmond és családja tagjai helyeztek letéteménybe.

6. A Gyulai *Gaál*-családé, melyet Hertelendy Ferenczné adott át.

Ez új letéteményekkel a Nemzeti Múzeumban elhelyezett családi levéltárak száma *nyolczvankettőre* emelkedett.

Korábban letéteményezett családi levéltárak közül a következők részesültek kiegészítésekben :

1. A *Berzeviczy*-család kihalt bárói ágának levéltárához Szmrecsányi Miklós min. tanácsos újabban ismét 304 db irattal járult, melyekből 16 db a XVII., 206 db a XVIII. és 82 db a XIX. századra esik.

2. A *Kvassay*-család levéltára két újabb letéteménnyel gazdagodott.

3. A *Luka*-családé, mely tekintélyes kiegészítést nyert. Ez utóbbiakról számszerinti kimutatás még nem adható.

A levéltárat a lefolyt évben 264 kutató kereste föl, kik annak állományából 64.098 dbot használtak ; azonkívül 20 téritvényre 428 db kölcsönöztetett ki. Összesen tehát 284 egyén 64.526 levéltári darabot használt (1905-ben a használat 419 egyén részéről 95.683 darab).

A levéltári rendes munkálatok, a növedéknapló vezetése, nagyobb gyűjtemények megbecslése, új járulékok feldolgozása mellett megkezdődött a letéteményezett családi levéltárak középkori oklevélanyagának jegyzékbe vétele. A gr. Blagay, Lippich, Salamon, gr. Rhédey családi levéltárak ilyenmő anyagának leltározása teljesen, a Dessewffy-családé 1425-ig, a Kállayak nagy levéltára pedig 1346-ig készült el.

A családi levéltárak rendezése általában nagy mértékben foglalkoztatta a levéltár személyzetét. Teljesen rendezettek és jegyzékbe vétettek a már említetteken kívül a következő levéltárak:

1. A *Bogyay*-családé, mely 2252 db iratot, s ezek között 1 Árpádkori, 4 db XIV-ik és 8 db XV-ik századi oklevelet foglal magában.

2. A Kölcsei *Kende*-családé, melyben a darabok száma 10.064; ezek között van 4 db Árpádkori, 90 db XIV. századi oklevél, két czimereslevél és két czímerkérő folyamodvány.

3. A *Kruplanicz*-levéltár 10.330 db irattal (eredeti középkori nincs), közte a család 1647. évi czimereslevele.

4. A *Szinyey-Merse*-levéltár, összesen 810 db oklevéllel, melyek között 4 Árpád-kori, 53 db XIV. századi, 164 db XV. századi és 23 db XVI. századi középkori oklevél van. Van a levéltárban két czimereslevél, egyik a családé 1602-ből.

5. A *Sibrik*-családé, melynek darabszáma 14.011; ezek között az Árpád-korból való 2, a XIV. századból 37, a XV-ikből 75, a XVI-ikből (1526 előtt) 38 darab.

Az év végén folyamatban volt a már régebben letéteményezett br. *Balassa*-levéltár folytatólagos rendezése, és az újabban idekerült *Berzeviczy* (kakaslomniczi ág) és br. *Perényi* családi levéltárak anyagának évrendbe szedése.

* * *

A könyvtári tisztviselők és alkalmazottak tudományos és irodalmi munkásságát a következő összeállítás mutatja:

Dr. *Fejérvataky László*

osztályigazgató, egyetemi ny. r. tanár, múzeumi és könyvtári orsz. felügyelő, a M. Tud. Akadémia rendes tagja és az Akadémia történelmi bizottságának előadója.

1. Báró Radvánszky Béla emlékezete. (Turul 1906. évf.)
2. A Magyar Nemzeti Múzeum Széchényi orsz. könyvtára az 1905. évben. (Magyar Könyvszemle 1906. évf. II. füzet.)

Id. Szinnyei József

kir. tanácsos, múzeumi igazgatóőr, a M. Tud. Akadémia I. tagja.

1. »Magyar írók élete és munkái« 96—101. füzet. (XI. kötet 5—9. füzet, XII. kötet 1. füzet. Récsi-Sántha.)
2. »Timár-ház«. Napló jegyzetek XV—XVI. 1846. (Komáromi Lapok 1—2., 26—27. szám. Átvette a Magyar Állam 36—37. és 203. szám.)

Kollányi Ferencz

pápai praelátus, jaáki apát, múzeumi igazgatóőr, a hiteles helyi levéltárak országos főfelügyelője, a M. Tud. Akadémia I. tagja.

1. A magánkegyúri jog hazánkban a középkorban. Bpest, 1906.
2. Szerkesztette a Magyar Könyvszemlét.

Dr. Schönherr Gyula

múzeumi igazgatóőr, egyetemi m. tanár, a Múzeumok és Könyvtárak orsz. Főfelügyelőségének és Tanácsának előadó titkára, a M. Tud. Akadémia I. tagja.

1. Nagylucei Orbán zsoldáros könyve a Magyar Nemzeti Múzeum könyvtárában. (Magyar Könyvszemle 1906. évf.)
2. Nagybánya város XIV. századi pecsétai. (Turul 1906. évf.)
3. Jelentés a Magyar Heraldikai és Genealogiai Társaság 1906. évi működéséről. (Turul 1906. évf.)
4. Jelentés a múzeumok és könyvtárak orsz. főfelügyelőségének 1905. évi állapotáról. (Budapest, 1906.)
5. A múzeumok és könyvtárak orsz. tanácsának IV. jelentése. (Budapest, 1906.)
6. Vidéki könyvtáraink 1904-ben (Magyar Könyvszemle 1906. évfolyam.)
7. Művészi séták. Tárca. (>Budapesti Hírlap«-ban. Deczember hónap.)
8. Szerkesztette Varjú Elemér társaságában a »Turul« című folyóiratot.

Dr. Sebestyén Gyula

múzeumi igazgatóőr, a M. Tud. Akadémia I. tagja, a Magyar Néprajzi Társaság főtitkára.

1. Dunántúli gyűjtés. Kiadta a Kisfaludy-Társaság. (Magyar Népköltési Gyűjtemény. Új folyam, VIII. köt.)
2. A magyar nemzet őskora. (Beöthy-Badics: A magyar irodalom története, I. köt. 3-ik kiadás új fejezete, 15. l.)
3. A pogánykori költészet emlékei. (U. o. új fejezet, 35. l.)
4. A királymondák és az énekmondák. (3-ik jav. kiadás, u. o. 98. lap.)

5. Középkori könyvtáraink és a Corvina. (3-ik jav. kiadás, u. o. 134. l.)
6. Czintus, czinkus. (Magyar Nyelv, 1906. évi foly. 83.)
7. A székelly betürovás eredetéről. (Rovás és rovásírás, IX. közlemény. Ethnographia, 1906. évi foly. 265. l.)
8. Hamisítványok. (U. a. X. közlemény. U. o. 343. l.)
9. A pünkösdi király és királyné. (U. o. 32. l.)
10. Báltánczoltató betlehemeseink szerepe a magyar mysteriumok történetében. (Mutatvány a »Dunántúli gyűjtés« cz. kötetből.) U. o. 101. l.)
11. Réső Ensel Sándor előkészülete a »Népszokások« II. kötetéhez. (U. o. 219. l.)
12. A másik fél szava. (Válasz az Irodalomtörténeti Közleményeknek.) U. o. 120. l.)
13. Gróf Zichy Jenő halála. (U. o. 370. l.)
14. Főtitkári jelentés a M. Néprajzi Társaság 1906. évi rendes közgyűlésén. (U. o. 188. l.)
15. Munkácsi Bernáttal szerkesztette az Ethnographiát.

Horváth Ignác

múzeumi őr.

1. Folyóiratok 1905. évből. (Melléklet a Magyar Könyvszemle 1906. évfolyama 3-ik füzetéhez.)
2. Történeti repertorium. (Századok 1906. évfolyamában.)
3. A magyar bibliografiai irodalom repertoriuma az 1905. év utolsó és az 1906. év első három negyedében. (Magyar Könyvszemle 1906. I—IV. füzet.)

Kereszty István

múzeumi őr.

1. Az 1905. évi hazai nem-magyar nyelvű hirlapirodalom bibliográfiája. (Magyar Könyvszemle, melléklet.)
2. Seprődi János »Emlékirat a magyar zenéről« cz. tanulmányának bírálata. (Erdélyi Múzeum, 4. sz.)
3. »Csalódások« (zenei elmefuttatás). (Művészeti Almanach 1907-re.)
4. A M. Kir. Opera újdonságainak ismertetése. (Vasárnapi Ujság.)
5. Zenei törekvések; Puccini művészete; A dalszínház. (Magyar Világ: 5., 10., 15. sz.)
6. Szerkesztette a »Magyar Lant« cz. zenei lapot január- s februárban.
7. Értekező és polemikus cikkek, zeneműbírálatok. (Zenelap; Zenevilág.)
8. »Bayreuthból.« (Az Ujság, 225. sz.)
9. »Az Ujság« zenei rovatának vezetője.

Dr. *Áldásy Antal*

múzeumi őr, egyetemi magántanár.

1. Név- és tárgymutató a gróf Zichy-család okmánytára I—IV. kötetéhez. Budapest, 1906.
2. Magyarország melléktartományainak oklevéltára. Második kötet. A Magyarország és Szerbia közti összeköttetések oklevéltára 1198—1526. Szerkesztették Thallóczy Lajos és Áldásy Antal. Budapest, 1907.
3. A Dobry-család czímereslevele 1431-ből. (Turul, 1906. évfolyam.)
4. Ismertetések a Századok, Turul és a Mittheilungen des Instituts für österr. Geschichtsforschung 1906. évfolyamában.
5. Apostolic Majesty. Cikk a New-Yorkban megjelenő Catholic Encyclopaediában.

Dr. *Melich János*

I. oszt. segédőr, egyetemi magántanár, a M. Tud. Akad. I. tagja.

1. A magyar szótáriróladalom. (Nyközl. 1906. évi folyam, 4 közlemény.)
2. Adatok hazánk honfoglaláskori s X—XII. századi helyneveinek értelmezéséhez. (Magy. Nyelv 1906. évi foly., 2 közlemény.)
3. Kisebb szófejtő cikkek:
 - a) Magyar szófejtések. (Magy. Nyelv 1906.)
 - b) A magyar hünmonda néhány tulajdonnevérol. (Magy. Nyelv 1906.)
 - c) Kolozsvár = Temesvár. (U. o.)
 - d) Szarkafalva. (U. o.)
 - e) Velence. (U. o.)
 - f) Lóránt, patok, Bécs. (Nyközl. 1906. évi folyam.)
4. Zalavár és Mosaburg. (Századok 1906. évf., 270. l.)

Kováts László

I. oszt. segédőr.

1. Thury Etele. Iskolatörténeti adattár. (Magyar Könyvszemle 1906. évf.)
2. Művelődéstörténeti előadások az Erzsébet Népakadémiában és az Általános Népművelő Egyesületben.

Dr. *Hubert Emil*

I. oszt. segédőr.

1. Szerkesztette a »Szerda« tudományos és művészeti folyóiratot.
2. Vezetője volt ugyanezen folyóirat zenei rovatának.

Varjú Elemér

I. oszt. segédőr.

1. Az esztergomi társaspecsét. (Turul, 1906. évf.)
2. A Hunyadiak síremlékei a gyulafehérvári székesegyházban. (Magyarország Múemlékei, szerk. báró Forster Gyula.)
3. Könyvismertetések a Turulban.
4. Szerkesztette dr. Schönherr Gyulával a Turult.

Dr. Vértesy Jenő

I. oszt. segédőr.

1. Kölcsey Ferencz. (Magyar Tört. Életrajzok 4--5. füz.)
2. Kölcsey III. felirata az ifjak ügyében. (Magyar Könyvszemle 3. füz.)
3. Vörösmarty utolsó drámája. (Egyetemes Philologiai Közöny 1. füz.)
4. Kazinczy jelentősége. (Irodalomtörténeti Közlemények, 3. füz.)
5. Hugo Victor egy posthumus költeménye. (Felolvasás a Budapesti Phil. Társaság márcziusi ülésén.)
6. Ujlaki Miklós. Költemény. (Katholikus Szemle 8. füz.)
7. Kisebb közlemények az Egyetemes Philologiai Közönyben.

Dr. Gulyás Pál

II. oszt. segédőr, a Magyar Könyvszemle segédszerkesztője.

1. Előmunkálatok Hain ősnymtatvány-jegyzékének új kiadásához. (Magyar Könyvszemle 1906. I. évf.)
2. A modern nyomtatványok könyvészeti leírásának szabályai. (U. o. IV. f.)
3. Zrinyi Katalin grófnő sorsvető könyve. Fordítás. (U. o. III. f.)
4. Az ősnymtatványokról. (Budapesti Hirlap. 1906., 200. sz.)
5. Könyvismertetések: *A)* Egyetemes Philologiai Közönyben: Tóth András: Sevilla csillaga és Andalusia Cidje.
B) Magyar Könyvszemlében: *a)* Armstrong E. Latouche. The book of the public library, museum and national gallery of Victoria.
b) Heinrich Gusztáv. Egyetemes irodalomtörténet.
c) Fumagalli G. Lexicon typographicum Italiae.
d) Gruel Léon. Manuel historique et bibliographique de l'amateur des reliures.
e) Little G. A. Initia Operum Latinorum.
f) Livingston Luther S. Auction prices of books. I—IV. köt.
g) Melottée Paul. Histoire économique de l'imprimerie. I. köt.
h) Pellechet M. Catalogue général des incunables. I—II. köt.
i) Sabbadini R. Le scoperte dei codici latini e greci ne' secoli XIV. e XV.

j) Schwenke P. és Hortschansky A. Berliner Bibliothekenführer.

k) Id. Szinnyi József. Magyar írók élete és munkái. 100. füzet.

l) Története. A Csáthy-féle czég százéves —.

m) Weisz Miksa. Kaufmann Dávid könyvtárának héber kéziratái és könyvei.

n) Wickhoff Franz. Beschreibendes Verzeichniss der illuminirten Handschriften in Oesterreich.

6. 17 apróság a Magyar Könyvszemlében.

Dr. *Bártfai Szabó László*
gyakornok.

1. Thurzó Ferencz: A nagybányai ev. ref. főiskola története 1547—1755. (Századok, 1906, I. füzetében.)

2. Orosz Ernő: Heves és a volt Külső-Szolnok vármegyék nemes családjai. (Turul, 1906, II. füzet.)

3. Oklevéltani apróságok. (Turul, 1906, IV. füzet.)

4. Három Árpádkori pecsét. (Turul, 1907, I. füzet.)

5. Pata és Ujvár megyék. (Századok, 1907, III. füzet.)

6. Gróf Károlyi Antal életrajza, 1732—1791. (Kéziratban.)

Dr. *Fitos Vilmos*
gyakornok.

Eszmék világa. (Kéziratban.)

Zászló János
gyakornok.

1. Román származású írók élete és munkássága. Magyar írók élete és munkái 90—101. füzetekben.

2. A hazai hírlapirodalom 1905-ben. I. A magyar hírlapirodalom. (Melléklet a Magyar Könyvszemle III. füzetéhez.)

3. Ugyanez különnyomatban a Magy. Könyvszemle 9. füzetéből.

4. Előszó az »Emlékkönyv 1848 április—1906 április 9.« című könyvben. Eger, 1906.

5. Országgyűlési nemzetiségi képviselők élete és munkássága. Magyar Országgyűlés 1906—1911. Kiadja a Magyar Tudósító szerkesztősége. Budapest, 1906.

6. Alkalmi cikkek a »Budapesti Hírlap«, »Magyarország«, »Függetlenség« (Arad), »Magyar Tudósító«, »Controla« (Temesvár), »Telegraful Roman« (Nagyszeben), »Abauj-Kassai Közlöny« című lapokban.

7. Regulament pentru parohii. Arad, 1906. (Melléklet a Biserica și Scoala (Arad) hetilap 50. számához.)

8. Statutele reuniunii învățatorilor . . . Arad. Arad, 1897.
9. Instrucțiune . . . conferențelor învățătoresți. Sibiu, 1899.
10. Regulament al . . . Asociațiunii . . . Sibiu, 1897.
11. Statutele Ligei Bucuresci. Bucuresci, 1893.

Jakubovich Emil
gyakornok.

A nagymádi határjárólevél 1404-ben. (Magyar Nyelv 1906. áprilisi füzete.)

Dr. Sufflay Milán
gyakornok.

1. Az idéző pecsét a szláv források világánál (Századok 1906. évf.)
2. Raguza város statutumai (U. o.)
3. A Magyar Nemzeti Múzeumból (horvátul), Vjestnik hrv. zemalj. Arkiva 1906. évf. 155—178. ll.
4. A Blagay-család két oklevélhamisítványáról (horvátul). U. o. 213—234. ll.
5. Consuetudo Bononiensis (Mitteilungen des Instit. für österr. Geschichtsforschung 1906. évf.)
6. Bírálatok a Turulban és Századokban.

Dr. Szekfű Gyula
gyakornok.

»Schesaeus-kézirat a Nemzeti Múzeumban«. (Magyar Könyvszemle 1906. évfolyam.)

Dr. Bajza József
gyakornok.

1. Kisfaludy Sándor és a nyelvújítás. (Magyar Nyelvőr 1. és 2. füzetében és külön is.)
2. A kurucz elbeszélő költészet ismertetése.
3. Kisebb czikkek az Egyetemes Philologiai Közlönyben és a Magyar Nyelvőrben.

Dr. Czuberka Alfréd
gyakornok.

Kuruczokori fegyverek. Budapest, 1906.

XIV. SZÁZADBELI PAPIROS-OKLEVELEINK VÍZJEGYEI.

SZŐNYI I. LÁSZLÓTÓL.

(Második közlemény, 17 táblával.)

Állításainkat igazolja hazánknak az olasz városokkal való kereskedelmi összeköttetése is a XIV. században. Az Anjouk alatt hazánk politikailag szoros kapcsolatba jutott Olaszországgal. Ezen szoros politikai viszonyt a kereskedelmi élénkebb forgalom követte.

Ha ezen korból származó oklevélanyagunkat figyelemmel kísérfjük, lépten-nyomon akadunk oly adatokra, melyek az olasz városokkal folytatott élénk kereskedelemre engednek következtetni.

Az olasz városok közt különösen a Középtenger és Közép-Európa kereskedelmét kezében tartó Velenczét és Genuát kell kiemel-nünk mint olyanokat, melyeket hazánk kereskedői sűrűn látogattak s melyeknek kereskedői tömegesen keresték fel hazánk piaczeit.

A magyar velencei összeköttetésre nézve már Róbert Károly intézkedik 1318-ban.¹ Nagy Lajos alatt a forgalom élénkségéről tanuskodik azon oklevél, mely kiváltsággal látja el a velencei és genuai kereskedőket, de viszont megkivánja, hogy a magyar király ott megforduló alattvalói is védelemben és támogatásban részesül-jenek.²

Nagy Lajos gondoskodott róla, hogy a hazánk és Velence között fennálló surlódások folytán Olaszországgal való kereskedel-münk hátrányt ne szenvedjen. Ezen czélból a városokat látta el kiváltságokkal s ezek révén történt az olaszországi kereskedelem lebonyolítása.³ Ezen városok között, melyeket okleveleink gyakran

¹ Lásd: *Wenzel*. Magyar tört. tár II. 183. l.

² Lásd: *Wenzel*. Anjoukori dipl. eml. II. 501. l., III. 131. l.

³ Lásd: *Fejér*, Codex dipl. IX. 3., 31., 661. és 685. l.

említenek, mint kereskedőink végpontját, főszerepet játszott Zára. Az 1370-iki oklevélből megtudjuk, hogy a szebeni és brassói kereskedők már régebben szállították Dalmácia felé Zaráig áruikat s onnan tengerentúli és más idegen árukat hoztak vissza az országba s hogy a királytól Magyarország egész területére szóló kereskedelmi szabadságot nyertek.¹ A szebeni és brassói kereskedőkön kívül igen sűrűn fordultak meg a tengerparti városokban a pozsonyiak is, kiknek 1365-ben Lajos azt a kiváltságot adta, hogy a déli tengerpartról hozott árukkal Budát kikerülve kereskedhessenek.

Messzire vezetne, ha teljes képet akarnók adni hazánknak Olaszországgal való kereskedelmi viszonyának. A felsorolt néhány adatot is teljesen elegendőnek véljük hazánknak Olaszországgal való élénk kereskedelmi viszonya igazolására.

Az a kérdés merül most már föl, milyen árukat hoztak az olasz és a magyar kereskedők, szerepelt-e ezek közt papiros is?

Okleveleinkben a felsorolt árúk közt a papiros expressis verbis említve nem fordul elő. De teljes biztonsággal következtethetjük, hogy az oklevelekben előforduló »idegen árúk« közt a papiros nem hiányzott. A leginkább fölkeresett helyek, városok: Velence, Genua, Ankona mind centrumai a papirgyártásnak s ez valószínűvé teszi azt, hogy hazánk papiros szükségletének java-résztét olasz városok fedezték. Igaz ugyan, hogy idegen: német, lengyel kereskedők is hoztak az országba papirost, de ebből korántsem szabad német vagy lengyel eredetű papirosra következtetnünk, hanem ez a vízjegyek tanúsága szerint csak azt mutatja, hogy e kereskedők olasz papirossal közvetett kereskedést űztek.

Kisérjük tovább vándorútján a papirost, míg belkereskedelmünk útján rendeltetési helyére, a kancelláriába jut.

A belkereskedelemnek a lebonyolítása vásárokon történt. Legnépesebb vásárai voltak Budának, az ország központjának. Az északi kereskedelmet Kassa, a nyugati Pozsony, a délit és délkeletit Szeben és Brassó tartotta kezében. Ide sereglettek a hazai kereskedőkön kívül a legmesszebb vidékről való kereskedők is, így olaszok, németek, poroszok, lengyelek, csehek, morvák stb.,

¹ Lásd: *Meltzl* Oszkár. Az erdélyi szászok ipara és kereskedelme a XIV. és XV. században. Századok, 1892. 727. old.

mindezek rendezett kereskedelmi utakon közlekedhettek hazánkkal. A mindenféle árúk közt nem jelentéktelen szerepet játszott a papiros, mint az egy XV. századból való számadás-könyvből kitűnik.¹ A kancelláriák papiros szükségleteiket leginkább a vásárokon szerezték be. A kancelláriai tisztviselők egyike az írásanyagáról gondoskodott — a káptalanoknál az olvasó kanonoknak, a lectornak volt ez kötelessége — s rendszeren egy a vásárra induló embert, néha a bírót, a polgármestert bízta meg a bevételrel,² vagy megvárták míg a kereskedők hozzájuk hozzák.³ A papiros beszerzése nem járhatott nagy nehézségekkel, különben érthetetlen volna, hogy miért nem vettek nagyobb mennyiségben egyszerre papirost, hanem apránként, kis összegért.⁴ Ennek a körülménynek tudandó be a vízjegyeknek gyakori s rövid időközökben való változása. Alig találunk vízjegyet, mely egy kancelláriában hosszabb ideig tartotta volna magát. Az egy és ugyanazon helyen és időben kiállított oklevél eltérő vízjegyeiből⁵ következtethetjük, hogy a kancelláriák papirkészlete több gyárból ered s valószínűleg az egyes bevásárlások alkalmával is nem egy, hanem többféle gyárnak a papirosát vették igénybe. A kisebb mennyiségben való vétel más és más kereskedőtől történhetett s így a vásárolt papiros más és más gyárból származhatott. Egyetlenegy kancellária sem

¹ Ingangk vnd aussgank der Gest fur prespürgk pey des Jorig weinbachtar czeitn. Anno (14)lvij-mo Nicolaus polon dy czeit gegnschreiber. *Ortvay T.*: Pozsony város története II. köt. 2. rész. 437. old.

² Lásd: *Fejérpataky* László Magyarországi városok régi számadáskönyvei 181. oldalon ezt olvassuk:

»Dedimus pro papiro Martino pellifici 28½ den.« Ez alkalommal egy szücsöt bízott meg Bártfa városa 1419-ben a papiros bevételrel, vagy pedig önként hozta megvételre.

U. o. »Item Hannus Botner pro papiro fl. 3.« Bártfa 1435. *Ortvay T.*: Geschichte der Stadt Preszburg II. Bd. 3. Abth. 199. old. »1440. Zehrung des Bürgermaisters nach Petronell papier kaufen 3 s.«

U. o. »Item am Sambstag am heiligen Oster Obund hab wir 1 Griesen pappir bezalt den der Richter zu wienn gekauft hat vmb X. sch. wien. den.«

³ *Fejérpataky* u. o. 215. old. Bártfa 1426. »Item unum grezin papiri attulit nobis Lewpoldus de Cracovia pro marca latorum gross minus 2 grossis.«

⁴ U. o. 389. a) old. Bártfa 1438. »Item pro papiro 7 denar«; a 488. b) old. Bártfa 1439. »Item pro papiro 4 den.«

⁵ Lásd Péter erdélyi alvajdának 1364. május 8-án kelt két oklevél vízjegyét, 188. és 197. ábrát.

ragaszkodott egyféle gyárból származó papiroshoz, a véletlen határozta meg, hogy egyik alkalommal ettől, más alkalommal egy másik kereskedőtől vegyenek papirost. Ennek illusztrálására szolgáljanak a következő táblázatok:

Nagy Lajos király alatt a királyi kancellária a következő vízjegyekkel ellátott papirosokat használta:

1. Kereplő két változatban:		
<i>a)</i> kisebb méretben. 1343. V. 9., 1343.	66.	ábra
<i>b)</i> nagyobb méretben. 1361. XI. 29.	67.	»
2. Kézij. 1345., 1347.	107.	»
3. Harang, oldalt álló felakasztó kampókkal. 1350. V. 1.	91.	»
4. Két kör vonallal. A vonal nem terjed túl a körökön. A vonalat a két kör közt egy kis vonal metszi. 1354. I. 25.	4.	»
5. Meghatározhatatlan. 1354. III. 20.	211.	»
6. B betű meghosszabbított szárral. 1358. III. 9.	46.	»
7. Két kör vonallal. A vonal két vége a körökön túlterjed. 1359. XII. 15., 1361. V. 6.	3.	»
8. Két kör vonallal. A vonal egyik vége a körön túlterjed. 1360. II. 2.	2.	»
9. Két kör vonallal. A vonal nem terjed a körökön túl. 1360. II. 26., 1371. III. 5.	1.	»
10. Szarvas agancs. 1360. X. 6., 1366. IV. 22.	148.	»
11. Ökörfej, szarva közt hétlevelű virágvonallal, szábjában zsinóron háromszög csüng. 1362. II. 26. ...	134.	»
12. Két kör vonallal, fönt Andrásskeresztrel. 1363.	13.	»
13. Mérleg körben, gömbölyű csészékkal. 1365. I. 27., 1369. III. 23.	83.	»
14. Lóhere duplavonalú szárral. 1366. IX. 1.	190.	»
15. Kör vonallal, fönt Andrásskeresztrel. 1367. V. 22., 1369. III. 27., 1374. I. 4.	9.	»
16. Mérleg háromszögletű csészékkal. 1367. IX. 26. ...	82.	»
17. Szilva. 1370. IV. 7.	194.	»
18. Cseresznye hosszú száron. 1370. XI. 29.	193.	»
19. Kör vonallal, mely a körökön túlterjed, a két végén Andrásskeresztrel. 1370. XII. 28.	11.	»
20. Körte három szárral két változatban:		
<i>a)</i> közepesen hajlított szárral. 1371. IV. 25., 1373. III. 24.	197.	»
<i>b)</i> erősen görbített szárral. 1379.	198.	»
21. Fogó. 1371 körül	71.	»
22. Duplavonalú, egymást keresztező kulcspár felakasztó zsinórral. 1372., 1376. X. 1.	76.	»

23. Nyíl-íjjal, két változatban:
 a) nagyobb méretben. 1373. IV. 6., 1373. VI. 18.,
 1380. XII. 7., 1382. IX. 10. 118. ábra
 b) kisebb méretben. 1375. XI. 13., 1377. II. 12. 116. »
24. Duplavonalú pajzs, kereszttel. 1374. VII. 15. 115. »
25. Egyszarvú fej, sima, hosszú, egyenes szarvval.
 1377. II. 6. 154. »
26. Vadászkürt kisebb méretben. 1377. V. 5., 1377.
 V. 9., 1378. VIII. 24., 1378. XI. 30., 1378., 1380.
 IV. 22., 1380. XI. 2. 86. »
27. Bástyaormozat öt orommal, fönt két vonallal
 1379. IV. 12. 62. »
28. Egyszarvú félig. 1379. VIII. 22. 153. »
29. Bak félig 1380. 142. »
30. R betű meghosszabbított szárral, melyet fönt egy
 kis vonal keresztez. 1380. X. 13. 53. »

Az esztergomi káptalan XIV. századbeli papiros-oklevelei-
nek vízjegyei:

1. Korona kezdetleges alakja. 1332. XII. 101. ábra
2. Harang háromszögalakú felakasztó szerkezettel.
 1342. 94. »
3. Ökörfej szem- és orrjelzéssel. Az orr keskeny.
 1347. XI. 24. 129. »
4. Kereplő kisebb méretben. 1349. VI. 8. 66. »
5. Kézij. 1350. III. 15. 107. »
6. Sárkány kisebb méretben. 1350. IX. 12. 151. »
7. Két kör vonallal, mely a körökön túlterjed.
 1355. III. 29. 1355. III. 29. 3. »
8. Két kör vonallal, mely az egyik körön túlterjed.
 1356. XI. 13. 2. »
9. Két kör vonallal, mely az egyik körön túlterjed.
 A vonalat fönt egy kis vonal keresztezi. 1373.
 III. 12. 7. »
10. Két kör vonallal, fönt Andráskereszttel. 1383.
 III. 30. 13. »
11. Lófej hullámos sőrénnyel. 1387. XII. 9. 120. »

A budai káptalan XIV. századbeli papiros-okleveleinek víz-
jegyei:

1. Szilva. 1335. VII. 1. 194. ábra
2. Vár. 1339. VIII. 12. 60. »

3. Körte három szárral, két változatban:
 a) egyenes vagy kissé hajlított szárral. 1344. III. 3., 1385. XII. 23. 196. ábra
 b) közepesen hajlított szárral. 1365. 197. »
4. Ökörfej két változatban:
 a) szem- és orrjelzéssel. Az orr keskeny. 1344. XI. 11. 129. »
 b) a szarvak közt duplavonalú kereszttel. 1383. IV. 20. 132. »
5. Szegfű két virággal, a két szár közt kereszttel. 1346. III. 6. 191. »
6. Két kör vonallal, mely az egyik körön túlterjed. A vonalat fönt egy kis vonal keresztezi. 1347. IV. 11., 1359. II. 22., 1371. VII. 26., 1374. XI. 4. 8. »
7. Két kör vonallal, mely nem terjed a körökön túl. A két kör közt a vonalat egy kis vonal keresztezi. 1348. XII. 2. 4. »
8. Két kör vonallal, melynek egyik vége a körön túlterjed. 1348. 2. »
9. Kézij. 1349. XI. 8. 107. »
10. Kereplő nagyobb méretben. 1361. VII. 17. 67. »
11. Lóhere duplavonalú szárral. 1367. IX. 13., 1368. IV. 18. 190. »
12. Íj-nyíllal kisebb méretben. 1380. VII. 11., 1380. ... 116. »
13. Harang kisebb méretben, fölfelé irányuló felakasztó kampókkal. 1397. V. 8., 1400. I. 26. 89. »

A szepesi káptalan XIV. századbéli papiros-okleveleinek vízjegyei:

1. Kereplő kisebb méretben. 1337. XII. 31., 1344. III. 10., 1344. III. 19., 1344., 1348., 1362. III. 20. 66. ábra
2. Szarvasagancs. 1344. II. 6. 148. »
3. Két kör vonallal, a vonal egyik vége a körön túlterjed. A vonalat fönt egy kis vonal keresztezi, két változatban:
 a) nagyobb méretben. 1345. V. 26. 8. »
 b) kisebb méretben. 1376. IV. 25. 7. »
4. Egyszarvú fej két változatban:
 a) kissé görbített szarvval. 1347. III. 18. 155. »
 b) hosszú egyenes szarvval. 1349. 154. »
5. Ökörfej háromféle változatban:
 a) szem és orrjelzéssel, az orr igen széles. 1347. ... 128. »
 b) szarvak közt virágvonallal. 1394. II. 10. 133. »
 c) szarvak közt kereszttel, szájában gyűrűt tart. 1400. 139. »

6. Kosfej. 1348.	145. ábra
7. Két kör vonallal, melynek egyik vége a körön túlterjed. 1354., 1369. VII. 6., 1372. IV. 5.	2. »
8. Két kör vonallal, melynek mindkét vége a körön túlterjed. 1357. VII. 2., 1357. VII. 9.	3. »
9. Kettős kereszt. 1358. VII. 5., 1358. VIII. 31.	28. »
10. S betű. 1361. X. 10.	55. »
11. Harang kisebb méretben, fölfelé irányuló felakasztó kampókkal. 1363. XI. 22., 1396. II. 6., 1399. ...	89. »
12. Körte három közepesen hajlított száron. 1368. III. 3., 1370. VII. 1., 1370. VII. 1.	197. »
13. Duplavonalú, egymást keresztező kulcspár G betűvel. 1370. III. 22.	74. »
14. Bástyaormozat öt orommal, fent egy vonallal. 1375. XI. 9.	63. »
15. Hárpia? körben. 1378.	178. »
16. Szerescsefej dupla szalaggal. 1381.	38. »
17. Bakfej. 1383.	143. »
18. Körte. 1385.	195. »
19. Hármashalom vonallal. 1390.	32. »
20. Sárkány kisebb méretben. 1400. XII. 24.	151. »

A leleszi konvent XIV. századbeli papiros-okleveleinek vízjegyei:

1. Angyal mint zarándok. 1344.	37. ábra
2. Kézij. 1350. VIII. 1., 1386.	107. »
3. Kereplő kisebb méretben. 1351.	66. »
4. Két kör vonallal, mely egyik körön túlterjed. 1356.	2. »
5. Ökörfej négy változatban:	
<i>a)</i> szem- és orrjelzéssel. Az orr igen széles. 1358. IV. 24.	128. »
<i>b)</i> a szarvak közt vonallal s Andráskereszttel. 1391.	130. »
<i>c)</i> a szarvak közti vonalon körrel. 1393. VI. 12.	135. »
<i>d)</i> a homlokvonal s a kereszt közt körrel. 1398. VII. 20., 1398. VIII. 18., 1398.	131. »
6. Kör vonallal, fönt Andráskereszttel. 1359. IX. 24., 1374.	9. »
7. Kalapács. 1362. VI. 14.	65. »
8. Harang két változatban:	
<i>a)</i> oldalt álló felakasztó kampókkal. 1364.	91. »
<i>b)</i> kisebb méretben felfelé álló felakasztó kampókkal. 1395. VI. 21., 1399. I. 1., 1399.	89. »
9. Körte három szárral két változatban:	
<i>a)</i> közepesen görbített száron. 1366., 1372. ...	197. »
<i>b)</i> kissé görbített száron. 1371.	196. »

10. Szarvasagancs. 1369. IV. 2.	148. ábra
11. Két kör vonallal, mely nem terjed túl a körökön. 1372. VII. 18.	1. »
12. Hárpia? 1379.	177. »
13. Bástyaormozat öt orommal, fönt két vonallal. 1380. IX. 17.	62. »
14. Szilva. 1381.	194. »
15. Körte. 1383.	195. »
16. Íj-nyíllal kisebb méretben. 1391., 1400.	116. »
17. Liba. 1393.	164. »
18. Hármashalom körben vonallal, fönt András- keresztel. 1393.	35. »
19. Liliom. 1397.	182. »
20. Egyszarvú fej. A szarv és fül között vonallal, fönt Andráskeresztel. 1398. XII. 31.	159. »
21. Hármashalom vonallal, melyet fönt egy kis vonal keresztel. 1400. V. 1.	33. »
22. Szarvas félig ugró helyzetben. 1400. V. 11.	146. »
23. Szerencsenfej koronázva. 1400.	40. »

Az egri káptalan XIV. századbéli papiros-okleveleinek víz-
jegyei:

1. Két kör vonallal, mely egyik körön túlterjed. 1338. III. 25., 1347., 1359. I. 14.	2. ábra
2. Egyszarvú, sima, hosszú egyenes szarvval. 1341. II. 24.	154. »
3. Ökörfej négy változatban:	
a) szem- és orrjelzéssel. Az orr keskeny. 1342. IV. 12.	129. »
b) hasított orral. 1347. XI. 28.	137. »
c) szem- és orrjelzéssel. Az orr igen széles. 1347. XII. 5., 1357. I. 11.	128. »
d) a szarvak közt vonallal s Andrskeresztel. 1369. III. 19.	130. »
4. Kézij. 1345. XII. 13.	107. »
5. Körte három közepesen hajlított szárral. 1346., 1367. X. 13., 1370. XII. 21., 1371. X. 21.	197. »
6. Harang három változatban:	
a) oldalt álló felakasztó kampókkal. 1350.	91. »
b) kisebb méretben, fölfelé irányuló felakasztó kampókkal. 1351., 1399. XI. 1.	89. »
c) nagyobb méretben, fölfelé irányuló felakasztó kampókkal. 1398. XII. 19.	90. »
7. Két koncentrikus kör nyolcz küllővel. 1352.	26. »

8. Két kör vonallal, mely az egyik körön túlterjed. A vonalat fönt egy kis vonal metszi. Nagyobb méretben. 1354. VI. 11.	8. ábra
9. S betű két változatban:	
a) elején és végén gyűrűvel. 1355. VI. 11.	54. »
b) vonallal, melynek végén nincsen gyűrű. 1361. IV. 25.	55. »
10. Két kör vonallal, melynek mindkét vége a körökön túlterjed. 1355. VI. 28., 1357.	3. »
11. Két kör vonallal, mely nem terjed a körökön túl. 1356.	1. »
12. B betű vonallal. 1358. VII. 13., 1358., VIII. 29.	46. »
13. Kör vonallal, fönt Andrásskereszttel. 1359. VIII. 23. 1366.	9. »
14. Vár keskeny ábrázolásban. 1360. III. 29.	61. »
15. Kereplő nagyobb méretben. 1361. II. 17.	67. »
16. Két koncentrikus kör kereszttel. 1361.	24. »
17. Mérleg. 1365.	85. »
18. Íj-nyíllal két változatban:	
a) nagyobb méretben. 1367. X. 16.	118. »
b) kisebb méretben. 1380. X. 29.	116. »
19. Vadászkiért kisebb méretben. 1378. I. 1.	86. »
20. A betű. 1380. V. 8., 1380. V. 20.	45. »
21. P betű. 1381.	49. »
22. Lófej hullámos sörénnyel. 1385. VII. 1.	120. »
23. Kör vonallal, egyik végén két Andrásskereszttel. 1391. X. 22.	10. »

A vasvári káptalan XIV. századbeli papiros-okleveleinek vízjegyei:

1. Két kör vonallal, melynek egyik vége a körön túlterjed. 1355. V. 28.	2. ábra
2. Két kör vonallal, mely nem megy túl a körökön. A körök közt a vonalat egy kis vonal metszi. 1356.	4. »
3. Harang három változatban:	
a) oldalt álló felakasztó kampókkal. 1358. V., 5., 1359. XI. 22.	91. »
b) lóhere alakú felakasztó kampókkal. 1362. IV. 4.	92. »
c) kisebb méretben fölfelé irányuló felakasztó kampókkal. 1389. X. 13., 1394. IV. 12., 1395. X. 2.	89. »
4. Kettős kereszt. 1358. IX. 22.	28. »
5. Duplavalonú pajzs kereszttel. 1364. VIII. 14.	115. »
6. Íj-nyíllal két változatban:	
a) nagyobb méretben. 1366. X. 3.	118. »
b) kisebb méretben. 1392. II. 23.	116. »

7. Mérleg háromszögletű csészékkel. 1367. V. 3.	82. ábra
8. Ökörfej, a szarvak közt vonallal s Andráskereszttel. 1368. IV. 10.	130. >
9. Duplavonalú, egymást keresztező kulcspár G betűvel. 1373. I. 12.	74. >
10. Vadászkiáltás kisebb méretben. 1380. VII. 16., 1380. XIV. század	86. >
11. Bástyaormozat öt orommal fönt egy vonallal. 1379. I. 9., 1383. VIII. 23.	63. >

A veszprémi káptalan XIV. századbéli papiros-okleveleinek vízjegyei:

1. S betű vonallal. A betű elején és végén valamint a vonalon fönt gyűrűvel. 1339. VIII. 14.	56. ábra
2. Hármashalomszerű fönt duplavonalú kereszttel. 1346. I. 29.	36. >
3. Két kör vonallal, melynek egyik vége a körön túlterjed. 1354. XI. 28.	2. >
4. Két kör vonallal. A vonal nem terjed túl a körökön. 1355. IX. 19.	1. >
5. B betű vonallal. 1358. V. 3.	46. >
6. Két kör vonallal. A két kör között a vonalat egy kis vonal metszi. 1359. IX. 4.	5. >
7. Lóhere egyszerű vonalú szárral. 1363. IX. 27. ...	189. >
8. Madár nyitott csőrrel. 1364. VII. 8.	171. >
9. Kéz-ij. 1391. IV. 5.	107. >
10. Íj-nyílal kisebb méretben. 1391. VI. 7., 1391. XII. 16.	116. >
11. Harang kisebb méretben, fölfelé irányuló felakasztó kampókkal. 1392. I. 4., 1398. VIII. 1.	89. >
12. Hal. XIV. század	161. >

A nagyváradi káptalan XIV. századbéli papiros-okleveleinek vízjegyei:

1. Hatlevelű szár nélküli virág. 1334.	185. ábra
2. Korona kezdetleges alakja. 1338. VIII. 17.	101. >
3. Két kör vonallal, melynek egyik vége a körön túlterjed. A vonalat fönt egy kis vonal keresztezi. Két változatban:	
a) nagyobb méretben. 1338. X. 12., 1369., 1375. VII. 26.	8. >
b) kisebb méretben. 1370. XI. 22.	7. >
4. Körte három szárral. Két változatban:	
a) kissé görbitett szárral. 1346. V. 3.	196. >
b) erősen görbitett szárral. 1372.	198. >

5. Két kör vonallal, melynek egyik vége a körön túlterjed. 1346., 1355., 1356., 1357. XII. 19.	2. ábra
6. Három háromszög összekötve. 1351.	23. >
7. Félhold. 1352.	21. >
8. Két kör vonallal. A vonalat a két kör között egy kis vonal metszi. Két változatban:	
<i>a)</i> a két körön átvonuló vonal nem terjed a körökön túl. 1353. V. 1., 1357.	4. >
<i>b)</i> a vonal egyik vége a körökön túlterjed. 1354., 1356.	5. >
9. Duplavalonálú pajzs keresztel. 1358. IV. 26.	115. >
10. Szarvasagancs. 1360. IX. 24.	148. >
11. Kereplő nagyobb méretben. 1361. IV. 16.	67. >
12. Két kör vonallal, melynek mindkét vége a körön túlterjed. 1362. II. 22.	3. >
13. Kör vonallal, végén Andráskeresztel. 1365. IX. 24.	9. >
14. Háromágú villa. 1366. XII. 10.	68. >
15. Kézij. 1374.	107. >
16. Ülőalj. 1378. VI. 11.	79. >
17. Vadászkürt kisebb méretben. 1380. IV. 24.	86. >
18. Körte. 1382. V. 9.	195. >
19. Harang két változatban:	
<i>a)</i> háromszögalakú felakasztó szerkezettel. 1382.	94. >
<i>b)</i> kisebb méretben fölfelé irányuló kampókkal. 1394. VI. 16.	89. >
20. Két kör vonallal és két keresztel. 1383.	14. >
21. Lófej hullámos sörénynyel és zabolával. 1384.	121. >
22. Sárkány kisebb méretben. 1391.	151. >
23. Hármashalom vonallal, fönt Andráskeresztel körben. 1393. VII. 4.	35. >
24. Ökörfej két változatban:	
<i>a)</i> a szarvak közt virágvonallal. 1393.	133. >
<i>b)</i> szem- és orrjelzéssel. Az orr keskeny. 1394. V. 31.	129. >
25. Hármashalom vonallal, melyet fönt egy kis vonal keresztel körben. 1395. VII. 11.	34. >
26. Ökör ágaskodó helyzetben. 1395.	125. >
27. Egyszarvú félig. 1400. V. 12.	153. >
28. Liliom fejlettebb formában. 13(?)3.	181. >

Az erdélyi káptalan XIV. századbeli papiros-okleveleinek vízjegyei:

1. Meghatározhatatlan. 1362. VIII. 7.	203. ábra
2. T betű. 1363. XII. 8., 1364. I. 3.	57. >
3. T betű vonallal, melyet fönt egy kis vonal keresztel. 1363. XII. 15.	59. >

4. Bak ugró helyzetben. 1364. XII. 1.	141. ábra
5. Szarvasagancs. 1366. XII. 13.	148. »
6. Körte három közepesen görbített szárral. 1367. IX. 15., 1367. X. 13.	197. »
7. Íj-nyíllal két változatban:	
a) kisebb méretben. 1376. I. 21.	116. »
b) nagyobb méretben. 1382. IV. 29.	118. »
8. Ökörfej szemjelzéssel, orrjelzés nélkül. 1376. VII. ...	127. »
9. Szilva. 1381. V. 9.	194. »
10. Kosfej vonallal fönt Andrásskereszttel. 1384. X. 4. ...	144. »
11. Hármashalom vonallal, melyet fönt egy kis vonal keresztéz. 1387.	33. »
12. Harang kisebb méretben, fölfelé irányuló felakasztó kampókkal. 1392. VI. 21.	89. »
13. Egyszarvú félig. 1400.	153. »

A kolozsmonostori konvent XIV. századbéli papiros-oklevelei-
vízjegyei:

1. Harang két változatban:	
a) oldalt álló felakasztó kampókkal. 1350. IX. 28. ...	91. ábra
b) kisebb méretben, fölfelé irányuló felakasztó kampókkal. 1395. I. 25.	89. »
2. Mérleg háromszögletű csészékkal körben. 1362. I. 13.	84. »
3. T betű vonallal. 1365. I. 25.	58. »
4. Lóhere duplavonalú szárral. 1367. VI. 3.	190. »
5. Mérleg. 1367. VII. 4., 1376. X. 6.	85. »
6. Szilva. 1370. II. 17., 1381. VII. 18.	194. »
7. Íj-nyíllal kisebb méretben. 1376. VIII. 7., 1393. IX. 26.	116. »
8. Vadászskürt kisebb méretben. 1377. V. 3.	86. »
9. Duplavonalú egymást keresztelő kulcspár G betű- vel. 1377. V. 21.	74. »
10. Egymást keresztelő duplakules. 1377. VIII. 8.	77. »
11. Kézij. 1377. XI. 29.	107. »
12. Két kör vonallal, melynek egyik vége a körön túl- terjed. 1379. X. 11.	2. »
13. Liliom. 1391. V. 23.	179. »
14. Ökörfej két változatban:	
a) szem- és orrjelzéssel. Az orr keskeny. 1394. VI. 1.	129. »
b) a homlokvonal és a kereszt közt körrel. 1399. VI. 19.	131. »

Az erdélyi vajdák által kiadott XIV. századbeli papiros-oklevelek vízjegyei:

1. Kereszt. 1331. V. 15.	29. ábra
2. Két kör vonallal, melynek mindkét vége a körön túlterjed. 1347. X. 30., 1356. XII. 11., 1359. XII. 18.	3. »
3. Ökörfej szem- és orrjelzéssel. Az orr igen széles. 1360. X. 13.	128. »
4. Mérleg gömbölyű csészékkal. 1363. XI. 15., 1366. V. 11.	81. »
5. Kör vonallal, melynek végén Andrásskereszt van. 1366. IV. 24., 1369. XI. 11.	9. »
6. Duplakules. 1366. V. 15.	76. »
7. Körte három közepesen görbitett szárral. 1368. VII. 11.	197. »
8. Fejsze hosszú nyéllal. 1368. XI. 13.	110. »
9. Fogó. 1372. IV. 29.	71. »
10. Íj-nyíllal két változatban:	
a) kisebb méretben. 1379., 1391. IV. 26.	116. »
b) nagyobb méretben. 1383. I. 8.	118. »
11. Liba. 1391. IV. 23., 1391. XI. 8.	164. »

Az erdélyi alvajdák által kiadott XIV. századbeli papiros-oklevelek vízjegyei:

1. Kereplő kisebb méretben. 1347. VII. 5.	66. ábra
2. Ökörfej két változatban:	
a) szem- és orrjelzéssel. Az orr keskeny. 1349. X. 6.	129. »
b) szarvak közt keresztel és körrel. 1397. I. 21.	131. »
3. Tör. 1352. VIII. 22.	111. »
4. Szarvasagancs. 1361. IX. 14.	148. »
5. Lóhere három változatban:	
a) duplavonalú szárral. 1364. V. 8.	188. »
b) nagyobb alakban s eltérő ábrázolásban, dupla-vonalú szárral. 1367. IX. 12.	190. »
c) egyszerű vonalú szárral. 1369. IX. 22.	189. »
6. Körte három közepesen görbitett szárral. 1364. V. 8., 1367. XII. 15.	197. »
7. Két egyszerű vonalú egymást keresztező kules. 1367. I. 24.	72. »
8. Fejsze. 1367. V. 8., 1368. I. 20.	110. »
9. Szilva. 1370. V. 11.	194. »
10. Kézij. 1373. V. 15.	107. »

11. Két kör vonallal, melynek vége az egyik körön túlterjed. 1377. II. 16.	2. ábra
12. Sárkány kis méretben. 1380 körül	151. »
13. Íj-nyíllal nagyobb méretben. 1381. XI. 23.	118 »
14. Harang kisebb méretben, fölfelé irányuló fölakasztó kampókkal. 1394. V. 12., 1396. I. 13.	89. »

Ezen táblázatok áttekintése után le kell mondanunk a kutatás előtt valószínűnek látszó ama föltevésünkről, hogy kancelláriáink a papirosanyag kiválasztásánál egy fajhoz ragaszkodtak, melyet esetleg a többinél jobb minőségűnek tartottak volna.¹ Megdől ezenkívül még az a fölfogás, hogy egymáshoz közel eső kancelláriák ugyanazon időben egy forrásból szereztek be papirosszükségletüket. Látjuk, hogy például a szepesi káptalan és leleszi konvent, melyek valószínűleg Kassán szereztek a papirost, egy időben különböző vízjeggyel ellátott, tehát különböző gyárból eredő papirost vettek igénybe.

A papiros-kereskedelem élénkségére vall, hogy hazánk különböző helyein fekvő kancelláriák, pl. a kolozsmonostori konvent és a vasvári káptalan vagy az egi és a veszprémi káptalan papirosokleveleinek vízjegyei közt sok azonosat találunk.

A hazai kereskedők közt különösen a szebeniek és a brassóiak lehettek szorgalmas terjesztői a papirosnak. Állandó kereskedelmi összeköttetésben állottak a papirgyártó olasz városokkal s Nagy Lajos 1370. évi szabadalma folytán szabad kereskedelmet folytathattak Magyarország egész területén.

A vízjegyek áttekintése tárgy szerint.²

I. Vonaljegyek.

I. 1. Vonal körrel 1—8. szám.

A vonalat magában nem alkalmazták vízjegynek, mert a papiroson amúgy is előfordulnak vízszintes és függőleges vonalak. Más jeggyel, különösen a körrel és a kis keresztrel kapcsolatosan igen kedvelt jegynek bizonyult s azt különféle változatokban használták.

¹ I. Lajos királyunk kancelláriája 30, a szepesi káptalan kancelláriája 20, a nagyváradie 28 gyárnak a papirosát vette igénybe.

² Az ábrák az eredeti nagyság felére vannak redukálva.

1—3. szám. Két kör vonással különféle nagyságban. Három változatban találjuk.

a) 1. szám. A vonal nem terjed a körökön túl.

MODL. 25804. 1337. Zala vármegye kiadványa.

MODL. 3922. 1347. VII. 6. Határjárási oklevél.

Kállay cs. lt. 865. 1347. Giletfi Miklós nádor kiadványa.

Kállay cs. lt. 905. 1348. Giletfi Miklós nádor kiadványa.

Berzeviczy cs. lt. 1348. Váczi káptalan kiadványa.

MNM. törzs. 1349. XII. 25. Tamás lipthói és körösi főispán kiadványa.

MODL. 4323. 1353. III. 16. Tamás országbíró kiadványa.

MNM. törzs. 1353. IV. 9. Giletfi Miklós nádor kiadványa.

MNM. törzs. 1355. IX. 19. Veszprémi káptalan kiadványa.

MODL. gróf Keglevich cs. lt. 1611. 1355. XI. 15. Széchy Miklós országbíró kiadványa.

Kállay cs. lt. 1082. 1355.

Forgách cs. lt. 1355. Széchy Miklós országbíró kiadványa.

Kállay cs. lt. 1101. 1356. Széchy Miklós országbíró kiadványa.

Kállay cs. lt. 1106. 1356. Leleszi konvent kiadványa.

Kállay cs. lt. 1097. 1356. Egri káptalan kiadványa.

Kállay cs. lt. 1175. 1357. Leleszi konvent kiadványa.

Kállay cs. lt. 56. 1357. György szatmári alispán és 4 szolga-bíró kiadványa.

Kállay cs. lt. 1171. 1357. György szatmári alispán és 4 szolga-bíró kiadványa.

Berzeviczy cs. lt. 1357. Kont Miklós nádor kiadványa.

MODL. 4923. 1360. II. 26. I. Lajos király kiadványa.

MODL. 4933. 1360. III. 18. Kont Miklós nádor kiadványa.

MNM. törzs. 1371. III. 5 v. 6. I. Lajos király kiadványa.

MNM. törzs. 1371. X. 11. Váradhegyfoki káptalan kiadványa.

MODL. 6039. 1372. VII. 18. Leleszi konvent kiadványa.

Berzeviczy cs. lt. 1377. Szepesi Jakab országbíró kiadványa.

Bajorországban 1356—1389. fordul elő.¹

b) 2. szám. A vonal egyik vége a körön túlterjed.

MODL. 30012. 1338. III. 25. Egri káptalan kiadványa.

MNM. törzs. 1346. XI. 12. Giletfi Miklós nádor kiadványa.

Kállay cs. lt. 774. 1346. Váradhegyfoki káptalan kiadványa.

Kállay cs. lt. 859. 1347. Egri káptalan kiadványa.

Kállay cs. lt. 860. 1347. Giletfi Miklós nádor kiadványa.

¹ Lásd *Keimz*-nál 21. ábrát.

- Péchy es. lt. 1348. Budai káptalan kiadványa.
 MNM. törzs. 1348. Giletfi Miklós nádor kiadványa.
 Máriássy es. lt. 1349. Tamás országbíró kiadványa.
 MNM. törzs. 1353. VIII. 29. Giletfi Miklós nádor kiadványa.
 MODL. 4401. 1353. XII. 5. Garamszentbenedeki konvent kiadványa.
- Kállay es. lt. 1353. Tamás országbíró kiadványa.
 MNM. törzs. 1354. I. 20. Tamás országbíró kiadványa.
 MODL. 4464. 1354. XI. 28. Veszprémi káptalan kiadványa.
 Máriássy es. lt. 1354. Szepesi káptalan kiadványa.
 MNM. törzs. 1355. V. 28. Vasvári káptalan kiadványa.
 MODL. 4563. 1355. XII. 2. Széchy Miklós országbíró kiadványa.
- Kállay es. lt. 1059. 1355. Váradai káptalan kiadványa.
 MODL. 4635. 1356. XI. 13. Esztergomi káptalan kiadványa.
 Kállay es. lt. 1103. 1356. Leleszi konvent kiadványa.
 Kállay es. lt. 1104. 1356. Váradai káptalan kiadványa.
 MODL. 4698. 1357. XII. 15. Széchy Miklós országbíró kiadványa.
- MODL. 30666. 1357. XII. 19. Váradai káptalan kiadványa.
 MODL. 4779. 1358. VIII. 27. Budai káptalan kiadványa.
 Kállay es. lt. 1241. 1359. I. 14. Egri káptalan kiadványa.
 MODL. 26981. 1360. II. 2. I. Lajos király kiadványa.
 MODL. 31290. Csicsery es. lt. 1360. VII. 12. Bebek István országbíró kiadványa.
- MNM. törzs. 1361. X. 3. Garamszentbenedeki konvent kiadványa.
 MODL. 557. 1365. Szepesi Jakab országbíró kiadványa.
 » 733. 1366. Kont Miklós nádor kiadványa.
 » 5806. 1369. VI. 22. Budai káptalan kiadványa.
 MNM. törzs. 1369. VII. 6. Szepesi káptalan kiadványa.
 MODL. 5898. 1370. Zala vármegye kiadványa.
 » 4143. 1371. V. 12.
 MNM. törzs. 1372. IV. 5. Szepesi káptalan kiadványa.
 MODL. 25140. 1372. VII. 24. Sümegi konvent kiadványa.
 Kapy es. lt. 1373. Jászói konvent kiadványa.
 MODL. 33182. 1374. I. 24. Szepesi Jakab országbíró kiadványa.
 » 6186. 1374. II. 17. Szepesi Jakab országbíró kiadványa.
 MNM. törzs. 1375. I. 24. Ichmann és Hewbel haimburgi zsidók kiadványa.
- Máriássy es. lt. 1375. Simontornyai Laczffy Imre nádor kiadványa.
 MODL. 6164. 1375.
 » 6337. 1376. II. 20. Szepesi Jakab országbíró kiadványa.
 » 26982. 1377. II. 16. János erdélyi alvajda kiadványa.

Máriássy cs. lt. 1377. Jászói konvent kiadványa.
MODL. 31087. 1379. X. 11. Kolozsmonostori konvent kiadványa.

MNM. törzs. 1397. V. 25. Pozsegai káptalan kiadványa.

Genuában 1339 és 1349-ben, Fabrianóban 1352-ben, Turinban 1382-ben, Bajorországban 1340—1400-ig, Frankfurtban 1346—1368-ig, Lengyelországban 1345—1393-ig, Sziléziában 1336-ban fordul elő.¹

c) 3. szám. A vonal két vége a körökön túlterjed.

MODL. 3617. 1343. X. 15. Pál országbíró kiadványa.

Békássy cs. lt. 1343. Pál országbíró kiadványa.

MNM. törzs. 1345. I. 22. Giletfi Miklós nádor kiadványa.

MODL. 29679. 1347. X. 30. István erdélyi vajda kiadványa.

Kállay cs. lt. 849. 1347. János veszprémi püspök kiadványa.

MODL. 4363. 1354. III. 21. Tamás országbíró kiadványa.

» 4460. 1354. XI. 6. Giletfi Miklós nádor kiadványa.

» 4503. 1355. III. 29. Esztergomi káptalan kiadványa.

» 4504. 1355. III. 29. Esztergomi káptalan kiadványa.

» 4483. 1355. VI. 28. Egri káptalan kiadványa.

» 36408. 1356. XII. 11. Domokos erdélyi vajda kiadványa.

» 2036. 1356. Kont Miklós nádor kiadványa.

» 4654. 1357. VI. 2. Szepesi káptalan kiadványa.

» 4677. 1357. VII. 9. Szepesi káptalan kiadványa.

Kállay cs. lt. 1142. 1357. Egri káptalan kiadványa.

MODL. 4722. 1358. I. 9. Széchy Miklós országbíró kiadványa.

» 4778. 1358. VIII. 6. Pécsi káptalan kiadványa.

» 4867. 1359. VIII. 14. Tamás vicearchidiaconus

kiadványa.

MODL. 29689. 1359. XII. 15. I. Lajos király kiadványa.

» 27428. 1359. XII. 18. Dénes erdélyi vajda kiadványa.

Kállay cs. lt. 1360. V. 7.

MNM. törzs. 1361. V. 6. I. Lajos király kiadványa.

Kállay cs. lt. 1362. II. 22. Váradai káptalan kiadványa.

MODL. 5108. 1362. V. 12. Bebek István országbíró kiadványa.

Kapy cs. lt. 1362. IX. 3. Bebek István országbíró kiadványa.

Fabrianóban 1321—1346-ig, Genuában 1339—1349-ig, Frankfurtban 1350—57-ig, Sziléziában 1336, 1346-ban fordul elő.²

¹ Lásd: *Briquet*-nél 54., 55. ábrát, *Keinz*-nál 22. ábrát, *Kirchner*-nél 57. ábrát, *Rauter*-nél 9. ábrát.

² Lásd: *Kirchner*-nél 58. ábrát, *Rauter*-nél 8. és 29. ábrát.

4—6. szám. Két kör vonallal különböző nagyságban. A két kör közt a vonalat kis vonal metszi. Három változatban találjuk.

4. szám. A két körön átvonuló vonal végei nem terjednek a körön túl.

MNM. törzs. 1348. XII. 2. Budafelhévvízi keresztetek konventjének kiadványa.

MODL. 38164. Ujhelyi cs. lt. 1353. V. 1. Váradai káptalan kiadványa.

Kállay cs. lt. 379. 1353.

MODL. 31278. Csicsery cs. lt. 1354. I. 25. I. Lajos király kiadványa.

MODL. 37168. 1356. Vasvári káptalan kiadványa.

Kállay cs. lt. 1169. 1357. Széchy Miklós országbíró kiadványa.

Kállay cs. lt. 1160. 1357. Váradai káptalan kiadványa.

MODL. 31285. Csicsery cs. lt. 1358. III. 5. Jászói konvent kiadványa.

Thaly cs. lt. 1358. X. 13. Kont Miklós nádor kiadványa.

MNM. törzs. 1359. V. 15. Kont Miklós nádor kiadványa.

Kállay cs. lt. 1275. 1360. VII. 8. Bebek István országbíró kiadványa.

5. szám. A vonal egyik vége a körön túlterjed.

Kapy cs. lt. 1354. Váradai káptalan kiadványa.

Becsky cs. lt. 1355. Giletfi Miklós nádor kiadványa.

Kállay cs. lt. 1085. 1355. Miklós az esztergomi és csanádi egyház comesének kiadványa.

Kállay cs. lt. 1102. 1356. Váradai káptalan kiadványa.

Kállay cs. lt. 1209. 1358. X. 13. Kont Miklós nádor kiadványa.

MNM. törzs. 1359. IX. 4. Veszprémi káptalan kiadványa.

6. szám. A vonal mindkét vége a körön túl terjed.

MODL. 4581. 1356. X. 13. Széchy Miklós országbíró kiadványa.

» 1869. 1360. VI. 25. Bebek István országbíró kiadványa.

Kállay cs. lt. 1508. 1366. Szolgabírák kiadványa.

MODL. 30622. XIV. század.

Genuában 1306—1398 közti években, Bajorországban a XIV. század hatvanas éveiben, Frankfurtban 1350—1370-ig, Szi-léziában 1354-ben fordul elő.¹

¹ Lásd: *Kirchner*-nél 56. ábrát, *Keinz*-nál 23. ábrát és *Rauter*-nél 28. ábrát.

7—8. szám. Két kör vonallal. A vonal egyik vége a körön túlterjed, melyet egy kis vonal keresztez. Kisebb és nagyobb változatban találjuk.

7. szám. Kisebb méretűek.

MODL. 4299. 1352. VIII. 10. Giletfi Miklós nádor kiadványa.
Kállay cs. lt. 1323. 1361. VI. 26. János mester és négy szolgabíró kiadványa.

MODL. 38186. Ujhelyi cs. lt. 1370. XI. 22. Váradai káptalan kiadványa.

MODL. 5918. 1371. V. 17. Szabolcs vármegye kiadványa.

MNM. törzs. 1373. III. 12. Esztergomi káptalan kiadványa.

MODL. 3435. 1376. IV. 25. Szepesi káptalan kiadványa.

» 6421. 1377. IV. 25. Zalavári konvent kiadványa.

» 33185. 1382. VI. 19. I. Lajos király kiadványa.

» 8207. 1397. IV. 9. Ilsvay Leusták nádor kiadványa.

8. szám. Nagyobb méretűek.

MODL. 3180. 1338. X. 12. Váradai konvent kiadványa.

» 2388. 1345. V. 10. Pál országbíró kiadványa.

» 3765. 1345. V. 26. Szepesi káptalan kiadványa.

» 3810. 1346. I. 18. Pál országbíró kiadványa.

Kállay cs. lt. 769. 1346. Fejérvári káptalan kiadványa.

MODL. 3897. 1347. IV. 11. Budai káptalan kiadványa.

Péchy cs. lt. 1348. Pál országbíró kiadványa,

MODL. 28732. 1354. VI. 11. Egri káptalan kiadványa.

» 4676. 1357. VI. 8.

» 4829. 1359. II. 22. Budai káptalan kiadványa.

Kállay cs. lt. 1554. 1369. Váradai káptalan kiadványa.

MODL. 5950. 1371. VII. 26. Budai káptalan kiadványa.

» 6157. 1373. XI. 25. Szepesi Jakab országbíró kiadványa.

» 2658. 1373. XII. 15. Simontornyai Laczfly Imre

nádor kiadványa.

MODL. 6243. 1374. XI. 4. Jakab budai prépost kiadványa.

» 26758. 1375. VII. 26. Váradai káptalan kiadványa.

A kisebb méretű jegy Genuában 1306—1316-ig, Fabriában 1325—1346 közti években, Bajorországban 1317 és 1318-ban; a nagyobb méretű Genuában 1357—1398-ig Bajorországban több mint 40 kéziratban, Frankfurtban 1336—69-ig, Lengyelországban 1352—68-ig, Svájcban 1297-ben fordul elő.¹

¹ Lásd: *Briquet*-nél a 48—53. 55., 57—60. ábrát, *Keinz*-nál a 24—25. ábrát, *Kirchner*-nél az 54—55. ábrát. *Urbani* is közli »Segni di cartiere antiche« című művében, *Zonghi*-nál (Le antiche carte fabrianesi) a 43—45. old.

*I. 2. Vonal körrel és kis kereszttel és néhány ehhez hasonló jegy.
9—18. szám.*

Igen gyakori jegy a vonal körrel és a körre fektetett András-kereszttel, a legkülönbélebb nagyságban és összetételben fordul elő. A vonalnak kis kereszttel való összekötése önállóan nem fordul elő, de gyakori más jegyek járuléka gyanánt, különösen állatoknak a fején; a körrel kapcsolatban sűrűn használták, Sem *Midoux*, sem *Briquet* nem hoz példát. Nálunk, Németországban és Lengyelországban gyakran fordul elő. *Keinz* német gyár jegyének tartja. Nálunk a következő változatokat találjuk:

9. szám. Kör vonallal, fönt Andráskereszttel.

MODL. 4782. 1358. VIII. 8. Széchy Miklós országbíró kiadványa.

Kisfaludy cs. lt. 1359. I. 22. Kont Miklós nádor kiadványa.

MODL. 38177. Ujhelyi cs. lt. 1359. V. 8. Széchy Miklós országbíró kiadványa.

MODL. 4870. 1359. VIII. 23. Egri káptalan kiadványa.

» 31287. Csicsery cs. lt. 1359. IX. 24. Leleszi konvent kiadványa.

MODL. 5414. 1365. IX. 24. Váradi káptalan kiadványa.

MODL. 29163. 1366. IV. 24. Dénes erdélyi vajda kiadványa.

Kállay cs. lt. 1494. 1366. Egri káptalan kiadványa.

MODL. 29169. 1367. V. 22. I. Lajos király kiadványa.

» 5800. 1369. III. 27. I. Lajos király kiadványa.

» 28718. 1369. XI. 11. Imre erdélyi vajda kiadványa.

MNM. törzs. 1369 körül. László nádor kiadványa.

MODL. 5836. 1370. IV. 16. Egri káptalan kiadványa.

» 5840. 1370. V. 3. Győri káptalan kiadványa.

MNM. törzs. 1374. I. 4. I. Lajos király kiadványa.

Kállay cs. lt. 1632. 1374. János leleszi prépost kiadványa.

Békássy cs. lt. XIV. század. János mester kiadványa.

Bajorországban 1364—1369 közti években, Frankfurtban 1354-ben, Lengyelországban 1364—69-ig és 1392-ben, Sziléziában 1380-ban fordul elő.¹

10. szám. Kör vonallal és két kereszttel.

MODL. 7721. 1391. X. 22. Egri káptalan kiadványa.

Bajorországban 1387—1393 közti években, Frankfurtban

¹ Lásd: *Keinz*-nál a 26. ábrát, *Kirchner*-nél a 39. ábrát, *Rauter*-nál a 123. ábrát.

1393-ban, Lengyelországban 1389 és 1399-ben, Sziléziában 1383-ban fordul elő.¹

11. szám. Kör vonallal, a vonal két végén kereszttel.

MNM. törzs. 1370. XII. 28. I. Lajos király kiadványa.

MODL. 5970. 1371. XI. 11. Topliczai konvent kiadványa.

MNM. törzs. 1381. VIII. 19. Garay Miklós nádor kiadványa.

MODL. 31343. Csicsery cs. lt. 1397. IV. 15. Zsigmond király kiadványa.

Bajorországban 1373—1412-ig, Frankfurtban 1370—1372-ig, Lengyelországban 1393—1398-ig, Sziléziában 1377-ben és 1380-ban fordul elő.²

12. Két kör vonallal, közepén kereszttel.

MNM. törzs. 1374. Nógrád vármegye kiadványa.

Kállay cs. lt. 1374.

Bajorországban 1370—1391-ig, Frankfurtban 1370—1372-ig, Lengyelországban 1370—1390 közti években fordul elő.³

13. szám. Két kör vonallal, fönt kereszttel.

Kállay cs. lt. 1149. 1357. György szatmári alispán és 4 szolgabíró kiadványa.

MODL. 5157. 1363. V. 31. Bebek István országbíró kiadványa.

MNM. törzs. 1363. I. Lajos király kiadványa.

MODL. 6433. 1377. V. 16. Garay Miklós nádor kiadványa.

1381. VII. 6. Pozsonyi káptalan kiadványa.

Máriássy cs. lt. 1382. Széchy Miklós országbíró kiadványa.

MNM. törzs. 1383. III. 30. Esztergomi káptalan kiadványa.

Bajorországban 1366—1392-ig, Frankfurtban 1374—1379-ig, Lengyelországban 1352—1362-ig és 1391—1395-ig, Franciaországban a XV. században fordul elő.⁴

¹ Lásd: *Keinz*-nál a 27. ábrát, *Kirchner*-nél a 70. ábrát, *Piekosinsky*-nál a 752. és 753. ábrát, *Rauter*-nél a 162. ábrát.

² Lásd: *Keinz*-nál a 28. ábrát, *Kirchner*-nél 67. ábrát, *Piekosinsky*-nál a 748—730. ábrát, *Rauter*-nál a 64. és 114. ábrát.

³ Lásd: *Keinz*-nál a 29. ábrát, *Kirchner*-nél a 62. ábrát.

⁴ Lásd: *Keinz*-nál a 30. ábrát, *Kirchner*-nél a 63. és 64. ábrát, *Midoux*-nál a 425. ábrát.

14. szám. Kör vonallal és két kereszttel.

MODL. 7045. 1383. XII. 3. Széchy Miklós országbíró kiadványa.
Kállay cs. lt. 72. 1383. Váradai káptalan kiadványa.

Bajorországban 1375. és 1378-ban, Frankfurtban 1378—
1382-ig, Lengyelországban szintén ezekben az években található.¹

15. szám. Két kör vonallal és két kereszttel.

MODL. 6688. 1380. III. 24. Zalavári konvent kiadványa.

Bajorországban 1373—1398-ig, Frankfurtban 1376-ban,
Lengyelországban 1373—1383-ig, Sziléziában 1383-ban fordul elő.²

16. szám. Két kör vonallal és két kereszttel.

MODL. 6873. 1383. V. 16. Garay Miklós nádor kiadványa.
Kállay cs. lt. 1729. 1384.

Bajorországban 1373—1387-ig, Baselben 1391-ben, Prágában
1384-ben fordul elő.³

17. szám. Vonal két kereszttel és mindkét oldalon körrel.

MODL. 37555. 1369. XII. 13. Zágrábi káptalan kiadványa.

Bajorországban 1366—1377-ig, Frankfurtban 1367—1370-ig,
Lengyelországban a kilenczvenes években, Sziléziában 1375-ben
fordul elő.⁴

18. szám. Három kör vonallal, a két felső kör között a vonalat
egy görbe vonal metszi.

MODL. 6735. 1380. IX. 26. Nyitrai káptalan kiadványa.

Másutt ezt a nálunk is csak egyszer előforduló jegyet nem
találtuk.

¹ Lásd: *Keinz*-nál a 32. ábrát, *Kirchner*-nél a 65. ábrát.

² Lásd: *Keinz*-nál a 33. ábrát, *Kirchner*-nél a 68. ábrát, *Rauter*-nél a
98. ábrát.

³ Lásd: *Keinz*-nál a 34. ábrát, *Kirchner*-nél a 69. ábrát.

⁴ Lásd: *Keinz*-nál a 36. ábrát, *Kirchner*-nél a 61. ábrát, *Piekosinsky*-nál
a 777. ábrát, *Rauter*-nél a 91. ábrát. *Urbani* is közli »Segni dicartiere antiche«
című művében.

I. 3. Vonal félholddal és a félhold önmagában. 19—21. szám.

19. szám. Két félhold vonallal. A vonalat fönt egy kis vonal metszi. A vonal végén gyűrű látható. Egy példányban találjuk s ez is csonka. A vonal másik végén valószínűleg szintén gyűrű van.

MNM. törzs. 1370 után.

Genuában 1369-ben, Provenceban 1358—1369-ig, Dauphinéban 1343—1392-ig, Piemontban 1365-ben, Savoyában 1396-ban, Bajorországban 1367-ben, Lengyelországban a hetvenes években fordul elő.¹

20. szám. Félhold vonallal, a félholdból lángok törnek elő. A vonalat fönt egy kis vonal metszi.

Kállay cs. lt. 1385. 1363. III. 4. Tamás mester és 4 szolgabíró kiadványa.

MODL. 5886. 1370. X. 23. Somogyi konvent kiadványa.

Bajorországban a XIV. században, Lengyelországban a XIV. század hatvanas éveiben találjuk.²

21. szám. Félhold.

Kállay cs. lt. 1013. 1352. Váradí káptalan kiadványa.

Másutt nem fordul elő. Félhold Andráskereszttel Sziléziában fordul elő 1390-ben.³

I. 4. Más fajtájú vonaljegyek. 22—36. szám. Ide tartozik a háromszög, a kör, a kereszt és a hármashalom.

22. szám. Csillag két egyenlő oldalú háromszögből.

MODL. 2806. 1334. III. 3. Nyitrai káptalan kiadványa.

Genuában 1325-ben, Savoyában, Provenceban, Dauphinéban 1330—32, Fabrianóban 1349-ben, Bajorországban a XIV. században, Nürnbergben 1319-ben, Svájcban és Lyonban fordul elő.⁴

¹ Lásd: *Briquet*-nél a 237. ábrát, *Keinz*-nál a 43. ábrát, *Piekosinsky*-nál a 678. ábrát.

² Lásd: *Keinz*-nál a 46. ábrát, *Piekosinsky*-nál a 676. ábrát.

³ Lásd: *Rauter*-nél a 35. ábrát.

⁴ Lásd: *Briquet*-nél a 260. ábrát, *Keinz*-nál az 53. ábrát, *Murr*, C. G. *Journal zur Kunstgeschichte und zur allgemeinen Litteratur*. II. 83. old.

23. szám. Három háromszög összekötve.

Kapy cs. lt. 1351. Váradai káptalan kiadványa.

Genuában 1311—1328-ig, Provenceben 1311—1316-ig, Bajorországban 1370-ben fordul elő.¹

24. szám. Két koncentrikus kör kereszttel.

MODL. 4294. 1352. VII. 5. László császári prépost, a király titkos kancellárjának kiadványa.

Forgách cs. lt. 1360. VIII. 10. Bebek István országbíró kiadványa.

Justh cs. lt. 1361. I. 28. Bebek István országbíró kiadványa.

MODL. 5047. 1361. IV. 13. Bebek István országbíró kiadványa.

Kállay cs. lt. 1327. 1361. X. 13. Bebek István országbíró kiadványa.

Kállay cs. lt. 1331. 1361. XI. 22. Esztergom hegyfoki káptalan kiadványa.

Berzeviczy cs. lt. 1361. Egri káptalan kiadványa.

Bethlen cs. lt. 1362. IX. 11. Bebek István országbíró kiadványa.

MODL. 5352. 1364. XII. 6.

Bajorországban 1366-ban, Frankfurtban 1350—1358-ig, Lengyelországban a XIV. század hatvanas éveiben fordul elő.²

25. szám. Két koncentrikus kör kereszttel és négy küllővel.

Gróf Bethlen cs. lt. 1353.

Bajorországban a XIV. században fordul elő.³

26. szám. Két koncentrikus kör nyolcz küllővel.

Máriássy cs. lt. 1352. László egri prépost kiadványa.

MODL. 6016. 1372. V. 5. Széchy Miklós országbíró kiadványa.

Bajorországban 1370-ben fordul elő.⁴

27. szám. Toronykereszt.

MODL. 32861. 1344. XI. 11. Miklós szlavoniai bán kiadványa a zágrábi káptalan átíratában.

Belgiumban 1370-ben fordul elő.⁵

¹ Lásd: *Briquet*-nél az 585. és 586. ábrát, *Keinz*-nál az 55. ábrát.

² Lásd: *Keinz*-nál az 59. ábrát, *Kirchner*-nél az 59. ábrát, *Piekosinsky*-nál a 665. ábrát.

³ Lásd: *Keinz*-nál a 60. ábrát.

⁴ Lásd: *Keinz*-nál az 58. ábrát, *Urbani* 1371-ből közöl egy hat küllőset »Segni di cartiere antiche« című művében.

⁵ Lásd: *Keinz*-nál a 64. ábrát.

28. szám. Kettős kereszt.

MNM. törzs. 1358. VII. 5. Szepesi káptalan kiadványa.

» » 1358. VIII. 31. Szepesi káptalan kiadványa.

MODL. 4788. 1358. IX. 3. Széchy Miklós országbíró kiadványa.

» 29688. 1358. IX. 19. Széchy Miklós országbíró kiadványa.

Kállay cs. lt. 1185. 1358. IX. 22. Széchy Miklós országbíró kiadványa.

MNM. törzs. 1358. IX. 22. Vasvári káptalan kiadványa.

MODL. 4811. 1358. XII. 18. Győri káptalan kiadványa.

Kállay cs. lt. 1249. 1359. X. 12. Miklós mester kiadványa.

Soos cs. lt. 1363. VI. 30. Vilmos pécsi püspök kiadványa.

MODL. 5220. 1363. VII. 15. Szekszárdi konvent kiadványa.

» 5286. 1364. III. 8. Székesfejérvári konvent kiadványa.

Bajorországban 1371-ben, Délfranciaországban 1363-ban, Sziléziában 1383-ban fordul elő.¹

29. szám. Kereszt különös formában. A kereszt egyik szárának egy vonala meg van nyúlva s a végén gyűrűt látunk.

MNM. törzs. 1329. II. 10. Pozsony vármegye kiadványa.

MODL. 31073. 1331. V. 15. Tamás erdélyi vajda kiadványa.

Genuában 1310—1318-ig, Frankfurtban 1335-ben, Bajorországban szintén fordul elő a XIV. században.²

30. szám. Kereszt két horogpárból körben.

MODL. 5230. 1363. VIII. 17. Zala vármegye kiadványa.

Bajorországban 1370—1371-ig, Lengyelországban 1361—1362-ig fordul elő.³

31. szám. Kereszt két horogpárból körben. A vízszintes horogpár horgai befelé állanak s egymásba folynak.

MODL. 34012. 1362. VIII. 31. István vegliai comes kiadványa.

Nálunk egy példányban találjuk, másutt nem találtuk.

¹ Lásd: *Keinz*-nál a 65. ábrát, *Midoux*-nál a 21. ábrát, *Rauter*-nél a 72. ábrát.

² Lásd: *Briquet*-nél a 241. ábrát, *Kirchner*-nél a 37. ábrát, *Keinz*-nál a 69. ábrát.

³ Lásd: *Keinz*-nál a 71. ábrát, *Piekosinsky*-nál a 667—668. ábrát.

SZEGEDI GERGELY
EGY ISMERETLEN SCRIPTOR ÉS MINIATOR.

IRTA: ZSÁK J. ADOLF.

A Magyar Könyvszemle úgyszólván minden füzetében nyomós bizonyítékokat szolgáltat arra nézve, hogy a középkori nyugati kultúra fejlődésével mi mindenkoron lépést tartotunk. S a mindinkább szaporodó adatok következtében középkori művelődéstörténetünk lapjairól lassanként eltünedezni kényszerülnek a mult század stereotip frázisai: »elpusztították a törökök«, »az idők vasfogának lett az áldozata« stb. Ma e közhelyeket élő valóságokkal vagy legalább is kétségtelen bizonyítékokkal pótoljuk; miket történetírásunk napszámásai: a kutatók a hazai és külföldi nyilvános és magánlevéltárak, könyvtárak és múzeumok rejtekeiből hoznak napfényre.

A könyvnyomtatás előtti időkből fennmaradt kézírásos könyvekről is, különösen pedig a melyek lapszéli diszítésekkel, miniatűr festéssel vannak ellátva, sokáig az volt az általános felfogás, hogy ezek mind olasz mesterek művei és idegenből készen kerültek hozzánk. Ma már nemcsak hogy megdőlt e nézet, de egész sorozatára mutathatunk azon középkori magyaroknak, kik koruk e két speciális foglalkozását hivatás- és iparszerűleg űzték és a kik közül nem egy mestersége gyakorlatában művészi magaslatra emelkedett.

E magyar scriptorok és miniatorok számát gyarapítjuk ma egygyel: *Szegedi Gergely*lyel; kinek nevét, bár illetékes tanubizonyosság szerint mesterségében igen jártas és híres vala, eddigelé nem ismertük; létezéséről mit sem tudtunk.

A mint a körülményekből kiveszszük, a *Szegedi* (de Segedino) név nem vezetékneve, tehát a hasonló nevű ismert középkori nemesi családokkal nem hozható összeköttetésbe, hanem inkább

származási helyét jelöli. Forrásunk szerint a hazai pálosrendnek volt tagja s 1502-ben valamelyik bácegyházmegyei kolostor kötelékébe tartozott.

A pálosrend, mint mindig, úgy ez időből is feles számmal mutat fel jeles férfiakat, kik a magyar kultúra, irodalom, tudomány és képzőművészetek szolgálatában állottak. Ilyenek e korból: Lőrincz, a jeles festő († 1522.); Dénes, a híres kőfaragó, Tatay Antal stb.¹ Nem lehet csodálkozni, hogy ily környezetben *Szegedi Gergely* is az átlagon messze felülemelkedett foglalkozásában.

Híre, neve országos volt; eljutott tehát *Ernuszt (Hampó)* Zsigmond pécsi püspök udvarába is; ki sietett őt magához venni, sőt, mint azonnal látni fogjuk, teljességgel magához lánczolni. Ugyanis 1502. márcz. 16-án Zsigmond püspök azért folyamodik VI. Sándor pápához, hogy engedje meg *Szegedi Gergelynek*, miszerint *hat éven keresztül* a monostoron kívül ő nála lakhassék, hol a pécsi székesegyház számára az istentisztelethez szükséges szertartáskönyveket fog írni és diszíteni, a mely mesterségben *Szegedi* nagy jártassággal bír és azt művésziesen gyakorolja; kéri továbbá, hogy e hat év alatt sem rendi, sem pedig más előljárók és felettes hatóság munkájában ne zavarhassák; végül hogy mindazon előjogok, kiváltságok és kegyelmek teljében megmaradhasson, a melyek tényleges kolostori kötelék és tartózkodás esetén őt megilletik. A pápa *Hampó* püspök kérelmének természetesen helyt adott.

Bár a püspök kizárólag istentiszteleti könyvek írása és diszítése czimén kérte ki *Szegedi*-t a pápától, mi jogosítva érezzük magunkat annak a feltevésére, hogy *Szegedi* bizony *Hampó* püspök magánkönyvtára számára is dolgozott. Ugyanis ép ez időtájt és ép maga *Hampó* püspök rendelkezett az iránt, hogy Velenczében misekönyveket és egyéb szertartási mutatókat nyomassanak az egyház számára.² De különben is ez időben országszerte már nyomtatott könyveket használnak az istentisztelethez.³

¹ *Orosz J.*: Synopsis annalium coenobi-eremitarum s. Pauli stb. Sopron 1747. 116 és stb. ll.

² A pécsi egyházmegye misekönyve megjelent 1499-ben Velenczében, 4° 272 folio lappal. L. Magyar Könyvszemle. 1877. 310. l.

³ Így ismerjük az esztergomi missalet (nyom. 1498. Velence); a zágrábi breviariumot (nyom. 1484. Velence) stb. L. M. Könyvszemle. 1877. 308, 309. ll.

Egyébiránt, hogy *Szegedi* Gergely mit és mennyit dolgozott akár a pécsi székesegyház, akár pedig annak püspöke számára, konkrétan nem tudjuk megmondani. A minthogy, sajnos, élete egyéb körülményeiről legszorgosabb kutatásaink daczára sem szerezhetünk semmiféle értesítést. A mai pécsi püspöki könyvtárban sincs semmi nyoma munkáinak. Mindenesetre azonban kívánatos volna, hogy ha legalább egy művét ismernők; mert így művészi erejéről közvetlen vizsgálat alapján alkothatnánk magunknak fogalmat és szabatosan megállapíthatnánk azt a helyet, mely őt rég letűnt kulturánk közepette megillette.

A pápai kérvény keltét véve kiindulási pontul, 1508 márczius hó tizenhatodikán telt volna le *Szegedi*-nek — hogy így fejezzük ki magunkat — szerződése. Minthogy azonban 1505-ben *Hampó* püspök elhalt, teljes jogosultsággal felvethetjük azt a kérdést, hogy vajjon *Szegedi* továbbra is Pécsen maradt-e és kitöltötte-e a szerződéses hat évet, vagy pedig a püspök halálával felbomlottnak tekintette szerződését és másfelé vette útját?

Ha be tudnók bizonyítani, hogy az a *Szegedi* Gergely, ki 1510—1513-ig a váradi székeskáptalan kanonokjainak sorában foglalt helyet,¹ egy személy a mi *Szegedi*-nkkel, úgy a fenti kérdésre könnyen tudnánk plauzibilis választ adni. Mert ugyanis *Hampó* utóda a pécsi széken *Szalmáry* lett, az azelőtti váradi püspök; *Szalmáry*-t pedig Váradon a saját unokatestvére: *Thurzó* Zsigmond követte a püspökségben. Ez esetben tehát *Szegedi* továbbra is Pécsen maradt munkáját befejezni. Időközben *Szalmáry* a szintén tudománybarát *Thurzó*-nak ajánlhatta, ki őt székeskáptalanának tagjává tette. Mondjuk még egyszer, mindez csak kombináció; reméljük azonban, hogy a további kutatások *Szegedi* származására, életére és munkásságára mind több világosságot és nagyobb fényt fognak vetni.

Befejezésül ideiktatjuk betű szerint *Hampó* Zsigmond püspök fent ismertetett nevezetes kérvényének szövegét, mely a vatikáni levéltárban az úgynevezett »*Supplicatio Register*« nevű kérvénykivonat-gyűjteménynek 1133-ik kötete 212^b lapján található.

A kérvény szövege a következő:

Cum ecclesia *Quinque ecclesiensis* plurimum indigeat libris necessariis ad cultum divinum, cupiatque devota creatura vestra

¹ L. *Bunyitay* Vincze: A váradi püspökség története. II. k. 160—170

Sigismundus eiusdem ecclesie episcopus eandem dictis libris adornari et fulciri et cum devotus Sanctitatis Vestre orator *Gregorius de Segedino* professor ordinis heremitarum sancti Pauli Baciensis diocesis in scribendo et meniando (*sic!*) multum expertus existat et huiusmodi arte plurimum polleat, supplicantur Sanctitati Vestre tam dicta creatura quam dictus Gregorius, quatenus specialibus favoribus et gratiis prosequendo eos, dicto Gregorio ut in eadem ecclesia vel domo dicte creature *per sex annos* extra monasterium stare et per huiusmodi tempus in dicta ecclesia scribere et meniare libere et licite possit, ita quod dicto tempore durante per quoscunque dicti monasterii superiores seu prelatos aut alias personas cuiusvis status, gradus, ordinis, conditionis, dignitatis existat, molestari, inquietari et perturbari nequeat, quodque omnibus et singulis privilegiis, immunitatibus, exemptionibus, gratiis, indulgentiis et aliis, quibus si in monasterio predicto permaneret, gaudere posset, uti, potiri et gaudere libere et licite valeat, indulgere dignetur de gratia speciali.

A kérelmet jóváhagyó pápai végzés a következő :

Concessum ut petitur in presentia Domini nostri pape A. Cardinalis Sancti Praxedis. Et cum absoluteione ad effectum presentium, quod littere per breve expediantur attenda materia. Et de licentia superiorum et ea durante.

A MAGYAR NEMZETI MÚZEUM SZÉCHÉNYI ORSZ.
KÖNYVTÁRÁBAN LEVŐ ALDINÁK LEÍRÓ JEGYZÉKE.

DR. GULYÁS PÁLTÓL.

(Második közlemény, egy szövegképpel.)

1499.

9. Iulii Firmici astronomicorum libri octo etc. Venetiis, 1499.

1^a Iulii Firmici Astronomicorum libri octo integri, & emen ||
dati, ex Scythis oris ad nos nuper allati. || Marci Manilii afro-
nomicorum libri quinque. || Arati Phaenomena Germanico Cæsare
interprete cum com- || mentariis & imaginibus. || Arati eiusdem
phaenomenon fragmentum Marco. T. C. interprete. || Arati eiusdem
Phaenomena Ruffo Festo Auienio praraphraсте. || Arati eiusdem
Phaenomena græce || Theonis commentaria copiosissima in Arati
Phæno- || mena græce. || Procli Diadochi Sphæra græce || Procli
eiusdem Sphæra, Thoma Linacro Britanno interprete. 1^b l. Aldus
Manutius Romanus Guido Pheretrio || Urbini Ducis. S. P. D. ||
Operæ pretiū mihi uī Guide Pheretri Dux ill. ut quæcūq; uolūna
for || mis stb. 2^a (*ii jelzésű) l. Pefcennius Franciscus niger, Venetus,
doctor. Illuftriffimo || Principi, ampliffimoque Pontifici Cardinali, ||
Hippolyto Estēfi, uirtutis utriusq; || officioffimo Mecæna- || ti fœli-
citatem. || * || (m) Iratur curiofa pofteritas Hippolyte Estēfis,
Christianæ religiōis || stb. 4^a l. Iulii Firmici Materni Iunioris
Siculi uiri confularis, ad Mauor || tium Lollianum mathefeos libro-
rum octo generalis elenchos. 6^b l. alulról a 11-ik sor: Duodecim
Signa Zodiaci. 7^a l. (a jelzetű): IVLII FIRMICI MATERNI IUNIO-
RIS SICVLI || V. C. MATHESEOS LIBER PRIMVS AD MA ||
VORTIVM LOLLIANVM. PRAEFATIO. || (o) LIM TIBI HOS
LIBELLOS, MA- || uorti stb. 184^a l. első kolofon: Venetiis in
ædibus Aldi Romani mense Iunio. M. ID. || privilégium és regiszter.
184^b l. üres. 185^a (A jelzésű) l.: MARCI MANILII ASTRONOMI-
CON || AD CAESAREM AVGVSTVM || LIBER PRIMVS. || (c) Ar-
mine diuinis artis, & con- || fcia fati || stb. 375^{a-b} l. Regiszter.
376^a l. Kolofon: Venetiis cura, & diligentia Aldi Ro. Mense

octob. || M. ID. Cui conceffum eft ab Ill. S. V. ne hos || quoq;
libros alii cuiquam impune for- || mis excudere liceat. 376^b l. üres.

2-r. Lapnagyság 21×31.8 cm.,¹ illetve 19.9×28.5 cm.²
Ívek jelzése: *u, a—h_{VI}, aa—xx, A—τ. Lapok száma³ 376 szá-
mozatlan levél (752 oldal). Szöveg cicero nagyságú antiqua betűk-
kel van nyomtatva, nagybetűs oldalczímekekkel és órjelekkel Sorok
átlagos száma oldalankint: 39. Az inicziálék kis betűkkel vannak
előre jelezve s számukra 3—10 sor magas tér hagyatott. Geo-
métriai ábrákkal s az asztronómiai jelvények fametszetű képeivel.

Két, egymást részben kiegészítő csonka példány; mindkettő *Jan-
kovich* Miklós gyűjteményéből. Az egyik puha pergamen-kötésű pél-
dány az a—Nuu íveket tartalmazza (1—308 levél). Könyvtári jegye:
Inc. c. a. 731. A másik pergamenbe fűzve a τ ívet, vagyis a 369—376.
leveleket, foglalja magában; könyvtári jegye: **Inc. c. a. 729.**⁴

1501.

10. Juvenalis et Persius Satirae. Venetiis, 1501.

1^a l. (számozatlan; czímlap): IUVENALIS. || PERSIVS. ||
[Nyomatatójegy].⁵ 1^b l. ALDVS SCIPIONI CARTE || ROMACHO SVO.
S. || I. *Iuuenalis, & A. Persij Satyras, ut commodius* || stb. 2^a (2-vel
számozott s A₂ jegyű) l. IVNII IUVENALIS AQVINA || TIS SATYRA
PRIMA. || s EMPER EGO AVDITOR || stb. 66^a l. (kolofon); VENE-
TIIS IN AEDIBUS ALDI, || ET ANDREAE SOCERI. ||

65^a (helyesen 67.) l. AVLI FLACCI PERSII IN || SATYRAS
PROLOGUS. || n EC FONTE *labra.prolui caballino*, || stb. 76^a (helye-
sen 78.) l. (kolofon): VENETHIS IN AEDIBVS ALDI, ET ||
ANDREAE SOCERI. MENSE || AVGVSTO M. D. I. ||

8-r. Lapnagyság 16×10 cm. A—b₂ iv. 78 levél. A czímfelira-
tok, kolofonok és a verssorok kezdőbetűi antiqua nagybetűkkel szed-
vék, a többi szöveg szedése cursiv. Az egyes költemények kezdőbetű-
jének 3—6 sornyi üres hely van hagyva s kisbetűvel előnyomatva.

¹ Inc. c. a. 731. jelzésű példánynál.

² Inc. c. a. 729. jelzésű példánynál.

³ *Renouard* szerint. Id. m. 27. l.

⁴ *Horváth*-nál (id. m. 140. l.) Inc. c. a. 731a. jellel szerepel.

⁵ *Renouard* szerint (id. m.) a nyomtatójegygyel ellátott példány *későbbi*
utánnyomat. Ezt nemcsak a nyomtatójegy nélküli példányok igazolják, de az
is, hogy az impressumban *Aldus* násza is szerepel, holott a czéjjelzés ily
alakja 1508. előtt nem fordul elő.

A sorok átlagos száma oldalankint 30. Az előcímek öregbetűkkel vannak szedve. A lapszámzás 2-től 66-ig rendszeren halad; azontúl ily sorrendben 65. (h. 67.) 68. 70. 69. 72. 71. 74. 73. 74. 75. 76.

Példányunk a czédula katalógus tanúsága szerint a *Jan-kovich* könyvtárból került gyűjteményünkbe; kötése erősen rongált, XVI. századi vaknyomású borjubőr, szépmetszetű duczokkal. A *Persiust* tartalmazó részben egykorú latin bejegyzésekkel. Könyvtári jegye: **A. lat. 997.**

1501.

11. Georgii Vallae Placentini viri clariss. de expetendis et fugiendis rebus opus etc. Venetiis, 1501.

I. köt. 1^a l. GEORGII VALLAE PLACENTINI VIRI CLA-
RISS. DE EXPETENDIS, ET FVGIENDIS REBVS OPVS, IN QVO
HAEC || CONTINENTVR. || De Arithmetica libri. iii. ubi quædam
a Boetio prætermiffa tractantur. || De Musica libri v. fed primo
de inuentione, & commoditate eius. || De Geometria libri. vi. in
quibus elementorum Euclidis difficultates fere || exponuntur, ubi
etiã de Mechanicis spiritalibus, Catoptricis, ac Opticis, deq̃ || quadrato
circuli habetur tractatus. || De tota Aftrologia libri. iiii. in qua
fabrica, ufusq̃ aftrolabi exaratur, & quæ fi- || gnorum in exhibendis
medicaminibus fit habenda obferuatio. || De Phyfiologia libri. iiii. ubi
& Metaphyices q̃dã lectu q̃ dignifs. utiliffimaq̃. || De Medicina libri.
vii. ubi de fimplicium natura per ordinem litterarum. || Problematum
liber unus. || De Grammatica libri. iiii. || De Dialectica libri. iii. ||
De Poetica liber unus. || De Rhetorica libri. ii. || De Morali Philo-
sophia liber unus. || De Oeconomia, fiue adminiftratione domus
libri. iii. in quibus de Architectu- || ra; req̃ ruftica fuus eft locus. ||
Politicon unicum uolumen, ubi de iure ciuili, ac pontificio primum,
Mox de le || gibus in uniuersum, Inde de re militare agitur. || De
Corporis commodis, & incommodis libri. iii. quorum primus totus
de ani- || ma, Secūdus de corpore, Tertius uero de urinis ex
Hippocrate, ac Paulo ægi- || neta, deq̃ Galeni quæftionibus in
Hippocratem. || De Rebus externis liber unus, ac ultimus, ubi de
Gloria, Amplitudine, & cæte- || ris huiusmodi. || Hæc fummatim,
fed infunt, & alia plurima, quæ legēdo licet cognoscere. || 1^b l.
üres. 2^a (*ii jelzésű) l. TABVLA EORVM QVAE IN OPERE CON-
TINENTVR. || következik az index kéthasábosan nyomatva. 14^b l.

IOANNES PETRVS VALLA, ILLVSTRI VIGLEBANI COMITI, ||
 PRINCIPIQVE EXCELLENTISSIMO JOANNI JACO- || BO TRI-
 VULTIO SAL. D. AETERNAM. || (e) XPETENDORVM, AC FVGIEN-
 DORVM PATRIS LIBROS ILLVSTRIS PRINCEPS JOANNES
 JACO || *be Triulti* stb. 15^a (a jelzésű) I. GEORGII VALLAE
 PLACENTINI EXPETENDORVM, AC FVGIEN- || DORVM, QUOD
 EXTRVEBAT VOLVMEN PRIMVM. PRIMAE HEB- || DOMADIS
 LIBER PRIMVS. QVAE EXPETENDORVM, AC FVGIENDORVM
 VIS, NATVRAQVE SIT || (e) VNCTA COMPREHENDENS SOLVS
 RE IPSA INFI- || nitus Deus, stb.

II. kötet. 1^a (A jelzésű) I. GEORGII VALLAE PLACENTINI
 EXPETENDORVM, AC FVGIENDORVM. || QVOD STRVEBAT
 VOLVMEN VIGESIMVMQVARTVM, ET MEDICINAE || PRIMVM.
 QVOMODO INVENTA MEDICINA ET IN QVOT PARTES SIT ||
 DISTRIBVTA. QVARTAE HEBDOMADIS TERTIVM. Caput pri-
 mum. || (m) Edicinam Aristoteles in libro quaestionum naturalium,
 cuius index est de ani || malium stb. 315^a I. kolofon: VENETIIS
 IN AEDIBVS ALDI ROMA- || NI, IMPENSA, AC STUDIO JOAN- ||
 NIS PETRI VALLAE FILII PI- || ENTISS. MENSE DECEM- ||
 BRI. M. D. I. || Cautum est, ne quis Decennio in Do- || minio ILL.
 S. V. Librum hunc || impune excudat formis, || alibi ue excufum, ||
 uendat. || 215^b I. REGISTRVM TOTIVS OPERIS. 216^b I. üres.

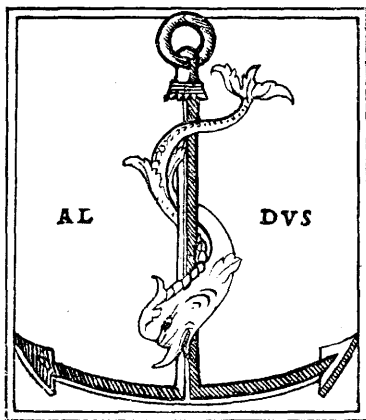
Nagy 2-r. Lapnagyság: 26·8 × 39·7 cm. Ívek jelzése az első
 kötetben: *, × □ iii, a—z, aa—ppiii; a másodikban A—Z, AA—TTiii.
 Lapok száma: az első kötetben 312, a másodikban 308, összesen
 620 számozatlan levél (1240 oldal). A sorok átlagos száma olda-
 lankint 55. Az élő oldalczímek és a könyvek feliratai öregbetűkkel,
 a szöveg cicero-nagyságú antiquával van szedve, míg az ajánló-
 levél olaszos típusú. Az iniczialék számára az egyes fejezetek
 élén 2—3 sor magas térség hagyatott, míg az egyes munkák
 első kikezdésénél 10—12 sor magas az üres tér. Órjelek a signált
 lapok verzőján és az ívek utolsó (16-ik) oldalán láthatók. A szö-
 vegben geometriai ábrák is vannak.

Ezen tartalmilag nem sokat érő munka a korai Aldinák
 egyik legszebb terméke, mely a *Jankovich*-féle gyűjteményből
 kifogástalan példányban van meg a M. N. Múzeum könyvtárában,
 egyszerű, XVIII. századi bőrkötésben, melynek háta maroquin,
 táblaboritéka selejtes juhbőr. Könyvtári jegye: **Var. 149.**

1502.

12. [Poetæ Christiani veteres. Kol. II.]¹

1^a I. QVAE HOC LIBRO CONTINENTVR. || Sedulii mirabilium diuinorū libri quatuor carmine heroico. || Eiusdem Elegia, in qua finis pentametri est similis principio hexametri. || Eiusdem hymnus de Christo ab incarnatione, usq; ad ascensionē. || Iuueni de Euangelica historia libri quatuor. || Aratoris Cardinalis historiae Apostolicae libri duo. || Probæ Falconiæ ceto ex Vergilio de nouo & ueteri testamēto || Homero-centra, hoc est centones ex Homero græce cum interpretatione latina. || Opusculum ad Annūtiationem beatiss. Virginis græce cum latino in medio quaternionum omnium. || Lactantii Firmiani de Resurrectione Elegia. || Eiusdem de passione Domini carmine heroico. || Cyprianus de ligno Crucis uersu Heroico. || Tipherni deprecatoria ad Virginem Elegia. || Oratio ad eandem uersu heroico. || Sancti Damasi de laudibus Pauli Apostoli uersus hexametri. || Elegia in Hierusalem. || Ode in natali die Saluatoris. || In die palmarum. || De passione Domini. || Ad Christum ut perdat Turcas. || Epigramma ad beatiss. Virginem. || Vita. S. Martini episcopi a Seuero Sulpitio prosa oratione. || De miraculis S. Martini Dialogus, ab eodem. || De translatione S. Martini ab eodem. || Vita. S. Nicolai e græco in latinum a Leonardo Justiniano patritio Veneto. || — 1^b I. Aldus Manutius Ro. Danieli clario Parmensi in urbe Rhacusa bonas literas publice profitenti. S. P. D. || Christianos poetas iam annum in thermis nostris excusos tandem stb. . . . Veñ. || Mense Junio. MDII. || — 2^a (2 jelzésű) I. IUVENCI VITA A DIVO HIERONYMO IN LIBRO De VIRIS ILLUSTRIBVS. || (i) Vuencus nobilissimi generis Hispanus,

4. ábra.

Aldus legrégibb nyomtatójegye.

¹ Renouard i. m. I. k. 34 l.

presbyter qua- || tuor stb. 8-ik sor: Aratoris Vita ex uariis accepta libris ab Aldo Ro. || ubi etiam de Sedulio pauca quaedam dicuntur. || (a) Rator Sactæ Romanæ Ecclesiæ subdiaconus Cardina- || lis stb. 2^b l. 27 sor: VITA SEVERI SVLPITII A || GENNADIO || (f) Euerus presbyter cognomento Sulpitius, Aquitanicæ || stb. 3^a (3 jelzésű) l. 15-ik sor: VITA PROBÆ MVLIERIS || ROMANÆ. || (p) Roba mulier Romana Adelphi cuiusdam proceris || stb. 4^a (4 jelzésű) l. Domino sancto, ac Venerabili patri Macedonio || presbytero Sedulius in Christo Salutem. || (p) Rius, quam me Venerabilis pater operis nostri decurfo || stb. 6^a l. ERRATA IN SEDVLIO, QVÆ ALICVIVS || MOMENTI VISA SVNT. 6^b l. ERRATA IN IVVENCO VISA ALICVIV || MOMENTI. 7^a l. ERRATA IN ARATORE, QVÆ ALI- || CVIVS MOMENTI VISA SVNT. 7^b és 8^a l. (Az őrjelek mutatója) 8^b l. [Nyomdász jelvény]¹ (l. a 4. ábrát.) 9^a (a jelzésű) l. COELI SEDVLII PRESBYTERI MIRABI || LIVM DIVINORVM LI || BER PRIMVS. || (c) Vm sua gentiles studeant figmenta || poetæ || stb. 146^a l. Kolofon: Venetiis apud Aldum. MDI. mense || Januario. 146^b l. üres. 147^a (A. jelzésű) l. EPISTOLA SEVERI SVLPICII AD DE || SIDERIVM DE LIBELLO VITAE || SANCTI MARTINI. || Seuerus Defiderio fratri carissimo salutem. Ego quidem || stb. 294^a l. FINIS. 294^b l. üres.

4-r. Lapnagyság: 15·4 × 21·5 cm. Ívek jelzése: egy quaternio 1—4 jelzéssel, továbbá a—k, aa—hh, H—k, aaaa—eeee és aa—dd. Lapok száma: 294 számozatlan levél (588 oldal). Antiqua betűvel nyomtatott szöveg, öregbetűs élő oldalczímekekkel s az ívek utolsó (16-ik) oldalán őrjelekkel. Sorok átlagos száma oldalankint 37. A kis betűvel előnyomatott inicziálék számára 3—6 sornyi köz hagyatott üresen.

Jól konzervált példánya ennek a *Renouard* szerint igen ritka műnek, mely tulajdonképen második kötete egy 1501-ben megindult kétkötetes vállalatnak, mely a keresztény latin írókat ölelte fel. Példányunk egykorú fatáblás kötésben maradt fenn, melyet a csinosan préselt fehér disznóbőr csak félig borít; hátsó tábladeszkájából a csupasz rész ujonnan egészített ki; az elős táblára ragasztott papírlapon a könyv tartalma ekként van megjelölve: SEDVLIVS IVVEN || CVS ARATOR ALIAQ. || A czimlap valamint a

¹ *Renouard* szerint (I. m. I. k. 38 l.) első ízben itt alkalmazva.

könyv elé fűzött üres lapok elsejének felső szélén e XVI. századi bejegyzés látható: *Magistri Georgij Rantzenperger*. Könyvtári jegye: **Patr. 431.**

1502.

13. Stephanus de urbibus. Venetiis, 1502.

1^a l. ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΠΕΡΙ ΠΟΛΕΩΝ. || STEPHANVS DE VR-BIBVS. || 1^b l. Aldus Ro. Salutem dicit Joanni Taberio Brixienfi. || Quantū uoluptatis ceperim Taberi, cū ī īfta urbe Populofiffima, nobiliss, q̄ || stb. 2^a l. I. hasáb: ΣΤΗΦΑΝΟΥ ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ ΠΕΡΙ || ΠΟΛΕΩΝ ΚΑΙ ΔΗΜΩΝ. || Τὸ ἀλφα μετὰ τοῦ βῆτα. || (ἄ)βαι, πόλις φωκική, ἀπὸ εὐθείας || stb. 80^a l. II. hasáb. Az impresszum: Venetiis apud Aldum Romanum mense || Ianuario. M. DII. & cum Priuilegio || ut in aliis. 80^b l. üres.

2-r. Lapnagyság: 20·2 × 19·8 cm. Ívek jelzése: AA—AL. Lapok száma 80 (= 160 oldal). A kéthasábosan nyomtatott görög szöveg sorszáma hasábonként 55. Az első fejezet előnyomatott kezdőbetűje számára 5 sormagas űr hagyva. Őrjelek minden szignált lap verzóján láthatók.

Példányunk teljesen kifogástalan, jó karban van tartva. A hasábok, valamint tizenkint a sorok tintával vannak megszámozva. Czimlapján e bejegyzés olvasható: *L. Kulenka m. p. 1768*. A Múzeumba *Jankovich* Miklós gyűjteményével került, kinek sajátkezü aláírása ott van a XVIII. századi félbörkötés hátsó táblájának belsején. Könyvtári jegye: **A. gr. 459.**

1502.

14. Lucanus de bello civili. Venetiis, 1502.

1^a (számozatlan; czimlap) l. LVCANVS. || 1^b l. *Aldus Ro. Marco Antonio Mauroceno Veneto, || & Equiti clariss. S. P. D. || Omnes libros, qui industria nostra excusi exeūt || stb. 2^a (aii jelzésű) l. M. ANNEI LVCANI CIVILIS BELLII || LIBER PRIMVS. || (b) *Ella per emathios plusquam ciui || lia campos, stb. 137^b (s jelzésű) l. 21. s. SVPLITHI CARMINA VELVT SYPERIORIBVS ANNECTENDA. || Erexit mentem trepidi tam fortis imago, || stb. 138^a (sii jelzésű) l. 7. s. M. ANNEI LVCANI VITA EX CLA || RISSIMIS AVTHORIBVS. || (a) *Nneus Seneca è Corduba Bethicae Hippaniae || niae stb. 140^a l. kolofon. VENETHIS APUD ALDVM MENSE || APRILI, M. D. II.***

8-r. Lapnagyság: 9·1 × 14·9 cm. Ivjelzés: a—s. 140 számozatlan levél (280 old.). Czímfeliratok, kolofon latin nagy betűkkel, a többi szöveg kurzívval van szedve. Kezdőbetük számára hely van hagyva, előnyomatott apró betűvel. A sorok száma laponként 30. A lapok élén czímfeliratok, az ívek utolsó lapján kusztoszok láthatók.

A *Jankovich* gyűjteményből származó példányunk kötése görgetővel préselt, disznóbőr, előlapján M. S. C. betűkkel és 1586 számmal. Bejegyzések a címlapon; hozzákötve 43 levél sűrű XVI. századi latin kézirati szöveggel. Könyvtári jegye **A. lat. 1930.**

1502.

15. Sophoclis tragediae septem cum commentariis. Venetiis, 1502.

1^a l. ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ ΤΡΑΓΩΔΙΑΙ ΕΠΤΑ || ΜΕΤ ΕΞΗΓΗΣΕΩΝ. || SOPHOCILIS TRAGAEDIAE SEPTEM || CVM COMMENTARIIS. || Τὰ τῶν τραγῳδιῶν ὀνόματα. || *Tragædiarum nomina.* || αἴας μαστιγοφόρος. *Ajax flagellifer.* || ἤλέκτρα. *Electra.* || αἰδῖπος τύραννος *Oedipus tyrannus.* || ἀντιγόνη. || *Antigone.* || οἰδίπους ἐπὶ κολωνῷ. *Oedipus colonæus.* || τραχινία. *Trachiniae.* || φιλοκτήτης. *Philoctetes.* || 1^b l. ALD. RO. IOANNI LASCARI VIRO || PRAECLARO, AC DOCTISS. S. D. (S) EDENTIB. nobis his brumæ frigorib. in he || micyclo stb. 2^a l. Επιγράμματα εἰς Σοφοκλέα. 2^b l. ΠΡΟΘΕΣΙΣ ΑΙΑΝΤΟΣ ΜΑΣΤΙΓΟΦΟΡΟΥ. || Τὸ δράμα τῆς τρωϊκῆς ἐστὶ πραγματείας, ὡσπερ οἱ || stb. 4^a l. ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ ΑΙΑΣ || ΜΑΣΤΙΓΟΦΟ || ΡΟΣ. || (α) Εἰ μὲν ὦ παῖ Λαρτίου δέδορ || κάσε stb. 195^b lapon az impressum: *Venetius Aldi Romani Academia mense Augu-* || *sto.* MDII. 196^a l. üres; 196^b l. [nyomdászjvény.]

8-r. Lapnagyság: 9·6 × 14·5 cm. Ívek jelzése α—ω, αα—ββ. Lapok száma 296 számozatlan levél (592 oldal). Sorok átlagos száma oldalonként 30. Az élő oldalczímek öregbetűkkel, a latin ajánlólevél olasz típusokkal van szedve. A kis betűvel előnyomatott inicziálék számára 2—5 sor magas űr hagyatott. Őrjellel az összes szignált lapok verzóján, továbbá minden ív 16-ik oldalán találkozunk.

Jól konzervált példány XVIII. századi aranyozott s erezett borjűbőr-kötésben a *Jankovich*-féle gyűjteményből. Könyvtári jegye: **A. gr. 2994.**

1502.

16. Valerii Maximi dictorum et factorum memorabilium libri novem. Venetiis, 1502.

1^a l.¹ VALERII MAX. LIBRORUM || NOVEM CAPITA. || CAPITA PRIMI LIBRI. || *De cultu deorum. Cap. I.* || stb. 2^a (Aii jelzésű) l. VALERII MAXIMI FACTORUM, AC || DICTORUM MEMORABILIVM || LIBER PRIMVS AD TIBERI- || VM CAESAREM. || PROLOGVS. || (u)RBIS ROMA(E, E)X TERA= || rum stb.² 215^a l. kolofon: VENETHIS IN AEDIB. ALDI || ROMANI. OCTOBRI || MENSE. M. D. II. || *Cautum est nequis ab hinc decennium nouem hosce || Valerij libros impune typis queat excudere in Do- || minio Illu. S. V.* [Nyomdászjelvény.] 215^b l. üres.

8-r. Lapnagyság: 9·6 × 15·5 cm. Ívek jelzése: A—Z, aa—cc. Lapok száma, az első elveszett lapot nem tekintve: 215 levél (430 oldal), valamennyi számozatlan. A szövegsorok száma oldalankint átlag: 30. A szöveg olasz típussal, a fejezetfelírások és előoldalcímek latin majuszkulákkal vannak szedve. Őrjel minden ív 16-ik oldalán található. A kis betűkkel előnyomatott inicziálék számára 4—6 sor magas tér hagyatott üresen.

Példányunknak szurágta borjubőrkötése a XVIII. századból való. Maga a nyomtatvány sem maradt fenn valami fényes állapotban; nemcsak az első lap hiányzik belőle, hanem a többiek nagy része piszkos, szélein újból kiegészített s az elsőket a szű is keresztül-kasul rágta. A könyv elé kötött lap följegyzése szerint Horváth Antal ajándékozta e könyvet a M. Nemzeti Múzeumnak 1871 április 13-án. Könyvtári jegye: **A. lat. 2922.**

1502.

17. [Publii Ouidii Nasonis Heroidum Epistolæ. Avli Sabini Epistolæ tres. P. O. N. Elegiarum Libri tres. De Arte amandi. Libri tres. De remedivamoris. Libri duo. In Ibin. liber unus. Ad Liviam epistola de morte Drvsi. De Nvce. De Medicamine faciei.]³

¹ A címnap hiányozván, ez tulajdonképen a második lap, melynek Aii-vel kellett volna jelöltetnie, de a jelölés elmaradt, az utána következő lap szignumum Aiii.

² A zárjelbe tett rész szünyomok folytán olvashatatlan.

³ *Renouard* id. m. I. köt. 58. l. nyomán.

1^a l. (aau: jelöléssel) VLYSSI. || *Iam fegeſt ubi Troia fuit refecandaq; falce* || stb.¹ 200^a l. kolofon: VENETHIS IN AEDIBVS ALDI || ROMANI, MENſE DE || CEMBRI. M. DII. 200^b és 201 l. üres.

8-r. Lapnagyság: 9·4 × 14·9 cm. Ívek jelzése: aaiii—zz, AA—CC. Lapok száma 201 számozatlan levél (402 oldal). A szöveg olasz típussal, az élő oldalczímek, felírások öregbetűkkel szedvék. A kis betűvel előnyomatott inicziálék számára két sornyi űr van hagyva. Sorok átlagos száma oldalankint: 30. Őrjelek csupán minden iv utolsó (16-ik) oldalán láthatók.

Bőrhátú papirkötésbe kötött hiányos példány. *Renouard* leírásával² összevetve kiderül, hogy a hiányzó két lap (aai és aaii) a czimlapot, *Aldus*-nak *Marino Sanuto*-hoz intézett rövid előszavát s az első heroida 52 sorát tartalmazza. Példányunk elülső táblájának béléseire ez a följegyzés van rávezetve: *B(íblia)thecae Na(ti)onalis Peſtien* || *ſi donat Sam. Kováts mpr.* || *Paſtor Eccl. Ref. Csakvári* || *13-ii Martii 1814.* || Könyvtári jegye: **A. Iat. 2172.**

1502.

18. Georgii Gemisti, qui et Pletho dicitur, ex Diodori et Plutarchi historiis de iis, quae post pugnam ad Mantineam gesta sunt, per capita tractatio etc.

1^a l. Γεωργίου γεμιſτοῦ τοῦ καὶ πλήθωνος, ἐκ τῶν Διοδώρου, καὶ Πλουτάρχου, περὶ τῶν μετὰ || τὴν ἐν μαντινείᾳ μάχην, ἐν κεφαλαίοις διαλήψις. || Ἡρωδιανοῦ τῆς μετὰ Μάρκον βασιλείας ἱστοριῶν βιβλία ὀκτώ. || Σχόλια παλαιά, καὶ ξυνοπτικά ἐς ὄλον τὸν Θουκυδίδην, ὧν χωρὶς οὐκ ἐυξύνετος ὁ ξυγ || γραφεύς. || Georgii Gemisti, qui & Pletho dicitur, ex Diodori & Plutarchi hiftoriis de iis, || quae post pugnam ad Mantineam gesta sunt, per capita tractatio. || Herodiani a Marci principatu hiftoriae libri octo, quos Angelus Politianus ele- || gantissime latinus fecit. || Enarratiunculæ antiquæ, & perbreues in totum Thucydidem, fine quibus autor || intellectu est quam difficillimus. || [Nyomdászjelvénny.] 1^b l. FRANCISCVS ASVLANNVS || LECTORI S. || (E)T ſi omnia, quæ ab Aldo fororio noſtro facta ſunt, & optimo c || stb. 2^a l. (γii jelzéssel) ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΓΕΜΙΣΤΟΥ ΤΟΥ ΚΑΙ ΠΛΗΘΩΝΟΣ ΕΚ ΤΩΝ ΔΙΟΔΩΡΟΥ, || ΚΑΙ ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ,

¹ Penelope Ulyssi cz. heroida 53-ik sora.

² Id. m. id. h.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΕΝ ΜΑΝΤΙ- || ΝΕΙΑ ΜΑΧΗΝ, ΕΝ ΚΕΦΑΛΑΙ-
 ΟΙΣ ΔΙΑΛΗΨΙΣ. || ΒΙΒΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ. || μετὰ τὴν ἐν μαντεία μάχην,
 ἐν ᾗ ἐπαμεινώνδας ὁ θηβαῖος βοιωταρχῶν || τε, stb. 12^b l. üres. 13^a l. (i jel-
 zéssel) ΗΡΩΔΙΑΝΟΥ ΤΗΣ ΜΕΤΑ ΜΑΡΚΟΝ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ, || ΒΙΒΑΙΟΝ. ||
 ΠΡΩΤΟΝ. || ὅι πλείστοι τῶν περὶ συγκομιδὴν ἱστορίας ἀσχοληθέντων, ἐνίων
 τὲ πάλαι γε || γονότων, stb. 49^a l. (ξ jelzéssel) ΣΧΟΛΙΑ ΠΑΛΑΙΑ, ΚΑΙ
 ΕΥΝΟΠΤΙΚΑ ΕΣ ΟΛΟΝ ΤΟΝ ΘΟΥΚΥΔΙΔΗΝ, || ΩΝ ΧΩΡΙΣ ΟΥΚ
 ΕΥΞΙΝΕΤΟΣ Ο ΕΥΓΓΡΑΦΕΥΣ. || ΕΙΣ ΤΟ ΠΡΩΤΟΝ. || θουκυδίδης
 ἀθηναῖος. πάντως μέμνηται τοῦ οἰκείου ὀνόματος καταρχᾶς, || stb. 108^a l.
 Kolofon: Venetiis in Aldi Neacademia mense octobri M. D. III.
 108^b l. [Nyomtatóje gy.]

2-r. Lapnagyság 21·3 × 31·6 cm. Ívjelzés η - φiii. Összesen
 108 számozatlan levél v. i. 216 oldal. A lapok felírással és részben
 őrjelekkel vannak ellátva. A sorok átlagos száma oldalankint 55.
 Az előnyomott kezdőbetűk részére 6 sor magas űr hagyatott.
 Jelen munka tulajdonképen nem egyéb, mint egy *Xenophon* mű-
 veivel kezdődő ugyanez évi kiadványnak megcsonkított s új
 címlappal ellátott példánya, melyhez az előszót *Asulanus* Fr.
 — *Renouard* gyanítása szerint¹ — 1527-ben írhatta, tehát két
 évvel a teljesebb *Xenophon* kiadása után, a mikor a régi töredé-
 kes kiadás már nem volt többé használható.

A könyvtáralapító *Széchenyi* Ferencz gyűjteményéből való
 példány kitűnő karban van tartva s egykorú préselt disznó-
 bőrkötése teljesen kifogástalan. Címlapján e bejegyzés olvasható:
Ex bibl. I. A. Reinachii 1815. Könyvtári jegye: **A. gr. 9.**

1505.

19. Vita et Fabellae Aesopi cum interpretatione latina etc. 1503.

1^a l. Habentur hoc uolumine haec, uidelicet. || Vita & Fabellae
 Aesopi cum interpretatione latina, ita tamen ut separari a || graeco
 possit pro unius cuiusq; arbitrio. quibus traducendis multum || certe
 elaborauimus. nam quae ante tralata habebantur, infida admodū ||
 erant, quod facillimum erit conferenti cognoscere. || Gabriæ fabel-
 lae tres & quadraginta ex trimetris iambis, praeter ultimam || ex
 Scazonte, cum latina interpretatiōe. Quas idcirco bis curauimus
 in || formādas, quia priores, ubi latinum a graeco feiungi potest,

¹ Id. m. l. 65 l.

admodum || quam incorrecte excufæ fuerunt exempli culpa. quare
naecti emenda- || tum exemplum, operæ pretium uifum est iterum
excudendas curare, ut || ex fecundis prima queant corrigi. || Phur-
nutus feu, ut alii, Curnutus de natura deorum. || Palæphatus de
non credendis hiftoriis. || Heraclides Ponticus de Allegoriis apud
Homerum. || Ori Apollinis Niliaci hieroglyphica. || Collectio pro-
uerbiorum Tarrhæi, & Didymi, item eorum, quæ apud Su- || dam,
alios'q, habentur per ordinem literarum. || Ex Aphthonii exercita-
mentis de fabula. Tum de formicis, & cicadis græ || ce & latine. ||
De Fabula ex imaginibus Philoftrati græce, & latine. || Ex Hermo-
genis exercitamentis de fabula Prifciano interprete. || Apologus
Aefopi de Cafsita apud Gellium. || [Nyomdászjelvény.] 1^b l. Ex τῶν
ἀφθονίου σοφιστοῦ προγομνασμάτων. || Ο μῦθος ποιητῶν μὲν προῆλθε,
γεγενῆται δὲ καὶ ῥητῶρων κοινός ἐκ παραινέσε- || ως. stb. 11-ik sor: Μῦθος
ὁ τῶν μυρμηκῶν, καὶ τῶν τεττίγων προτρέπων τοὺς νέους εἰς πόνοους. ||
Θέρους ἦν ἀκμή καὶ οἱ μὲν τέττιγες, μουσικὴν ἀνεβάλλοντο σύντονον,
τοῖς μύρ- || μηξὶ stb. 17-ik sor: Ἐκ τῶν φιλοστράτου εἰκόνων. || ΜΥΘΟΙ. ||
Φοιτῶσιν οἱ μῦθοι παρὰ τὸν Αἴσωπον, ἀγαπῶντες αὐτὸν, ὅτι αὐτῶν ἐπιμε-
λεῖ- || ται stb. 2^a l. (aⁱⁱ jelzéssel) Αἰσωποῦ βίος, τοῦ μυθοποιοῦ,
Μαξιμῶ || τῶ Πλανοῦδῆ συγγραφεῖς. || (π) Ραγμάτων φύσιν τῶν
ἐν ἀνθρώποις ἠχρίβωσαν μὲν καὶ ἄλλοι, || stb. 12^b l. Αἰσωποῦ μῦθοι.
Αετός, καὶ ἀλώπηξ. || (ἀ) Ετός καὶ ἀλώπηξ φιλιωθέντες, πλησίον
ἀλλήλων οἰκεῖν ἔγνων || σαν stb. 26^b l. Γαβρίου ἔλληνας, τετράστιγα. ||
(ἀ) Νδρός ποσὶν πατεῖτο πέτρινος λέων || stb. 30^a (59. számozású) l. Φοῦρ-
νοῦτοῦ θεωρία, περὶ τῆς τῶν θεῶν φύσεως. || περὶ οὐρανοῦ. ||
(ὀ) Οὐρανὸς ὡ παιδίον, περιέχει κύκλῳ τὴν γῆν καὶ τὴν θάλατταν || stb.
41^b (82. számozású) l. Παλαιφάτου, περὶ ἀπίστων || ιστοριῶν. ||
(τ) Α δὲ περὶ ἀπίστων συγγέγραφα. τῶν ἀνθρώπων οἱ μὲν γὰρ πείθοντες || stb.
48^b l. Ηρακλείτου τοῦ Ποντικοῦ, ἀλληγορικὰ σοφοτάται,
καὶ εἰδι- || κοτάται, εἰς τὰ τοῦ Ὀμηροῦ περὶ θεῶν εἰρη-
μένα, καὶ || ἀντιρρησεις τῶν κατ' αὐτοῦ βλασφημησαν-
τῶν. || (μ) Ἐγας ἀπ' οὐρανοῦ καὶ χαλεπὸς ἀγών, ἡμέρῳ καταγγέλλεται
περὶ || stb. 61^a (121. számozású) l. Ὠροῦ ἀπολλωνοῦ νειαροῦ,
ἱερογλυφικά, ἃ ἐξηνεγκε μὲν || αὐτὸς αἰγυπτιαὶ φωνῆι,
μετεφράσε δε, φιαπ- || πος εἰς τὴν ἑλλάδα διαλεκτὸν. ||
πῶς αἰῶνα σημαίνει. || (ἀ) Ἰῶνα σημαίνοντες, ἥλιον καὶ σελήνην γράφουσι,
διὰ τὸ αἰῶνα || stb. 72^a l. első hasáb: Συναγωγὴ τῶν τάρραι- ||
οῦ, καὶ διδύμου, καὶ τῶν παρὰ Σού || δα, καὶ ἄλλοις διαφοροῖς παρομι || ῶν,

συντεθεισῶν κατὰ στοιχείων. || (ἀ) Βασάνιστος ἄνθρωπος εἰ. ἀνεξέ || ταστος
 stb. 114^a l. Ald. Lectori S. || Regiftrum cum græco & latino fimul,
 ut uides, informandum curauimus. || stb. Kolofon: Venetiis apud
 Aldum me || fe Octobri: M. D. V. || 114^b l. [Nyomdászjelvény.]

A görög szöveggel egy testet képező, de külön íveken nyomtatott s amazzal utólag egyesített latin fordítás példányunkban különválasztva hátul van egybegyűjtve. Bibliográfiai leírása a következő: 1^a l. Ex Aphthonii fophiftæ exercitamentis. || Fabula profecta quidem est a poetis, sed & rhetoribus cōmunis facta est || stb. 12-ik sor: Fabula, qua formicarum, & cicadarum exemplo hortantur || iuuenes ad laborem. || Cicadæ olim ætate affiduis cantibus indulgebāt. formicæ uero hyemis || stb. 20-ik sor: Ex Philoltrati imaginibus. || Fabulæ. || Fabulæ fe ad Aefopum, suam in eum beneuolentia conferunt, quod fata || gat stb. 1^b l. AESOPI FABVLATORIS VITA A MAXIMO || PLANVDE COMPOSITA. || (i) Erum humanarum naturam perfecuti sunt & alii, || stb. Az életrajz fordítása, a görög szöveggel párhuzamosan, egyetlen sorokban folyik tovább a 2^{ab}, 3^{ab}, 4^a, 5^b, 6^{ab}, 7^{ab}, 8^{ab}, 9^{ab}, 10^{ab}, 11^{ab} és 12^{ab} lapokon. A 4^b lapon: Ex Hermogenis exercitamentis Prisciano interprete. || (F)abula est oratio ficta uerifimili dispositione imaginem exhibens || stb. 33-ik sor: Ex Auli Geli libro secundo. Capite undetrigesimo. || Apologus Aefopi phrygis memoratu non inutilis. || A¹ Esopus ille e phrygia fabulator haud immerito sapiens existi- || matus stb. Ennek szövege folytatódik és bevégeződik az 5^a lapon. — 13^a (B₅ jelzésű) lapon kezdődik Aesopus meséinek latin fordítása: AESOPI FABVLAE AQVILA, ET VVLPE. || A² quila & Vulpes inita amicitia, ppe habitare decreue || rüt stb. E fordítás folytatása 14^b — 22^a, 23^b — 28^b lapokon található. 13^b l. Γαβρίου ἑλληνας τετραστιγα. || περι ἀνθρώπου, καὶ λιθίνου λέοντος || A¹ Νῆρος ποσὶν πατεῖτο πέτρινος λέων. || stb. 8-ik sor: Gabrii græci tetrastica. || De homine, & Leone lapideo. || V¹ Iri pedibus calcabatur lapideus Leo. || stb. 14^a l. utolsó sor: Quære reliquū in medio sequētis quaterniones (*sic*). 22^b l. Haec ridendo ait, ne timeas fili || stb. 23^a l. alján: Quære reliquū in medio sequētis quaternionis. 31^b l. De Afino, & pelle leonis. || stb. 32^a l. utolsó sora:

¹ Két sor magas egyszerű inicziálé.

² 5 sor magas fametszetű inicziálé (fehér, fekete alapon).

ἐλπὶς δὲ μεῖζον δῶρον ὀλέκει τόγης. 33^b l. Επιμόθιον, πρὸς τοὺς ἐλπίδι κέρδους εἰς Ζημίαν || stb. . . 36^b l. 42-ik sor: Ald. Lectori S. || Hæc Gabrii trimetra cum Scazonte ultimo epi || grāmāte nacti correctius exemplum stb. Az eredetileg kinyomatott, hibásabb Gabriusi szöveg latin fordítása a 29^a (Diii jelzésű) lapon kezdődik: Gabrii graeci tetrafticha. || Viri pedibus calcabatur lapideus leo. || stb. folytatódik 29^b lapon, megszakad a 31^a l. alján, ismét folytatódik a 32^b lapon s befejeződik a 33^a ladpon e sorral: FINIS AESOPI, ET GABRIAE FABVARVM.

2-rét. Lapnagyság: 17.5 × 27.6 cm. Ívek jelzése a—i, η—ο és A—D₅. Lapok száma: 1. a görög szöveg áll 8 számozatlan, 62 mindkét oldalt (97—172-ig) lapszámozott, 43 kéthasábosan szedett és számozott (1—172) s egy számozatlan, összesen tehát 114 levélből (228 old.); 2. a latin szöveg áll 18 számozatlan levélből (36 old.); az egész kiadvány lapszáma tehát: 132 (264 old.). Megjegyzendő, hogy 11. és 12. lapról (23—26 old.) a számozás elmaradt, 129—130 számozású lap pedig nem létezik.

Példányunkban az a₁₁₁ jelzésű ív 3. és 4. oldala ugyanazon szöveget tartalmazza, mint az 1. és 2. oldal s így *Aesopus Plaudes*-féle életrajzából a τῆ εὐνοοῦσῆ stb. és ... καὶ ὁ közé eső rész (Aesopi Phrygis fabellae graece et latine, Venetiis. 1549. kiadásban a 38-ik oldal 21-ik sorától a 48-ik oldal 8-ik soráig terjedő passzus) hiányzik.¹ Tipografiai szempontból megjegyezzük, hogy lapfelírás csupán az életrajz görög és latin szövege felett látható; továbbá, hogy custosokkal van ellátva s hogy a görög szövegben az előnyomatott kezdőbetük számára 3—7 sornyi űr hagyatott, míg a latin szövegnél a megfelelő inicziálék a szöveggel együtt kinyomattak. Ugy a görög mint a latin szöveg átlagos sorszáma oldalanként 46.

A *Jankovich*-gyűjteményből származó, igen jókarban levő széles margójú példány, melynek korábbi sorsa ismeretlen. Kötése XVIII. századi borjúbőr. Könyvtári jegye: **A. gr. 18.**

¹ *Renouard* id. m. nem tesz e körülményről említést s így lehetséges, hogy ez a téves nyomtatás csupán az itt leírt példánynál forog fenn.

1513.

20. Pindari. Olympia. Pythia. Nemea. Isthmia etc. Venetijs 1513.

1^a l. ΠΙΝΔΑΡΟΥ. || Ολόμπια. || Πόθια. || Νέμεια. || Ισθμία. || Καλλιμάχου ὕμνοι, οἱ εὐρισκόμενοι. || Διονυσίου περιήγησις. || Λυκόφρονος ἀλεξάνδρα, τὸ σκοτεινὸν ποίημα. || PINDARI. || *Olympia*. || *Pythia*. || *Nemea*. || *Isthmia*. || *Callimachi hymni qui inueniuntur*. || *Dionysius de situ orbis*. || *Licophronis Alexandra, obscurum poema*. || (Nyomtatójegy.) 1^b l. ALDVS MANVTIVS ROM. AN- || DREAE NAVAGERIO PA- || TRITIO VENETO. || S. P. D. || *sVnt iam quatuor anni Nauageri cariss. cum* || stb. 3^a (*iii jelzetű) l. HABENTVR IN HOC LIBRO HAEC. || *Pindari Olympia, quorum cantica*. XIII. stb. 4^a (*iiii jelzetű) l. 14-ik sor: Πινδάρου λυρικοῦ γένος. || Πινδάρως, τὸ μὲν γένος θηβαῖος. υἱὸς δαΐ- || φάντου. stb. 5^a l. 3-ik sor: Καὶ ἄλλως ἐκ τῶν Σουΐδα. || Πινδάρως θηβαῖος, σκοπελίνου υἱός. κατὰ || stb. 5^b l. 7-ik sor: *Laus Pindari ex Horatio*. || *Pindarum quisquis studet aemulari* || stb. 6^a l. 12-ik sor: Γένος Καλλιμάχου ἐκ τῶν Σουΐδα. || Καλλιμάχος, υἱὸς βάττου, καὶ μεσάτμας κυ || ρηναῖος stb. 6^b l. 21-ik sor: Γένος διονυσίου ἐκ τῶν Εὐδοσθίου. || Ο δὲ διονύσιος, λίβος μὲν ἰστορεῖται τὸ γέ- || νος stb. 8^a l. 5-ik sor: Καὶ ἄλλως ἐκ τῶν Σουΐδα. || Διονύσιος βυζάν- || τιος, ἐποποιός. περιήγησιν || stb. 9. sor: Γένος λυκόφρονος κατὰ καΐκον. || Λυκόφρων, τῷ μὲν γένει ἦν γαλκιδεύς, || stb. 8^b l. 13-ik sor: Καὶ ἄλλως ἐκ τῶν Σουΐδα. || Λυκόφρων γαλκιδεύς, ἀπὸ εὐβοίας, υἱὸς σω- || κλέους stb. 9^a (I. jelzetű és 1. számú) l. ΠΙΝΔΑΡΟΥ ΟΛΥΜΠΙΟΝΙΚΑΙ. || ΙΕΡΩΝΙ ΣΥΡΑΚΟΥΣΙΩ: || ΚΕΛΗΤΙ. ἄ. || στροφή. (ἄ)ριστον μὲν ὕδωρ. ὁ δὲ || stb. 40^a (5. jelzetű és 65. számú) l. ΠΙΝΔΑΡΟΥ ΠΥΘΙΟΝΙΚΑΙ. || ΙΕΡΩΝΙ ΣΥΡΑΚΟΥΣΙΩ: || ΑΡΜΑΤΙ. || ΜΕΛΟΣ Α. || Στροφή. || (χ)Ρυεῖα φόρμιγξ ἀπόλλω- || νος stb. 80^b (144-gyel számozott) l. ΠΙΝΔΑΡΟΥ ΝΕΜΕΟΝΙΚΑΙ. || ΧΡΟΜΙΩ, ΑΙΤΝΑΙΩ, ΗΠΠΟΙΣ. || ΜΕΛΟΣ ἄ. || Στροφή. (ἄ)μπνευμα σεμνὸν ἀλφειῶ, stb. 106^b (196. számú) l. ΠΙΝΔΑΡΟΥ ΙΣΘΜΙΟΝΙΚΑΙ. || ΗΡΟΔΟΤΩ: ΘΗΒΑΙΩ. || ΜΕΛΟΣ ἄ. || Στροφή. (μ)ἄτερ ἐμά. τὸ τεὸν χόρσα- || σπις θήβα stb. 122^a (15ii jelzetű és 227. számú) l. ΚΑΛΛΙΜΑΧΟΥ ΚΥΡΗ- || ΝΑΙΟΥ ΥΜΝΟΙ. || ΕΙΣ ΔΙΑ. || (ζ)ηγὸς εἰοτικὸν ἄλλο παρά σπον || δῆσιν ἀείδειν || stb. 144^a (271. számú) l. ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΟΙΚΟΥΜΕΝΗΣ || ΠΕΡΙΗΓΗΣΙΣ. || (ἄ)ργόμενος γαῖάν τε, καὶ εὐρέα || stb. 167^a (317. számú) l. ΛΙΚΟΦΡΟΝΟΣ ΤΟΥ || ΧΑΛΚΗΔΕΩΣ. || (λ)έξω τὰ πάντα νητρικῶς || stb. 195^b l. középütt: *Venetys in aedib. Aldi, et Andreae Asulani* || *Soceri, Mense Ianuario M. D. XIII.*

8-rét. Lapnagyság: 10×15 cm. Ivek jelzése *, 1—24, 8 számozatlan és 187 számozott, összesen 195 levél, 390 oldal. A lap-számozás a levelek mindkét oldalára kiterjed. Őrjelek csupán az iverk utolsó (8-ik) lapjának verzóján láthatók. A latin előszó kurzív betűkkel van szedve. A görög betűk valamivel nagyobbak, mint az ily alakú Aldinák rendes típusai. A sorok átlagos száma laponként 26 (más hasonló nagyságú kiadványoknál 30). *Renouard* szerint¹ ez a kiadás rendkívül értékes s *Callimachus* kivételével a többi írókra nézve *editio princeps*.

Egykorú puha pergamenkötésű példányunk a czédulakatalógus tanúsága szerint *Jankovich* Miklós gyűjteményéből való. Könyvtári jegye: **A. gr. 1583.**

1513.

21. Strozii poetae pater et filius. Venetiis, 1513.

1^a l. STROZII POETAE PA- || TER ET FILIVS. || [Nyomtató-jegy.] 1^b l. üres. 2^a (A^y jelzésű) l. ALDVS MAN. ROM. DIVAE || LVCRETIAE BORGIAE || DVCI FERRARIAE || S. P. D. || (c)Vm *effem Ferrariæ superiore āno Diua* || stb. 3^b l. INDEX EORVM, QVAE HISCE || IN LIBRIS HABENTVR. 8^b l. üres. 9^a (A. jelzésű) l. HERCVLIS STROZAE TITI FILII || CARMINVM LIBER. || IN SALVTATIONEM GLORIOSAE || VIRGINIS DEI MATRIS. || *Ode prima Monocolos. Sunt enim uersus iambici* || stb. 107^a l. Kolofon: *Venetijs in ædib. Aldi, et Andrew Soceri, || Mense Januario M. D. XIII.* || 107^b l. HERCVLIS STROZAE EPITA- || PHIVM PER ALDVM || ROMANVM. || *Hofpes, licet aliò hinc propere eundum tibi,* || stb. 108^b l. üres. 109^a (a jelzésű és 1. számú) l. TITI VESPASIANI STROZAE || EROTICON LIBER PRIMVS || AD DIVVM HERCVLEM || ESTENSEM FERRA- || RIAE DVCEM. || ADLOQVITVR LIBRVM. || (u)ADE *Liber Diui securus ad Her || culis Aedeis,* || stb. 256^a (tii^y jelzetű s 148. számú) l. ORATIO TVMVLTVARIO HA || BITA A COELIO CALCA || GNINO IN FVNERE HER || CVLIS STROZAE. || (i)Dem *uideo mihi propè accidisse, quod olim* || stb. 260^a l. kolofon: VENETHIS IN AEDIBVS ALDI || ET ANDREAЕ ASVLA- || NI SOCERI. M. || DXIII. 260^b l. [Nyomtató-jegy.]

8-r. Lapnagyság: 9·9×16·4 cm. Ivek jelzése: A, A—N, a—t. Lapok száma: 8 számozatlan, 99 számozott, egy számozatlan s

¹ I. m. I. k. 97. l.

ismét 152 (1—152) számozott, összesen tehát 220 levél (440 oldal) Sorok száma oldalankint 30. A szöveg olasz tipussal, az élő oldalczímek s részek felirásai latin nagybetűkkel vannak szedve. Őrjel csupán minden iv 16-ik oldalán található. A kisbetűvel előnyomatott inicziálé számára 2—4 sornyi köz hagyatott szabadon.

A *Jankovich*-könyvtárból származó példányunk erősen vízfoltos, s a címlap egész alsó fele új papirossal pótoltatott; különben teljesen hibátlan. XVIII. századi vörös juhbőrkötésének, sötétebb marokin hátán zöld mezőkben a-czím és a nyomdász neve díszleg arany nyomásban. Könyvtári jegye: **P. O. lat. 2676.**¹

¹ **P. O. lat. 2028.** sz. alatt őrzi könyvtárunk a *Strozziak* egy 8-rétű év és nyomdász nélküli amazzal hasonló provenienciájú kiadását, melynek címlapján ott díszleg ugyan az *Aldusok* nyomtatójegye, de a mely *Renouard* szerint (I. m. II. köt. 206. l.) valószínűleg *Oporin* baseli sajtójában készült a XVI. sz. negyvenes éveiben.

TÁRCZA.

ÉVNEGYEDES JELENTÉS A MAGY. NEMZ. MÚZEUM SZÉCHÉNYI ORSZÁGOS KÖNYVTÁRÁNAK ÁLLAPOTÁRÓL AZ 1907. ÉV ELSŐ NEGYEDÉBEN.

I.

A *nyomtatványi osztály* anyaga a lefolyt évnegyedben köteles példányokban 4052 db nyomtatványnyal, áthelyezés útján 1 db, ajándék útján 148 db, vétel útján 501 db, összesen 4702 db nyomtatványnyal gyarapodott. Ezenfelül köteles példány czimén beérkezett alapszabály 260 db, falragasz 1467 db, gyászjelentés 1391 db, hivatalos irat 273 db, műsor 254 db, perirat 14 db, püspöki körlevél 102 db, szinlap 3152 db, zárszámadás 504 db, vegyes 205 db, összesen 7622 db aprónyomtatvány.

Vételre fordítottatott 3026.69 korona és 625.90 márka.

Ajándékaikkal a következők gyarapították könyvtárunk anyagát: A Múzeumok és Könyvtárak Országos Főfelügyelősége, (2 db), Bábakalauz szerkesztősége, Bauer Károly, Magyar kir. Belügy-miniszterium, Bodányi Ödön Szombathely, Dömötör László, Dunamelléki ref. egyházkerület (2 db), Érseki hivatal Eger, Érseki hivatal Zágráb, Flóth Adolf Bethlen (2 db), Főegyházmegyei hivatal Esztergom, Francis Dávid St. Louis (2 db), Gömör Gyusztáv Wien, Hist. Verein für Steiermark Graz (2 db), Iglói főgimnázium igazgatósága, Iványi István Szabadka, Izr. m. irodalmi társulat (2 db), József-műegyetem rektora (3 db), Kais. Akademie der Wissenschaften Wien (2 db), Kanyaró Ferencz Torda, Kazinczykör Kassa, Képviselőházi iroda (6 db), Kereskedelemügyi m. kir. miniszterium, Közgazdasági közlemények szerkesztősége, Huthy Zoltán New-York, Leopold Gyula, Lukács Géza, M. kir. állami számvevőszék elnöke, M. kir. központi statisztikai hivatal, M. Nemzeti Múzeum irodája (2 db), M. ornithologiai központ, M. Tudományos Akadémia (9 db), Mahler Ede, Malagola Károly Venezia (2 db), Möller et Bosel Berlin, Orsz. M. Iparművészeti Múzeum igazgatósága (4 db), özv. Pesthy Frigyesné, Pozsony város könyvtára, Pozsonyi kereskedelemügyi és iparkamara, Rátz István (3 db),

Smithsonian Institution Washington (9 db), Solymossy Sándor, »Sorompó« Kolozsvár, Srpska kr. Akademiája Beograd (5 db), Statist. Central-Commission Wien (2 db), Szabadka város polgármestere (14 db), Szalay Imre (6 db), Szamolányi Gyula Máramarossziget, Szemere Miklós, Szépművészeti Múzeum igazgatósága (4 db), id. Szinnyi József, Temesvár város tanácsa, Trencsénmegyei természet. egyesület Trencsén, Tudomány-egyetem rektora, Tudomány-egyetem bölcsészeti d. dékánja, Tudomány-egyetem földrengetési observatoriuma, Váczi Múzeum-egyesület (2 db), Vallás-és közoktatásügyi m. kir. miniszterium (4 db), Walter Gyula Esztergom, Zavitzianos Károly München, néhai gróf Zichy Jenő (3 db).

Nevezetesebb szerzemények: 1. Pécsi Lukács. Hasznos orvosság. Nagyszombat, 1597. — 2. Az evangéliumok és epistolák Pécs, 1661. — 3. Szentiványi Márton. Ötven okok és indulatok. Nagyszombat, 1702. — 4. Moriale manuale. Pozsony, 1638. Összesen 800 koronaért. — 5. Somorjai János. A helvetiai váláson lévő ecclesiáknak egyházi ceremóniájokról. Lőcse, 1636. — 6. Némethi Mihály, Sz. Dávid psalteriuma, Kolozsvár, 1679. — 7. Némethi Mihály. Halotti centuria. Kolozsvár, 1683. — 8. Fransius Farkas. Egy jeles vadkert. Lőcse, 1702. — 9. Szakmári Pap J. Kegyes ajakak áldozó tuljai. Kolozsvár, 1707.

A könyvtár helyiségeiben 12.320 egyén 29.743 kötet nyomtatványt, kölcsönzés útján pedig 686 egyén 1041 kötetet használt.

A lefolyt évnegyedben 2764 munka osztályoztatott, a melyekről 3546 cédula készült. Kötés alá készítettet 650 munka 819 kötetben.

A kötetes példányok átvételére berendezett helyiségbe ezen idő alatt 541 csomag érkezett; ugyaninnen 275 levél expedált, a miből 177 reklamálás volt. Az 1897: XLI. t.-czikk intézkedései ellen vétő nyomdatulajdonosok ellen peres eljárás megindítása 6 esetben kéretett.

II.

A *kézirattár* ajándék útján 6 kötet kézirattal, 4 db irodalmi analektával és 2 db fényképmásolattal, vásárlás útján pedig 29 kötet kézirattal, 5 irodalmi analektával, 1 irodalmi levéllel és 1 térképpel gyarapodott.

Ajándékozók voltak: a müncheni Hof- und Staatsbibliothek 2 fényképmásolattal, özv. Pesty Frigyesné, néhai Pesty Frigyes »Magyarországi nemzetiségekre vonatkozó történeti jegyzetek« s Kiss Mihály »Esztergom város nevének eredete« című két kiadattal; Gömöry Gusztáv Gömörnyé-Hemmersdorf Julia 1805—1824-ki német nyelvű naplóival; Kováts László egy régi zenei kézirattal; Major J. Gyula az utolsó erdélyi szom-

batosok énekeinek sajátkezűleg lejegyzett hangjegy-gyűjteményével; Tóth Sándor genfi ev. ref. segédlelkész C. de Saussure II. Rákóczi Ferenc életéről, haláláról, eltemetéséről és emlékiratairól szóló francia nyelvű följegyzéseinek másolatával; továbbá Bauer Ferenc 1, Janka Sándor pedig 3 irodalmi anekdotával.

Vásárlásra összesen 358 korona fordítottat. A vásárolt anyagból kiemelendők: Volkmann: »Musik zu Shakespeare's Richard III. Partitur« című teljes zenei kézírata, mely a kinyomatott Ouverture-t a felvonásközök zenéjével is kiegészíti; báró Eötvös József azon beszédének eredeti fogalmazványa, melyet az első balatonfüredi Kisfaludy-szobor leleplezése alkalmával elmondott; Hugo Károly »Egy sorsszegény« és »Das Ehewehe« című kiadatlan műveinek a szerző hagyatékából származó másolatai; egy »Cantus« című kuruczkori magyar versgyűjtemény töredéke; Sebestyén István és Tóth Ferencz két protestáns egyháztörténeti kézírata s végül Munkácsy Mihálynak egy 1896. febr. 26-án kelt levele. Megemlítendő továbbá, hogy az évekkel ezelőtt megvásárolt Hajnik-könyvtár rendezése folyamán összesen 20 kötet régi, többnyire XVII—XVIII. századi országgyűlési naplókat és egyéb jogtörténeti emlékeket (pl. Forgács Zsigmond nádor hivatalos levelezésének XVIII. századi másolatát) tartalmazó értékes kézirat került a kézírattárba.

A negyedévi szerzemények feldolgozásán kívül folytattatt az új Musica szak rendezése.

Az évnegyed folyamán kikölcsonöztetett 10 esetben 21 kézirat s 63 kutató használt 152 kéziratot és 247 irodalmi levelet.

III.

A *hírlaposztály* gyarapodása: kötelespéldányok útján 405 évfolyam 19.157 szám, ajándék útján 280 szám, áthelyezés útján 18 szám, vásárlás útján 783 szám; összesen 405 évfolyam 20.238 szám.

Az évnegyed folyamán a könyvtárban 1218 olvasó 2184 kötetet, a házon kívül 30 olvasó 89 kötetet, összesen 1238 olvasó 2273 kötetet használt.

Céduláztatott 139 évfolyam (köztük 8 új lap); átnézetett 679 évfolyam 12.592 szám; bekötöttet 450 kötet.

A köteles példányok, melyek a nyomdai kimutatással (csoomagban) érkeztek, a gyarapodási naplóba irattak és a nyilvántartási naplóba vezették; ezeken kívül a számonként beérkezett hírlapok is összegezve hetenként beirattak, betürendbe osztályoztattak és elhelyeztettek. A csomagküldeményben hiányzó hírlapszámok azonnal reklamáltattak és ezek is följegyeztettek; de időnként a bekötés alá rendezéskor is történt reklamálás.

IV.

A *levéltár* az elmúlt negyedévben vétel útján 228 dbbal, ajándék útján 574 dbbal, letét útján 155 dbbal, összesen 957 dbbal gyarapodott.

Vételre fordított 2668 korona.

A családi levéltárak száma a lefolyt negyedévben nem gyarapodott. A már letéteményezett családi levéltárak közül kiegészítést nyert a Péchy és a Bartal családok levéltára.

Ajándékaikkal dr. Meixner Emil, dr. Thallóczy Lajos cs. és kir. osztályfőnök, özv. Báthory Nándorné, Gömöröy Gusztáv cs. és kir. ny. őrnagy, báró Forster Gyula, Horánszky Lajos, Glück Frigyes és báró Dóry Miklós gyarapították a levéltár anyagát.

A tőzsgyűjtemény gyarapodásából a középkori iratokra esik 1 db, az újabbkori iratokra 179 db, a czimereslevelek csoportjára 15 db, az 1848/49-es iratok csoportjára 89 db, a gyászjelentések csoportjára 492 db, a pecsétlenyomatok csoportjára 21 db, a czéh-iratok csoportjára 4 db.

A nemesi iratok csoportja a következő darabokkal gyarapodott: 1. 1479. június 10. Buda. Mátyás király czimereslevele Lutis Benedek részére. (1703-i közjegyzői hiteles másolat.) 2. 1522. február 14. Buda. II. Lajos czimereslevele Kajári Biby Simon részére. (Czimerkép színes másolata, a szöveg másolatával együtt.) 3. 1528. november 1. Bécs. I. Ferdinánd czimereslevele Meszesi Meszesy Gergely részére. 4. 1582. február 17. Pozsony. Derochy János czimerkerő folyamodványa a fenti napon kelt engedélyezési záradékkal. 5. 1601. ápril 2. Prága. II. Rudolf czimereslevele Smugker Lajos részére. 6. 1633. december 30. Bécs. II. Ferdinánd czimereslevele Zahoriak János részére. 7. 1635. július 6. II. Ferdinánd czimereslevele Chernel Sámuel részére. Másolat az eredeti czimerkerő folyamodvánnyal. 8. 1647. június 7. Pozsony III. Ferdinánd czimereslevele Regis István részére. 9. 1700. január 26. Bécs. I. Lipót czimereslevele Sütő másképp Fabsich János részére. 10. 1712. június 18. Pozsony. III. Károly király grófi diplomája Buttler János részére. 11. 1761. márczius 10. Bécs. Mária Terézia czimereslevele Dombay Ferencz özvegye és Dombay József részére. 12. 1786. november 20. Bécs. II. József czimereslevele Werneking Ferdinánd részére. 13. 1804. szeptember 20. Az örmény származású érsek és püspökök bizonyáglevele az Agamel bárói család származásáról (eredeti és német fordítása). 14. 1811. november 23. Bécs. I. Ferdinánd czimereslevele Fasching János részére. 15. 1817. február 17. Bécs. I. Ferencz czimereslevele Stulfa Péter részére.

A szerzemények közül kiemelendő a dr. Kardos Samu debreczeni ügyvédől 1500 koronáért megvett 178 db XVII—XVIII.

századi irat, melyek II. Rákóczy Ferencz korára tartalmaznak érdekes adatokat. Továbbá az I. Lipót által 1698-ban a törökökkel béketárgyalásokra kiküldött követeknek Ötting Farkas és Schlick József grófoknak adott utasítás két példányban. Továbbá a Glück Frigyes úr által ajándékozott iratokból a magyar kormány konstantinápolyi követségének egy bulletinje 1849. július 1-ről a porta intervenciójáról, nemkülönbén Batthyányi Kázmérnak levele, Haynaunak sajátkezű fogalmazványa a magyar hadsereg állapotáról, Schmerlingnek, Jellasicsnak, báró Hübnernek, Rechbergnek, Mensdorffnak, Kempennek és Bachnak 1—1 levele. A czímereslevelek közül kiemelendő I. Ferdinándnak 1528-i a Meszesy család részére adott czímereslevele, továbbá Lutus Benedeknek Mátyás királytól 1479-ben nyert armálisának közjegyzőileg hitelesített másolata. Kiemelendő még Derochy János czímerkerő folyamodványa 1582-ből, a ki az iraton olvasható följegyzés szerint Balassa Bálint familiarisa volt.

A lefolyt évnyegyedben 184 kutató 38.333 iratot és 4 fényképet használt. Kikölcsonőztetett 9 térítvényen 127 db irat és 166 fényképlemez.

A rendes gyarapodás feldolgozásán kívül a letéteményezett családi levéltárak közül a Berzeviczy család kakaslomniczi ága levéltárának rendezése befejeztetett. A levéltár 10 db XIV. századi, 20 db XV., 12 db XVI. századi mohácsi vész előtti eredeti iratot és 107 db középkori oklevél másolatát, továbbá 351 db XVI. századi mohácsi vész utáni, 2119 db XVII., 16.235 db XVIII., 11.285 db XIX. századi iratot, 255 genealogiai táblát, 65 db lajstromot, 370 db kéziratot és kéziratföredéket, 118 db rajzot, összesen 30.947 db iratot tartalmaz. A Bartal levéltár kiegészítés folytán 1 db XIV. századi, 1 db XV. és 2 db XVI. századi eredeti irattal, 7 db középkori oklevélmásolattal, 5 db XVI. századi mohácsi vész utáni, 9 db XVII. századi, 16 db XVIII. századi, 25 db XIX. századi irattal, 4 db elenchussal, 7 db genealogiai táblával és 2 db kézirattal, összesen 79 dbbal gyarapodott. A Péchy levéltár gyarapodása 76 db XVIII. századi irat. A régebbi kiegészítések közül feldolgoztatott a Luka levéltaré, a mely 59 db XVIII., 63 db XIX. századi iratot, 4 térképet és 2 kéziratot, összesen 128 dbot tartalmaz. Rendeztetett a Gaál levéltár, a mely 1 db XIV., 3 db XV. és 9 db XVI. századi eredeti oklevél, 14 db XVI. századi mohácsi vész utáni, 98 db XVII., 474 db XVIII., 1223 db XIX. századi iratot, 14 db genealogiát, 3 db elenchust és 5 db térképet, összesen 1844 db iratot, köztük a Raby család 1652. évi czímerkerő folyamodványát tartalmazza. Jelenleg folyamatban van a Perényi levéltár rendezése, melyből még 3 láda vár feldolgozásra.

SZAKIRODALOM.

Brown, James Duff: *A manual of practical bibliography.* (*The English Library*) London é. n. [1907]. George Routledge and Sons Ltd. 8-rét. VII, 175 l. Ára vászonborítékban 2/6.

James Duff *Brown*, jelenleg islingtoni könyvtáros, nem ismeretlen olvasóink előtt. Főművét a *Manual of Library economy*-t e sorok írója mutatta be a könyvszemle hasábjain¹ s már akkor is kiemelte azt a minden ízében praktikus, a modern élet követelményeit szemmel tartó s a vaskalaposság hagyományait bátor kézzel félrelökő irányzatot, mely *Brown* írásait oly érdekessé és használhatóvá teszi. Ez a praktikus irányzat teljes mértékben megvan, s különben már a czimben is kifejezésre jut, *Brown* legújabb munkájában, mely a szerző ép oly világos, mint tömör előadásában foglalja össze a bibliografia szabályait.

Szerző munkája nyolcz fejezetre oszlik, melyekhez függelék gyanánt a bibliografiai munkákban használatos kifejezések meghatározása s a szokásos rövidítések feloldása, továbbá a fontosabb nyomtatási helyek nevének különböző formái járulnak.

A bevezető fejezetben *Brown* a bibliografia szó meghatározását adja s ennek kapcsán munkájának czélját is bővebben kifejti. Itt vesz magának alkalmat arra is, hogy elítélje a bibliografiai munkásság terén ma is túlnyomó *Dibdin-Brunet*-féle irányzatot, mely a ritkaságok túlságos kultusza folytán épen a legszükségesebb, valóban hasznos hajtó bibliografiai teendőkről eltereli a figyelmet. Befejezésül megpendíti a szerző az egyetemes bibliografiai szükségességét is, de egyúttal kimutatja, hogy az átlagos számítások alapján 20—30 millióra tehető nyomtatványok katalogizálása csak úgy volna lehetséges, ha az egyes kormányok vennék kezükbe a dolgot s csináltatnák meg lehetőleg teljes nemzeti bibliográfiájukat, melyek összeolvasztása útján állana elő az igazi *bibliographya universalis*. Feltűnő, hogy szerző a fejtegetések során sem a bruxellesi *Institut*, sem a londoni *Royal Society* idevágó törekvéseiről meg nem emlékezik. Logikailag helyesebb lett

¹ Magyar Könyvszemle 1904. évf. 484—488.

volna továbbá az egyetemes bibliográfiára vonatkozó e fejtegetések kapcsán emlékezni meg a kötelespéldányoknak a legtöbb európai kulturállamban törvényhozásilag szabályozott intézményéről is, mint a bibliografiai törekvések egyik főben járó fontosságú, teljesen nélkülözhetetlen segédeszközéről. E helyett szerző a VI. fejezet végén emlékezik meg röviden az angol és amerikai kötelespéldányokról. Fejtegetéseiből megtudjuk, hogy Angliában *öt* közkönyvtárnak jár ki az Egyesült királyság területén nyomtatott összes sajtótermékek egy-egy példánya, még pedig a londoni *British Museum*-nak, az oxfordi *Bodleiana*-nak, a cambridgei *University Library*-nek, a edinburghi *Advocat's Library*-nek s a dublini *Trinity College Library*-nek. Érdekesnek tartottuk itt kiemelni e körülményt most, a mikor a nemrég nálunk lefolyt sajtótörvény-ankéten elhangzott felszólalások során kikeltek törvényhozásunk ama rendelkezése ellen, mely a magyarországi könyvnyomtatóktól három köteles példány betérjesztését kívánja meg.

Brown könyvének második fejezete a régi és modern nyomtatványok címlapjáról, kolofonjáról és nyomdászjegyeiről ad rövid, de velős történeti áttekintést.

A harmadik fejezet a bibliografiai czikkely két fontos elemét, a kiadás helyét és keltét tárgyalja rendkívül világosan. *Brown* e fejtegetései során azt a legtöbb modern közkönyvtár instructióiban kifejtett álláspontot teszi magáévá, mely a nyomtatási hely feltüntetését a könyvészeti leírásnál mindig az illető város anyanyelvén kívánja meg. Ennek lehetővé tételét kívánja előmozdítani a műve végén található második függelékkel. E jegyzék, mely a városneveket úgy latin, mint különböző élő nyelvi alakja alatt sorolja fel a betűrendben, koránt sem teljes, de nem is törekszik teljességre s csakis a typográfiai szempontból legjelentősebb városokra szorítkozik. Hazánkból mindössze két név szerepel benne, még pedig ily formán: Agram or Zagreb, Austria (*sic*): 1527. Zagrabi (L.), utalással Zagrabia alól Agramra és Budapest: 1473, Ofen (German) utalással Ofen alól Budapestre!

A harmadik fejezet másik tárgya a kiadás dátumára vonatkozó tudnivalók összefoglalása. Fejtegetéseiből világosságuk kedvéért kiemelendők a chronogrammok s a sokszor igen bonyolult alakú római évszámozások feloldására adott szabályai. Teljes méltánylást érdemel továbbá *Brown* amaz óhajtása, hogy az évnélküli nyomtatványoknál ne érzük be e tény konstataálásával, hanem igyekezzünk legalább hozzávetőlegesen megállapítani az illető mű megjelenési idejét. »Mindig lehetséges — úgymond — a könyv dátumát, legalább egy század határai közt megállapítani s általánosságban, ha csak egy keveset tanulmányozzuk is szedését, nyomtatóját, kiadóját, előszavát, czélzásait s általános stílusát, nagyon közel fogunk járni megjelenése tényleges évéhez. Vannak

továbbá irodalmi, életrajzi s könyvészeti szótárak, melyek segíthetnek ilyen ügyekben s egy gondos bibliografus képes igen megközelíteni a valószínű dátumot. Egy könyv, melynek címe: *A kémia bölcselete*, é. n. 1560, 1630, 1720, vagy 1895 évben íródhatott, de senki sem tudná megmondani az ilyen fajta felvételtől, hogy mily időszakba vagy századba tartozik. Valóban — végzi be fejtegetéseit szerzőnk — jobb némi utánjárás árán kijelölni a könyv hozzávetőleges évszámát, mint leiratlanul hagyni a könyvet. Ha a kikövetkeztetett hozzávetőleges dátum szögletes zárjelbe tétetik, senki sem vonhatja kétségbe e gyakorlat észszerűségét.«

A következő fejezetben *Brown* a könyv lapszámozására, rétnagyságára s ívjelzésére vonatkozó tudnivalókat foglalja össze röviden, tekintettel arra, hogy e kérdések első sorban a bölcsőkori nyomtatványoknál merülnek fel, a melyek kollacziójáról — a mint szerzőnk műve több helyén kitörő keserűséggel mondja — viszonylag könnyen szerezhetünk tájékozást. »Furcsa világításba helyezi — úgymond — könyvészeti módszerünket, hogy egy ócska könyvről öt-hat hozzáférhető helyről is szerezhetünk pontosan készült, nyomtatott leírást, míg nem egy 1870-ben, 1880-ban, sőt 1900-ban kikerülő munka ép oly ismeretlen előttünk, akár csak a holdban készülő irodalom!«

A következő fejezet, mely a bibliografiák és katalógusok megszerkesztésével, helyesebben a szerzői név s péczeszó körül felmerülő problémákkal foglalkozik, a legterjedelmesebbek egyike s közel a könyv egy negyedét (45—86 ll.) teszi ki. Miként a könyv többi része, ez a szakasz is bővelkedik gyakorlati jó tanácsokban és helyes alapelvekben. Szabályai megállapításánál a következő két szempont lebegett a szemé előtt:

1. Az elfogadandó szabályok tudományos és állandó, nem pedig érzelmi és ennélfogva ingatag alapelvekre építendőek;
2. a már egyszer elfogadott szabály ne legyen többé megváltoztatható, vagy a használó részéről különbözőképen magyarázható.

Szerző szerint tudománytalan és ingatag alapon állók a címfelvételre (*entry*) vonatkozó következő utasítások, a melyek különben nem egy előkelő könyvtárnál divatban vannak:

1. Bizonyos szerzőknek legjobban ismert (*bestknown*) nevük alatt való felvétele.
2. Bizonyos más szerzőknek legutóbb ismert (*lastknown*) nevük alatt való felvétele.
3. A szerzőknek inkább álnevük, mint valódi nevük alatt való felvétele.
4. Névtelen műveknél a legjelentékenyebb czimbéli szó (*prominent word*), mint péczeszó alatt való felvétele.

Az első három pontban összefoglalt utasítások haszontalan-ságát *Brown* egy-egy példán mutatja be, a melyeket tanulságos voltukért röviden reprodukálunk.

Egy Cecilia Francisca Josefa Böhl von *Faber* nevű kis-asszony néhány művét *Faber* néven írta. Később *Planell*né lett, majd *Marchesa de Arco-Hormoso*, s végül *Arrom de Ayala* asszony. Nem érve be ezzel, a proteusi hajlamokkal bíró asszonyság néhány regényét Fernan *Caballero* álnév alatt követte el s ilyenformán örökös rejtélyként áll a »legjobban ismert név« szabályaival dolgozó könyvtáros előtt.

Több alapja van *Brown* szerint a legutóbb ismert név szabályának, mely főleg az angol nemesség körébe tartozó íróknál jöhet tekintetbe, a kik tudvalevőleg rangemelkedésnél nevüket is megváltoztatják. Jó példa erre lord *Grimthorpe* esete, a ki írói *carrière*-jét *Denison* családi név alatt kezdte, 1872 óta Sir Edmund *Beckett* név illetvén meg, ez alatt folytatta írásait s 1886 óta peeri méltóságra emeltvén lord *Grimthorpe* néven szerepelt könyvei címlapján is. Tekintettel az ily törvényes névváltozásoknak főleg a XVII. és XVIII. században rendkívül zavaros és bonyolódott voltára, *Brown* a címfelvételre a születési nevet ajánlja, mint kétségtelen jogosat és bizonyosat.

E két esettel kapcsolatban említi meg, mint rokon természetű esetet, az ellatinosított neveket, melyeket ő is — mint nem egy jelentékeny könyvtár: többek közt a Bibliothèque Nationale — tekintet nélkül azok jobban ismert voltára, anyanyelvi alakjukban kíván felvételni, természetesen utalással a latinos forma alól. A kivételek nagy ellensége itt mindazonáltal önmagának ellentmondva kénytelen egy kivételt tenni, még pedig *Erasmussal*, a kinek családi neve, tekintettel törvénytelen származását, nem egészen bizonyos. Mi részünkről *Brown* fejtegetéseinek ezen részét nem tehetjük magunkévá. A mult századok latinosított (v. görögösített) nevei közül azokat, melyek e formájukban váltak világhírűekké a katalógusokban s bibliografiákban megtartandóknak véljük, miután az anyanyelvi alakra való folytonos utalás a keresést jelentékenyen megnehezíti. *Melancthon* műveit például aligha jut valakinek eszébe *Schwarzerde* alatt keresni s nem látjuk át, miért kellene erre utalnunk a sokszor nagy területet elfoglaló betűrendes katalógusokban. Ilyen esetekben a tudományos szempontoknak teljesen eleget teszünk, ha a név anyanyelvi formája alól utalunk a humanistikus alakra s nem megfordítva.

Szintúgy nem írhatjuk teljesen alá mindazt, a mit *Brown* az álnevek feloldásáról mond. Az álnevek feloldását s a szerzők valódi neve alatt való felvételét csupán az utódok előtt úgy valódi, mint felvett nevük alatt egykép ismeretlen szerzők katalogizálásánál tartjuk föltétlenül helyén valónak. Oly íróknál azonban,

kiknek irodalom- vagy tudománytörténeti jelentőségük van, esetről esetre, az irodalomtörténetnek e tekintetben korántsem egyöntetű gyakorlatát kívánjuk szem előtt tartani. *Currer Bell* és *Boz* például az irodalomtörténetben mint historiai adat talál megemlítést, az ez álnevek alá rejtőzött szerzők azonban állandóan családi nevükön, tehát Charlotte *Brontë* és Charles *Dickens* alatt szerepelnek; e szerzők művei tehát katalogusainkban is *Brontë*, meg *Dickens* alatt volnának felveendők, utalással egykori álnevük alól. Ellenben George *Elliot*, George *Sand*, vagy hogy hazai példát is említsünk *Szigligeti* Ede az irodalomtörténetben is állandóan e nevek alatt szerepelnek és családi nevük csak mellékesen, mint pusztá historikum van megemlítve. Ezek tehát felvett nevük alatt volnának felveendők, a családi név alól történő utalással. Élő íróknál, a hol irodalomtörténeti hagyomány eljárásunkat nem szabályozhatja, az esetleges, egészen kivételkép használt álneveket mindig meg kell oldanunk, míg az állandóan, vaskövetkezetességgel használt írói nevet bátran megtarthatjuk. Amarra példa *Graindorge* Tamás, mely feloldandó Hyppolite *Tainere*, emerre Pierre *Loti*, melyre Julien *Viaud* alól kell ugyan utalnunk, de tanácsosabb *Loti* alatt katalogusunkba iktatni. Ha álnevű kortársainkról később ellenkező irodalomtörténeti hagyomány fejlődik ki, vagy pedig írói és családi nevük egyaránt a feledés homályába vész, akkor nem marad más hátra, mint hogy utódaink a változott viszonyoknak megfelelően átdolgozzák az ekként antikvárt felvételeket. Az ekként felfemerülő munkatöbblet annyira jelentéktelen, hogy szinte eltörlül ama fizikai erőpazarlás összegével szemben, melyre pl. a British Museum olvasói folytonosan kényszerülnek akkor, midőn a *Voltaire*t tartalmazó czédulatoktól *Arouet*-hez kell szaladniok!...

A czímfelvétel egy másik vitás, közmegelegedésre soha meg nem oldható problémáját az anonym munkák szolgáltatják. Ha a névtelenül megjelent munka szerzője kideríthető, akkor, s ebben mindnyájan megegyezünk, a felvétel a kikutatott szerzői név alatt történik. A véleménymegosztás az eseteknél nyilvánul, a midőn a mű szerzője meg nem állapítható. Ilyenkor kétféle eljárás lehetséges, melyek mindegyikének meg van a maga jó és rossz oldala.

Az egyik a czímzavak legjelentősebbikét kívánja péczszóként kiemelni; ez eljárás hívei szabályukat azzal indokolják, hogy a sokszor hosszú czímekből az ember gyarló emlékező tehetségében rendesen a lényegét magában foglaló legfontosabb rész marad meg s így az észszerűség azt parancsolja, hogy ebből a részből válasszuk ki a szükséges péczszót. Ez első pillantásra tetszetős okoskodás azonban nem állja meg a kritikát: egyrészt igen sok esetben nem csak egy, hanem két, vagy három egyformán fontos, péczszóként tehát egyformán kiemelhető szó van a czímbe; másrészt az emberi emlékező tehetség oly bizonytalan

alap, hogy arra a címfelvételnél építeni szinte képtelenség. A dolgot komplikálja még az a körülmény is, hogy a fogalmak túlnyomó részének kifejezésére a legtöbb nyelven két-három egyértékű kifejezés ú. n. szinonima áll rendelkezésünkre, melyek jelentéstani árnyalatai a legtöbb esetben nem elégségesek ahhoz, hogy az emlékezetben félig elmosódott könyvczímekben egymás felcserélődését megakadályozhassák.

A másik, *Brown* által is melegen ajánlott mód abban áll, hogy péczesző gyanánt mindig a könyvczím legelső nem névelői szavát alkalmazzuk, tekintet nélkül arra, hogy az illető szó minő nyelvtani kategóriába tartozik (főnév, melléknév, határozó, ige stb.). Ez kétségkívül a legkorrektebb álláspont, bár meg kell vallanunk, hogy a használó tájékozódását rendkívül megnehezíti. Mert arra, hogy hosszabb könyvczímeket szószerint elménkben tarthassunk, normális körülmények közt nem vagyunk képesek. Hiszen nem minden könyvtárhásznló van olyan mnemotechnikai képességgel megáldva, mint Janus *Pannonius*, a ki egyszerű hallásra megtartotta elméjében a felolvasott verseket!

Ez eljárás fogytakozására különben maga *Brown* is felhívja figyelmünket egy rendkívül szerencsésen megválasztott példa kapcsán. *Dickens* regényeit említi meg, melyek címét minden valamire való angol olvasó ismerni véli. Pedig mennyire téved! *Dombey and Son* eredeti czíme *The dealings with the firm Dombey and Son*, *David Copperfield*-é *The personal history of David Copperfield*, és így tovább; úgy hogy e közismert regények anonymitás esetén az utóbbi szabály értelmében nem *Dombey* vagy *Copperfield*, hanem *Dealings* meg *Personal* rendszó alatt volnának fölveendők, a mi ugyancsak megnehezítené, sokaknak egyenest meghiusitaná feltalálásukat.

E nehézségen azonban a két módszer kombinálásával — az emberi lehetőség határai közt — elég jól lehet segíteni. A címfelvétel mindig az utóbbi módon történjék meg, utalással az előbbi módszernek megfelelően kiválasztott legfontosabb czimyszó alól.

A következő vagyis VI. fejezet két részre oszlik. Előbb a könyvek belső tartalmi leírásának (*adnotation*) fontosságát és főbb szabályait fejtegeti, azután az eddig elmondottak alapján pontokba foglalja azokat az alapelveket, a melyeket a bibliografiai cikkek különböző elemeinek felvételekor szem előtt kell tartanunk s a melyeket indokolva az előző fejezetekben fejtett ki bővebben. *Brown*-nak az angol és amerikai könyvtárakban divatos tartalmi bibliografiai leírásra vonatkozó nézeteire ezúttal ki nem terjeszkedünk, miután a legközelebbi alkalommal E. A. *Savage*-nak e tárgyról írt monográfiájával kapcsolatban úgy is visszatérünk s bővebben fogjuk fejteni az ide vágó véleményeket.

Szintügy kevés a mondani valónk a VII. fejezetről, mely főleg *Stein: Manuel de bibliographie générale* című alapvető munkája nyomán a legfontosabb könyvészeti munkákat sorolja fel a következő tiz csoportozatban:

1. A bibliografia elmélete, története és alkalmazása.
2. Általános könyvészet.
3. Nemzeti könyvészet.
4. Különleges könyvészet; egyes tárgyakról és szerzőkről.
5. Üzleti könyvészet.
6. Nyomdászat.
7. Könykviválasztásra vonatkozó kalauzok.
8. Könyvtári jegyzékek
9. Folyóiratok bibliográfiája.
10. Anonymusokra, pseudonymákra stb. vonatkozó bibliografiák.

Szerző a címek felsorolásánál csak a legfontosabb munkálatokra szorítkozik, de több igen fontos, újabban megjelent munka kikerülte figyelmét. Így kimaradtak pl. *Haebler*-nek a spanyol-portugál ősnymtatványokra vonatkozó nagyszabású dolgozatai; a *Holzmann-Bohatta*-féle *Anonymen-Lexikon* s ugyane szerzők *Pseudonymen-Lexikonja*, *Petzhöld Neuer Anzeigere*, a *Bibliographie Moderne*, a *Revue des bibliothèques*, a *Ferguson*-féle *Bibliotheca Chemica*, a *F. Dietrich* szerkesztésiben megjelenő *Bibliographie der deutschen Zeitschriften-Literatur* stb., hogy találmra csupán néhány nagy fontosságú, valóban általános érdekű kiadványt említsünk.

Az utolsó fejezet végre *könyvgyűjtemények* címén a nyilvános könyvtáraknak szerző *Manueljéből* ismert kettős felosztását muzeális és ismeretterjesztő (*workshop*) könyvtárakra fejtegeti. Gondos tárgymutató rekeszti be a csinos kis kötetet, melyet a tárgy iránt érdeklődők meleg figyelmébe ajánlunk.

Dr. Gulyás Pál.

Beck, C.: *Jahrbuch der Bücherpreise. Alphabetische Zusammenstellung der wichtigsten auf den europäischen Auktionen (mit Ausschluss der englischen) verkauften Bücher mit den erzielten Preisen. I. Jahrgang 1906.* Leipzig. 1907. Otto Harrassowitz. 8-rét. X. 237. l. Ára vászonborítékban 8 M.

Mint ismeretes, Anglia s az északamerikai Egyesült-Államok könyvárveréseiről már 1886, illetve 1894. óta jelennek meg rendes évkönyvek, a melyek a régi könyvek kereskedelmi értékének megállapításánál immár nélkülözhetetlen segédkönyvek. Az angol s amerikai könyvgyűjtők sajátos törekvései s az európai szárazföld szerényebb eszközökkel dolgozó bibliofiljeihez képest hasonlíthatatlanul nagy áldozatkészsége, ez évkönyvek használhatóságát erősen korlátozták.

A szorosabb értelemben vett európai régi könyvpiac araira azonban ez árverések adatai nem lehettek döntő befolyással. Ezek irányításánál első sorban a kontinensen évről-évre szép számban megtartott aukciók jönnek figyelembe. Ezekről azonban mindeddig az évi eredményt összefoglaló kiadvánnyal nem rendelkezünk s a ki még sem akart tájékozatlanul maradni, kénytelen volt nagy költségen a helyszínen elkészített jegyzeteket beszerezni magának, vagy pedig azokra a közleményekre támaszkodni, melyek a főbb árverések nagyobb tételeiről egyes szaklapokban szétszórtan megjelentek.

Azért igaz örömmel üdvözöljük, mint valóban hasznos és hézagpótló kézikönyvet, a *Harrassovitz* lipcsei czégnél folyó évben megindított vállalatot, melynek első kötete C. Beck feldolgozásában az 1906-iki árverésekről számol be.

Ez első évfolyam összesen 32 árverésről számol be, melyek közül egyet-egyet *Bangel* Rudolf (Frankfurt a. M.) *De Vries* R. W. P. (Amsderdam), *Durel* A. Paris), *Foulard* Charles (Paris), *Gilhofer* és *Ranschburg* (Bécs), *List* és *Francke* (Lipcse), *Perl*, Max (Berlin), kettőt-kettőt *Carlebach* Ernst (Heidelberg) és *Delestre* Maurice (Paris), hármat-hármát *Börner* C. G. (Lipcse) és van *Stockum* (Hága), négyet *Weigel* Oswald (Lipcse), tizenkettőt pedig *Paul* Em. et *Fils* et *Guillemin* (Paris) czég rendezett.

A jegyzék 3901. munkáról ad felvilágosítást. A rövid czimek a szerzők, illetve névtelen kiadványoknál a cím első főnévének betürendjében állanak, mellettük a rétnagyság, továbbá a megjelenési év és hely, az aukciókat vezető czég s az illető árverés keletének megjelölése, továbbá az elért ár van kitéve.

A munkába csupán az 1850 előtti művek vétettek fel, ezek közül is csak azok, melyek ára legalább 10 márkára szökött. Kivételkép azonban egyes esetekben teljesség kedvéért 1850 utáni, vagy 10 márkán aluli nyomtatványok is fölvétettek. Ellenben kolligátumok, ha áruk meg is haladta a kitűzött minimumot, elhagytak, miután azok specziális összetételüknél fogva a könyvpiac árainak irányítására nem lehetnek befolyással.

Az elébb említett általános adatokhoz járult az ősnymtatványoknál a *Hain*-féle repertorium megfelelő száma s egyéb specziális érdekességű könyveknél e sajátosságaik (minők: merített, írópapír, számozott, dedikált példány, művészi kötés, exlibris stb.) rövid feltüntetése.

Magukra a jegyzékben szereplő művekre itt részletesebben ki nem térhetünk, csak azt jegyezzük meg, hogy az árverésre került 32 gyűjteményben a *Luther*-iratok domináltak: a felvett 3901. szám közül 864 a *Luther*-irat, tehát az egész anyagnak közel egy negyede. Ebből azonban a kalapács alá került gyűjtemények jellegére teljes biztonsággal nem lehet következtetni,

mert ha valahol, úgy különösen itt élt a szerkesztő azzal a jogával, hogy 10 márkánál alacsonyabb összegben elkelt nyomtatványokat is feldolgozzon, a mi statisztikai következtetésekre könyvét korántsem teszi alkalmassá.

A kötetekben néhány hungarikum is szerepel, ezekre azonban szintén nem térünk ki bővebben, tekintettel arra, hogy az *Emich*-féle gyűjteményből kerültek ki, a melynek lefolyásáról annak idején részletesen beszámoltunk. *Bibliofil.*

Collijn, Isak, *Katalog der Inkunabeln der kgl. Universitäts-Bibliothek zu Uppsala. (Arbeten utgifna med understöd of Vilhelm Ekmans universitetsfond, Uppsala 5.)* Uppsala 1907. Almqvist & Wiksell. 8-r. XXXVIII, 2, 507 l. Ára 13:50 svéd korona = 15 birodalmi márka.

Isak *Collijn*, a szakkörökben régóta előnyösen ismert inkunabulum-kutató e vaskos, szépen kiállított kötetben összesen 1528 őnyomtatvány leírását adja. A leírások két csoportba oszthatók. Az egyikbe azon művek tartoznak, a melyekről a legkiválóbb szakemberek, mint *Hain*, *Campbell*, *Pellechet*, *Voulliéme* tollából megjelentek már pontos, autopszián alapuló leírások s a melyek jelen jegyzékbe csupán rövid czímmel vétettek fel, hivatkozva a részletesebb leírások szerzőire és számaira; pl. ilyenképen:

1370. Strabo

Geographiae libri XVI.

Venezia: Wendelin von Speier, 1472. 2°.

Hain * 15087. *Proctor* 4042.

Provenienz: Georgius Wolf de Heilesberg 1512.

Hlzbd. m. br. gepr. Kalbsldr. Rubriz.

A második csoportba viszont azok az ezúttal legelőször részletesen leírt munkák sorolhatók, melyek *Hain*-nál nincsenek megcsillagozva s megbízható leírásuk, egyéb könnyebben hozzáférhető munkában sem áll rendelkezésre. Erre jó példa az előző példánkkal szomszédos következő czimfelvétel:

1371. Strabo

Geographiae libri XVI.

Roma: Conrad Sweynheym & Arnold Pannartz, 12. 2. 1473. 2°.

Hain 15088.

238 Bl [?] 46 Z, I rom. Type = *Proctor* 2.

Bl. 1. a: [] Vm matim extra philofophiam non eft: ipsa de fitu orbis tractatio qm utilif. Et | qui auctores attigerūt de Geographia etc. Z. 13.

Strabonif Geographi Europè primus Commen-
tariuf. || [] I ad philosophum alia pertineat
ulla tractatio: & hanc: quam hoc | etc.

*Bl. 238 a Z. 13: ordine. Reges uero & principes &
decarche: ad eius portionem sunt: ac semper
fuere. || Aspiciunt illustris lector quicumque libellof
Si cupis artificum nomina nosse: lege. | Aspera
ridebit cognomina teutona: forsan | Mitiget ar-
mif ingistri | Rome imprefferunt talia multa
fimul | M.CCCC.LXXIII. Die uero | Veneris. XII.
menfis Februarii Bl. 238 b leer.*

Pbd. Die Bogen sind sehr beschädigt. Rubriz.

E két példa teljesen megvilágítja szerző eljárását, a ki mint látható részletesebb leírásainál a descriptiv módszert a Robert *Proctor* által meghonosított betüösszehasonlító módszerrel egészítette ki.

A főjegyzék a szerzők betürendjében van tartva: névtelen, vagy olyan munkák, melyek szerzője nincs teljes biztonsággal megállapítva (pl. *Stella clericorum*, *Gesta romanorum* stb.) a czim első főneve alatt soroztattak a lajstromba.

A második jegyzék a nyomtatási helyek betürendjében sorolja fel a nyomtatókat, ugyancsak az ábéczé rendjében s minden nyomtató neve alatt chronologiai egymásutánban adja az első jegyzékben leírt munkák rövid czimét és sorszámát.

A harmadik jegyzék az itt repertorizált nyomtatványok számaát sorolja fel a *Hain*-féle munka megfelelő számainak sorrendjében.

Végül a negyedik s talán legérdekesebb jegyzék a példányok származására vonatkozó adatokat, vagyis az egykori ismert tulajdonosok nevét s ott a hol lehetséges volt, rövid életrajzi adatait is tartalmazza.

Ez adatok főleg az uppsalai egyetemi könyvtár legrégebb történetére egészen új fényt derítenek s tetemesen kibővítik az *Annerstedt* által e korról főbb vonásaiban mesterien megrajzolt képet.

A könyvtár alapját II. Gusztáv Adolf király 1620 április 13-án kibocsátott rendeletével vetette meg, melyben az uppsalai klastromi könyvtárt az egyetemnek adományozza s évi 200 tallért ajánl meg gyarapítására. A szerény évi javadalmazást alig egy év multán 300 tallérra emelték, anyagát pedig a stockholmi ferenczes kolostorban lévő *Bibliotheca* régiával is kibővítették. Mindkét gyűjtemény már az elajándékozás előtt is állami tulajdon volt, s azon svéd klastromok gyűjteményeiből gyűlt

össze, a melyek a reformáció behozatala után államosítottak. A kéziratok zöme, 326 kodex a vadstenai klostromból való, a többi 120 kéziratból még 62 provenienciája ismeretes, míg 58-é közelebről már meg nem határozható.

Az ősnymotványok jelentékeny része szintén ily módon került az uppsalái gyűjteménybe. Így pl. a vadstenai klostromból 38 ősnymotvány való; eredetüket mintegy 30 esetben a könyvek régi jelzése, a hátralevő esetekben pedig rendkívül jellegzetes bekötésük bizonyítja. Szórvá nyosana többi klostromokból is kerültek ide inkunabulák, sőt a külföldről is, miután a győzedelmes háborúk zsákmányai között bőven akadt könyvtári anyag. Így pl. az 1543-ban elhunyt világhírű csillagász, *Coppernicus* Miklós, egész könyvtárát a frauenburgi káptalani könyvtárra hagyta, a melyet Gusztáv Adolf tudvalevőleg lengyelországi háborúi alkalmával számos más város hasonnemű gyűjteményével együtt Svédországba szállított. Így történt meg, hogy *Coppernicus* könyvtárának nagybecsű, sajátkezű bejegyzéseivel ellátott kötetei ma is Uppsalában őriztetnek, köztük néhány ősnymotvány az előttünk fekvő jegyzékben is szerepel.

Miként Gusztáv Adolf idejében a mai Porosz-Lengyelország nem egy becses könyvtára vált a svédek martalékává, ép úgy Krisztina királyné uralkodása alatt cseh és morva hadi zsákmány kapcsán Olmützből, Nikolsburgból, Prágából, X. Károly Gusztáv uralkodása alatt pedig Posenből kerültek könyvek Uppsalába.

Meglehetős szép számmal vannak francia eredetű inkunabulumok is a leírt gyűjteményben; vagy ötven közülük Jean de *Joux* lyoni jogtudós tulajdonából került ki, de hogy mily úton jutottak Uppsalába, ma már ki nem deríthető.

A lyoni könyvek közül talán legértékesebb a *Justinianus*-féle kodex egy ivnélküli kiadása, helyesebben az annak táblájáról lefejtett s 1488-ban Lyonban nyomtatott latinnyelvű búcsúlevél, melynek eddig ez a legelső ismert példánya.

A munkát a folyószámozású kötetek helyrajzi jelzeteinek jegyzéke, továbbá a pótlások és javítások rekesztik be.

Feltűnő a könyvezimek szokásos évrendi összeállításának a hiánya.

Г.

Jellinek, Arthur L. *Internationale Bibliographie der Kunstwissenschaft. Dritter Band. Jahr 1904.* Berlin. 1907. B. Behr's Verlag. 8-rét 4, 366, 2 l. Ára 15 márka.

Alaposan megkésve jelent meg Arthur L. *Jellinek* általános elismerésnek örvendő nemzetközi műtörténeti könyvészetének harmadik kötete, mely az 1904. év anyagát dolgozza fel. A szokatlan késedelemnek szomorú oka a buzgó szerkesztő halálos kimenetelű, hosszas betegsége volt. A már majdnem sajtókész művet a kiadó

czég az ugyancsak Bécsben lakó dr. *Frölich* Ottó gondozásával adatta ki, a ki e munkát lelkiismeretes pontossággal hajtotta végre. A VIII. iparművészeti fejezet azonban hiányzik e kötetből s a f. év nyarára ígért, 1905. évi kötetben fog pótlólag megjeleni. A munka beosztása különben ugyanaz mint az előző köteteké¹ s azokhoz hasonlóan a magyar szakirodalmat is felöleli. Ez utóbbinak teljessége felől e sorok írója nem nyilatkozhatik. minthogy az adatok töle erednek. E körülmény felemlítése ugyan a mű előszavából az általánosan elfogadott s *Jellinek* részéről mindig és hűségesen betartott irodalmi illemszabályok ellenére a szerkesztő-változás bonyodalmi közben elmaradt, de a kiadó czég kezeim közt lévő irata szerint, a következő kötet előszavában helyre fog állíttatni. Közreműködésem különben csakis a magyarországi műtörténeti dolgozatok repertorizálására s czímük németre fordítására szoritkozott, az adatok osztályozásától valamint a korrekturától azonban teljesen távol állottam s így az eféle sajtóhibák mint *Dunántúli*, vagy helytelen osztályozások, mint *Czigler J. Művelődéstörténet: III. c) Kunstgeschichte. Epochen und Länder: Ungarn (!)* a szóban forgó nyelvet nem értő s az azon írt műveket *de visu* nem ismerő s éppen ezért csak tökéletlent nyújtható szerkesztőt terhelik, a ki helyesen tenné, ha a jövőben munkájának ezen részét is magyar munkatársára hárítaná.

Dr. Gulyás Pál.

KÜLFÖLDI FOLYÓIRATOK SZEMLÉJE.

Deutsche Literaturzeitung. XXVIII. évfolyam 1. szám. (1907 január 5.): A. Pr. Cl. *Griffin*, List of works relating to the American occupation of the Philippine Islands (1898—1903. (Konrad Haebler). — 2. szám (január 2.): *Library of Congress. Report of the Librarian of Congress and Report of the Superintendent of the Library Building and Grounds for the fiscal year ending June 30, 1906.* — 3. szám (január 19.): P. *Schwenke* és A. *Hortzschanszky* Berliner Bibliothekenführer (Paul Trommsky). — 7. szám (február 16.): Aem. *Martini* és Dom. *Bani*, Catalogus codicum Graecorum Bibliothecae Ambrosianae (Bruno Keil). — 9. szám (márczius 2.): Alphabetisches *Verzeichniss* der laufenden Zeitschriften des Königlichen Bibliothek zu Berlin (Wilhelm Erman). — E. W. *Förstemann* Bibliographie der Familie Förstemann. — 10. szám (márczius 9.) M. *Pellisson*, Les bibliothèques populaires à l'Etranger et en France. — 11. szám (márczius 16.): R. *Sabbadini*, Le scoperte dei codici latini e greci nei secoli XIV. e XV. (Emil Jacobs) — 13. szám (márczius 30.): O. von *Hase*, Emil Strauss, ein deutscher Buchhändler am Rheine (Wilhelm Ruprecht).

¹ V. ö. Magyar Könyvszemle. 1903. évf. 305 l.

La bibliofilia. VIII. évfolyam 10—11. szám (1907. január-február.) P. C. Melzi d'Eril, Di un calendario della collezione del Comm. Leo S, Olschi, trascritto da E. Saneri e illustrato dal P. C. Melzi d'Eril. — A. Anselmi, »La pianta panoramica di Boccacontrada, oggi Arcevia, disegnata da Ercole Ramazzani nel 1594.« (Studi e ricerche bibliografiche) (folytatólagos közlemény). — G. Boffito és U. Mazzia. D' un ignoto astronome del secole XIV. (Pietro di Modena). — G. M. Un autografo di Luca Signorelli. — J. Van de Gheyn, L'art et le livre. — G. Boffito, Saggio di Bibliografia aeronautica italiana. Correzioni ed aggiunte tratte dalle schede del ch. m. dott. Diomede Bounamici bibliofilo livornese. (Folytatólagos közlemény.) — D. Ciampoli, Gli Statuti de Galeotto d'Oria per Cartel Genovese ne' frammenti di un Codice Sardo del secolo XIV. (Folytatólagos közlemény.) — E. Filippini, Le edizioni del *Quadriregio*. (Appunti storico-bibliografici.) (Folytatólagos közlemény.) — 12. szám (1907. márczius): Hugo Riemann, Breviarium Benedictinum Completum (IX—X. Saeculi). — E. Filippini, Le edizioni del *Quadriregio* (Appunti storico-bibliografici.) (Folytatólagos közlemény.) — E. Celani, Per la bibliografia delle opere anonime o pseudonime. — A. Anselmi, »La pianta panoramica di Rocca contrada, oggi Arcevia, disegnata da Ercole Ramazzani nel 1594.« (Studi e ricerche bibliografiche.) (Befejező közlemény.) — Állandó rovatok: Notizie. Pubblicazioni di carattere bibliografica e intorno alla storia dell' arte tipografica. Vendite pubbliche. Cataloghi notevoli. Rivista delle riviste. Necrologio.

Le bibliographe moderne. X. évfolyam 59—60. szám. (1906. szeptember-december): N. Hohlwain, Les papyrus grecs d'Égypte. — I. Aug. Brutails, De l'insuffisance des règlements sur le service des archives (les archives des mairies et des sous-préfectures). — Jsak Collijn, Deux feuillets français inconnus du XVe siècle appartenant à la Bibliothèque de l'Université d'Upsal. — P. Arnauld, Inventaire de la librairie du château de Blois en 1518 (folytatólagos közlemény). — Chronique des Archives: Allemagne. Autriche-Hongrie. France. — Chronique des Bibliothèques: Allemagne. France. Grande-Bretagne Italie. Turquie d'Asie. — Chronique bibliographique: Bibliographies rétrospectives d'histoire économique. Bibliographie féministe. Sommaire des périodiques belges. Bibliographies médicales. La bibliothèque du chancelier Nicolas Rolin. Une nouvelle édition de Hain. Société typographique du XVe siècle. Bibliographie des Van Eyck. Curiosités de la bibliographie limousine. Catalogues de livres anciens. Bibliographies individuelles. — Comptes rendus et livres nouveaux: A. Hoegnet, Inventaire analytique des archives de la ville de Tournai. (H. S.) Ang. Pesce, Notizie negli archivi di Stato. (G. Bourgin.) Henry Martin, Les miniaturistes français. (H. S.) Victor Leblond, Inventaire sommaire de la collection Bucquet-Auxcousteaux [Publications de la société académique d'Oise]. (H. S.) Bery Linnig, Bibliothèques et ex-libris d'amateurs belges aux XVIIe, XVIIIe et XIXe siècles. (H. N.) James Duff Brown, A manual of practical bibliography. (H. S.) Gian Francesco Gamurrini, Bibliografia dell'Italia antica. Vol. I. Parte generale. (H. S.) Hans Barth, Repertorium über die in Zeit- und

Sammelschriften der Jahre 1891—1900 enthaltenen Aufsätze und Mitteilungen schweizergeschichtlichen Inhaltes. (H. S.) Armand Granel, Bibliographie de la révolution: Louis XVI. et la famille royale. (H. S.) François Pazdirek, Manuel universel de la littérature musicale. VII. (H. de Curson.) — Table des Matières.

Mitteilungen der Österr. Vereins für Bibliothekswesen. X. *évfolyam* 4. füzet (1906. november-december). Oskar Freiherr v. *Mitis*, Hof- und Staatshandbücher. — Z. V. *Tobolka*, Österreichische Bibliographie. — C—II, Zur Geschichte der evangelischen Bücherschmuggels. — Literarische Besprechungen: Reproduktionen von Handschriften. (Wilh. Weinberger.) IV. Publikationen der österreichischen Ex-libris-Gesellschaft. (Rölt.) Michael Holzmann u. Hans Bohatta, Deutsches Anonymen-Lexikon. 1501 bis 1850. Bd. III. C. bis R. (Grolig.) Paul Kristeller, Kupferstich und Holzschnitt in vier Jahrhunderten. *Állandó rovatok*: Vereins-Nachrichten. Personal-Nachrichten. Vermischte Nachrichten.

Rivista delle biblioteche e degli archivi. VIII. *évfolyam* 1. szám (1907. január): Albano *Sorbelli*, Le Biblioteche gratuite per i fanciulli nelle scuole elementari del regno. — Giovanni *Livi*, Piero di Dante e il Petrarca allo studio di Bologna. — *Állandó rovatok*: Libri nuovi. Notizie.

Revue des Bibliothèques. XVI. *évfolyam* 9—12. szám (1906. szeptember-december): Francesco *Lo Parco*, Dei maestri canonisti attributi al Petrarca. — Etienne *Deville*, Les manuscrits de l'ancienne bibliothèque de l'abbaye de Bonport (avec 5 facsimilés). — Pierre de *Nolhac*, Le catalogue de la première bibliothèque de Pétrarque à Vaucluse. — Jean *Bonnerot*, De la situation des amanuenses dans les bibliothèques suédoises. — G. *Mercati*, Un lessico tiro-niano di Saint-Amant. — J. B. *Chabot*, Inventaire sommaire des manuscrits coptes de la Bibliothèque nationale. — Bibliographie: George Dontrepoint, Inventaire de la »Librairie« de Philippe le Bon, 1420. (Léon Dorez.) La biblioteca Marciana nella sua nuova sede. (Leon Dorez.) Dr. Victor Leblond, Inventaire sommaire de la collection Bucquet-aux-Cousteaux, comprenant 95 volumes de documents manuscrits et imprimés rassemblés au XVIIIe siècle sur Beauvais et le Beavais. (A. Boinet.) Louis de la Trémoille, Prigent de Coëtivy, amiral et bibliophile. (A. Boinet.) **Chronique des Bibliothèques**: Allemagne. France. Italie. XVII. *évfolyam* 1—3. szám (1907. január-márczius): André *Antoine*, Bibliothèques au Japon. — Louis *Thuasne*, Rabelais et Villon. — Bibliographie: Publications du Musée Britannique. 1. Guide to the manuscripts, autographs etc. 2—3. Reproductions from illuminated manuscripts. Series I. II. George F. Warner, Valerius Maximus. Miniatures of the school of Fouquet etc. (Léon Dorez.) Ludwig Schmidt, Katalog der Handschriften der königl. öffentlichen Bibliothek zu Dresden. 3. Bd. (Léon Dorez.) — **Chronique des Bibliothèques**: Allemagne. Belgique. France. Italie. Pays-Bas. — **Melléklet**: Henri *Dehérain*, Catalogue des Manuscrits du fond Cuvier (travaux et correspondance scientifique) conservés à la Bibliothèque de l'Institut de France.

The library journal. XXXII. kötet 1. szám (1907. január). Isabel Ely *Lord*, Some notes on the principles and practice of bookbuying for

libraries. I. — Alice B. *Kroeger*, Reference books of 1906. — J. R. *Hayes*, A library by the sea — at Cobasset, Man. (Poem). — *Library* copyright league. — *Second* public hearing on the copyright bill. — *Plan* of the american publishers' Association adopted at the a meeting held jan. 9, 1907. — *Report* of the librarian of Congress. — Andrew *Carnegie's* gift for library buildings, 1906. — *Atlantic* city library meeting. — The *bibliographical* society of America. — The *new* edition of A. L. A. »Subject headings«. — *Reviews*: Pellisson, Les bibliothèques populaires à l'étranger et en France. Records of the Virginia Company of London. Savage, Manual of descriptive annotation for library catalogues. Sharp, Illinois libraries. Pt 1. — 2. *szám* (február): Arthur E. *Bostwick*, The love of books as a basis for librarianship. — Isabel Elly *Lord*, Some notes on the principles and practice of bookbuying for librarians, II. — Le Roy *Jeffers*, A successful book purchase system. — Frank Barnard *Heckman*, Libraries in the United States army and navy. — H. L. *Koopman*, Association of New England College Librarians. — Asa *Wynkoop*, Library legislation in 1906. — *Carnegie* institution year book, 1906. — Rudolph *Schwill*, An impression of the condition of spanish-american libraries. — John Russell *Hayes*, Sixteenth century library rules. — *Atlantic* city library meeting. — 3. *szám* (márczius): *Sunday* and holiday openings: statements from libraries. — Alice B. *Kroeger*, Instruction in Cataloguing in library schools. — John Russell *Hayes*, Columbia University library. (Verses) — J. C. *Moffett*, The development of the sunday library. — *Sunday* opening. — »*Open Shelves*« questioned. — Mary W. *Ovington*, Some publications regarding the american negro. — Hester *Young*, Memorandum of some incunabula in the university of Toronto library. — *American* and English libraries through New Zealand eyes. — *Southern* educational association. — Department of libraries. — *Reviews*: Brown, Manual of practical bibliography. Greve, Openbare leesmusea en volksbibliotheken. Library of Congress. A. L. A. Portrait index. — *Állandó rovatok*: Editorials. — American library association. — State library commissions. — State library associations. — Library clubs. — Library schools and training classes. — Library economy and history. — Gifts and bequests. — Practical notes. — Librarian. — Cataloging and classification. — Bibliography. — Anonyms and pseudonyms. — Notes and queries. — Humors and blunders.

Zeitschrift für Bücherfreunde. X. évfolyam 10. füzet (1907. január.): Theodor *Goebel*, Eine wirtschaftliche Buchdruckergeschichte. I. — Fritz *Engel*, Der »Ulk.« Sein Werden und Sein. Mit. 36 zum Teil farbigen Abbildungen. — Oskar *Loewenstein*, Die Buchbinderei im Lichte der dritten deutschen Kunstgewerbe-Ausstellung zu Dresden. — II. Jaro *Springer*, Gegenseitige Kopien von Miniaturen. — 11. füzet (február): Max *Harrwitz*, Verlorene Bücher und Peter Philipp Wolf: ein vergessener Schriftsteller. Mit Porträt Wolfs und 3 Fac-similes. — W. *Molsdorf*, Mittelalterliche Formschnittdarstellungen des Apostolischen Glaubensbekenntnisses. Mit 6 Abbildungen. — Hans *Benzmann*, Zur Erinnerung an Sophie Merean. — Theodor *Goebel*, Eine wirtschaftliche Buchdruckergeschichte. — II. Erich *Ebstein*, Johann Friedrich Blumenbach

als Bibliophile. — 12. *füzet* (márczius): Ludwig *Geiger*, Die Ausgaben von Börnes Schriften und die Herstellung einer neuen Edition. — Otto von *Schleinitz*, Die Bibliophilen. W. M. Voynich. Mit Porträt und 5 Faksimiles. — K. von *Rózycko*, Die Buchdruckerkunst in Polen bis zur Mitte des XVII. Jahrhunderts. — Theodor *Goebel*, Eine wirtschaftliche Buchdruckergeschichte. III. — Walter von *Zur Westen*, Ex-libris von Mathilde Ade. Mit 8 Abbildungen und einem farbigen Einschaltblatt. *Állandó rovat*: Chronik.

Zentralblatt für Bibliothekswesen. *XXIV. évfolyam 1. füzet* (1907. január): Axel. Anthon *Björnbo*, Übersiedelung des königlichen Bibliothek in Kopenhagen in den Neubau. — A. *Wolfstieg* und A. *Hortzschanszky*, Zur Vorbildung der weiblichen Hilfskräfte. — Emil *Jacobs*, Der wissenschaftliche Nachlass Oskar von Gebharts. — G. *Kohfeldt*, Zur Druckgeschichte des Lübecker Rudimentum Novitiorum vom Jahre 1475. — *Literaturberichte und Anzeigen*: Die Kultur der Gegenwart. Teil I. Abt. 1. (P. Schwenke). Trübners Minerva. XVI. Ig. Karl Prelmesch, Verzeichnis der Breslauer Universitätschriften 1811—1815. (Fritz Milkau). — 2. *füzet*, (február): G. *Weil*, Die ersten Drucke der Türken. — F. *Milkau*, Die Abteilung für niederdeutsche Literatur bei der Universitätsbibliothek zu Greifswald. — *Literaturberichte und Anzeigen*. Marcus Vattasso, Initia patrum aliorumque scriptum ecclesiasticorum ex Mignei Patrologie et compluribus aliis libris. Vol. I. A. M. (Franz Ehrle S. I.) Wouter Nijhoff: L'art typographique dans les Pays-Bas. (1500—1540). Livr. 5—8. (W. L. Schreiber). Neue Blockbuch-Literatur (W. L. Schreiber). Karl Krumbacher, Die Photographie im Dienste der Geisteswissenschaften. (W. Melsdorf). — 3. *füzet* (márczius): E. *Kumsch*, Die königliche Kunstgewerbebibliothek zu Dresden. — G. *Kentenich* és E. *Jacobs*, Zum Schicksal der Bibliothek der Benedictinerabtei St. Maximin bei Trier. — P. *Schwenke*, Donat-Studien. III. — Kl. *Löffler*, Zur Bibliographie der münsterischen Wiedertäufer. — E. *Jacobs*, Neue Forschungen über antike Bibliotheksgebäude. — *Literaturberichte und Anzeigen*: Ernst Voulliéme, Die Incunabeln der Königlichen Bibliothek und der anderen Berliner Sammlungen. XXX. Beiheft zum Zentralblatt für Bibliothekswesen. (Gottfried Zedler). Seymour de Ricci, A hand-list of a collection of books and manuscripts belonging to the Right Hon. Lord Amherst of Hackney at Dillington Hall, Norfolk. (P. S.) — *Állandó rovatok*. Kleine Mitteilungen. Umschau und neue Nachrichten. Neue Bücher und Aufsätze zum Bibliotheks- und Buchwesen. Antiquarskataloge. Personalmeldungen. Verein Deutscher Bibliothekare.

A MAGYAR BIBLIOGRAFIAI IRODALOM AZ 1907. ÉV ELSŐ NEGYEDÉBEN.

Összeállította: HORVÁTH IGNÁCZ.

BIBLIOGRAPHIA, Társadalomgazdaságtani. II. évfolyam 1907. január—márczius. Cöthen, 1907. Dünnhaupt Pál ny. 8-r. 1—184. l. (Közgazdasági Szemle melléklete.)

BÜCHERVERZEICHNIS des landwirthschaftlichen Ortsvereins in Zeiden Brassó, 1907. Schneider és Feminger testvérek kny. 8-r. 22 számozott és 12 számozatlan lap.

CZÍMJEGYZÉKE, A kiskunhalasi ev. ref. főgymnasium könyvtára többes példányainak —. Kiskunhalas, 1907. Práger Ferencz kny. 8-r. 68 l.

CZÍMJEGYZÉKE, A bajai kath. legényegylet könyvtárának —. 1907. Baja, 1907. Nánay Lajos kny. 8-r. 20 l. Ára 20 fill.

FÜGGELÉKE, Az E. G. E. könyvtári czímjegyzékének —. Kolozsvár, 1907. Gámán János örököse. 2-r. 7 l.

HELLEBRANT ÁRPÁD. Repertorium. (Irodalomtörténeti Közlemények. 1907. Tizenhetedik évf. Első füzet. 127—128 l.)

JEGYZÉKE, A körösladányi társaskör könyvtárának betürendes —. Gyoma, (1907.) Kner Izidor kny. 8-r. 10 l.

JEGYZÉKE, A rosznyói kath. főgimnázium ifjusági könyvtárának —. 1906. Rozsnyó, 1906. »Sajó-vidék« kny. 8-r. 95 l.

JEGYZÉKE, A VIII. kerületi állami főgymnasium önképzőkör könyvtárának —. Budapest, 1907. Pesti könyvnyomda r.-t. kny. 2-r. 4 l. (Könyomat.)

JEGYZÉKE, Az E. M. K. E. m. kir. honvédkönyvtárának —. I. sorozat. Budapest, 1907. Athenaeum irodalmi és nyomdai r.-t. kny. 8-r. 8 l.

JEGYZÉKE, Az E. M. K. E. m. kir. honvédkönyvtárának —. II. sorozat. Budapest, 1907. Athenaeum irodalmi és nyomdai r.-t. kny. 8-r. 10 l.

JEGYZÉKE, Az E. M. K. E. m. kir. honvédkönyvtárának —. III. sorozat. Budapest, 1907. Athenaeum irodalmi és nyomdai r.-t. kny. 8-r. 10 l.

JEGYZÉKE, Az E. M. K. E. m. kir. honvédkönyvtárának —. IV. sorozat. Budapest, 1907. Athenaeum irodalmi és nyomdai r.-t. kny. 8-r. 8 l.

JEGYZÉKE, Az E. M. K. E. m. kir. honvédkönyvtárának —. V. sorozat. Budapest, 1907. Athenaeum irodalmi és nyomdai r.-t. kny. 8-r. 8 l.

JEGYZÉKE, Az országos magyar iskola-egyesület abonyi népkönyvtárának —. A Múzeumok és Könyvtárak Orsz. Tanácsának adománya. Budapest, 1907. Athenaeum irodalmi és nyomdai r.-t. kny. 8-r. 17 l.

JEGYZÉKE, Az országos magyar iskola-egyesület kunszentmiklósi népkönyvtárának —. A Múzeumok és Könyvtárak Orsz. Tanácsának adománya. Budapest, 1907. Athenaeum irodalmi és nyomdai r.-t. kny. 8-r. 17 l.

KATALOG der Zöglingbibliothek. K. u. k. Infanteriekadettenschule zu Temesvár. Temesvár, (1907.) Csendes Lipót kny. 2-r. 135 l.

KATALOG der Schülerbibliothek des Obergymnasiums. Segesvár, 1906. Kraff V. kny. 8-r. 20 l.

KÖNYVE, A szentesi függetlenségi és 48-as népkör alapszabályai és könyvtári kivitelí —. Szentes, 1907. Vajda Bálint kny. 8-r. 44 l. Ára 16 fill.

KÖNYVJEGYZÉKE, A gyulai polgári kör könyvtárának —. 1907. Gyula, 1907. Dobay János kny. 8-r. 33 l.

KÖNYVTÁRJEGYZÉKE, A veszprémi róm. kath. legényegylet —. Összeállította Huber Károly. Veszprém, 1907. Veszprémmegyei kny. 8-r. 23 l. Ára 10 fill.

MEISZTROVICS FERENCZ. A makói ipartestület könyvtárjegyzéke. Összeállította — könyvtáros. Makó, 1907. Kovács Antal kny. 8-r. 19 l.

II. NACHTRAG zum Katalog der Officiersbibliothek des Inf. Rgts. Nr. 34. Kassa, 1907. Koczányi Béla kny. 8-r. 2 l.

PÓTCZÍMJEGYZÉKE, A »magyarországi építőmunkások országos szövetsége« budapesti kőműves szakosztálya könyvtárának — Budapest, 1907. Világosság könyvnyomda r.-t. 8-r. 12 l.

PÓTÍVE, A m. kir. szabadalmi hivatal könyvtári címjegyzékének 3-ik —. Budapest, 1907. Pallas kny. 8-r. 8 l.

PÓTLÉK (II. sz.), a debreczeni kereskedelmi és iparkamara könyvtárjegyzékéhez. Debreczen, 1907. január 1. Debreczen, 1907. Debreczen város könyvnyomda-vállalata. 8-r. 14 l.

SPISAK KNJIGA Knjižnice srpske crkvene opštine u Subotici. Ujvidék, 1907. Popovits M. testvérek kny. 8-r. 4, 79 l.

SZAPORODÁSA, A soproni kaszinói könyvtár —. 1906. Sopron, 1907. Romwalter Alfréd. 8-r. 217.—225 l.

SZÓKE ALBERT. A pánczélcsehi magyar könyvtár-egyesület könyvtári jegyzéke. Az egyesület megbízásából összeállította az 1906-ik év végén —. Pánczélcseh. Dész, 1907. Demeter és Kiss kny. 8-r. 29 l. Ára 1 kor.

VERZEICHNIS der Bücher der Schäszbürger Lesegellschaft 1907. Segesvár, 1907. Kraff V. kny. 8-r. 40 l.

VUJKOVICS KÁROLY. Az ujvidéki Magyar Casino könyvtárának jegyzéke az 1907. évről. Összeállította: 1907. január hóban — a Magyar Casino könyvtárosa. Ujvidék, 1907. Hirschenhauser Benő kny. Kis 8-r. 64 l.

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

Fejérpataky László könyvtárigazgató negyedszázados szolgálati jubileuma. A Magyar Nemzeti Múzeum Széchényi Országos Könyvtárának személyzete őszinte szeretettel ünnepelte április hó 12-én nagyérdemű igazgatóját. E napon mult ugyanis huszonöt esztendeje, hogy dr. *Fejérpataky* László osztályigazgató, egyetemi tanár, mint levéltárnok intézetünkhöz kinevezett. A jubiláns osztályvezetői minőségben 1895. augusztus 19. óla áll a könyvtár élén s hogy az intézet fejlődése az utolsó évtizedben oly örvendetesen fellendült, első sorban dr. *Fejérpataky* László czéltudatos vezetésének, az intézet érdekében kifejtett buzgóságának köszönhető. Tisztviselőtársai s a könyvtár alkalmazottai örömmel ragadták meg az alkalmat, hogy e jelentős napon kifejezzék előtte a nagyrabecsülés, tisztelet és őszinte ragaszkodás amaz érzelmeit, melyek mindennél erősebb kötelék gyanánt fűzik hozzá az intézet testületét. *Fejérpataky* László szives szavakkal köszönte meg az ünnepeltestét.

Aubrey Beardsley kiállítása az Országos Magyar Iparművészeti Múzeumban 1907 április 27-től május 26-ig volt nyitva, a közönség legszélesebb köreinek érdeklődése mellett. Az alig 27 éves korában, ezelőtt vagy tíz évvel Mentoneban elhunyt művész nevét angol barátainak s bámulóinak szűkebb körén túl, a kontinensen néhány éve jelentkező, s korunk ethikai elkorcsosodására annyira jellemző *Wilde*-láz tette ismeretessé, mint a hirhedt Salomé-dráma perverz tonusával mindenkép összevágó 14 illusztráció készítőjét. E tusrajzok, melyek technikája különben nagyon hozzásimul a modern czinkográfiai eljáráshoz, sajátos vegyületei a prerafaelisták naivitásának, a rokokó bájosan rafinált formaérzékének s a japánoknak a pillanatfényképek precizitásával versenyző rajzbeli készségének. Ez idegen elemekhez járul, mint *Beardsley* egyéni tulajdonsága, a jobbára erotikus tárgyú képek szereplőinek fájdalmas, sokszor szinte irtózó arc kifejezése, a miben egyik német csodálója¹ bizonyos elhikai czélatatot keres, de az elfogulatlan szemlélő csupán a szadizmus Kaïn-jegyét látja.

Az Iparművészeti Múzeum nem épen kedvező világitású kupolatermében összesen 92 rajz volt kiállítva, a dr. *Czakó* Elemér szerkesztette csinos katalógusban ellenben 102 rajz van lajstromozva. A látszólagos ellentmondást elsimítja a 93—102. rajzokról szóló következő jegyzet: »E lapok azonban erotikus voltak folytán a nagy nyilvánosság számára ki nem állíthatók.«

¹ Julius *Klein* : Die Kunst. V^o

A kiállítás rendezőinek erkölcsi aggályait teljes mértékben méltányoljuk s részünkről a tényleg kiállított rajzok egy némelyikére is kiterjesztettük volna, csak azt nem tudjuk megérteni, mit keresnek ezek a képek a tényleg kiállított rajzok katalógusában? Ha egyszer nem valók a nyilvánosság elé, ugyan minek kell róluk a nyilvánosságnak tudomást szereznie? Még kevésbé tudjuk azonban megérteni a kiállítás rendezőségének azon eljárását, hogy az ekként megbélyegzett képeket mégis kiállította, csak hogy a többitől elkülönítve, a mindenki számára hozzáférhető s főleg az iparművészeti iskola 15—16 éves növendékei által sűrűn látogatott könyvtári olvasóterem egyik szögletében. (*)

A Múzeumok és Könyvtárak Országos Főfelügyelőségének ötödik könyvtárnoki szaktanfolyama. A Múzeumok és Könyvtárak Országos Főfelügyelősége dr. *Fejérpataky* László egyetemi tanár, orsz. felügyelő vezetésével folyó évi július hó 2-ától 13-ig tartja meg a Magyar Nemzeti Múzeum orsz. Széchényi-könyvtára olvasótermében immár ötödik könyvtári szaktanfolyamát.

A tanfolyamnak ezúttal is első sorban az a célja, hogy a Főfelügyelőség hatáskörébe tartozó könyvtárak tisztviselőit a sajátképi könyvtárosi ismeretekbe elméletileg és gyakorlatilag bevezesse s e célnak megfelelően a Főfelügyelőség eddigi szokásához híven, ezúttal is tíz vidéki intézetének tisztviselőjét hívta meg 100—100 korona uti-átalánnyal a tanfolyam meghallgatására. Azonban e rendes hallgatók mellett, korlátozott számban, önként jelentkező érdeklődők is részt vehetnek az előadásokon. Az ily jelentkezők felvételéről az Országos Főfelügyelőség esetről-esetre határoz.

A tanfolyam tárgyai és előadói a következők:

I. Paleografia és a kéziratok kezelése. Előadja 16 órában dr. *Fejérpataky* László egyetemi ny. r. tanár, a Magyar Nemzeti Múzeum Széchényi orsz. könyvtárának igazgatója, múzeumi és könyvtári felügyelő.

1—2. A paleografia a könyvtári szolgálatban. Az írás anyaga és eszközei, különösen a pergamen és papiros.

3. Írott könyvek formája.

4—5. Az írás fejlődése a középkor elejétől az újkorig.

6—7. Középkori szóróvidítések rendszere.

8—9. Gyakorlatok az írás korának meghatározására és a rövidítések megoldására.

10—11. Kortani alapismeretek.

12. Középkori keltezesek megoldása. Kortani segédkönyvek.

13—14. Középkori kéziratok. (A Korvina, magyar vonatkozású kódexek.) Kódexek leírása. Nyomatott katalógusok.

15—16. Oklevelek és újkori kéziratok lajstromozása. Kezelésüknek és megővésüknek módja.

II. Könyvtártan (Bibliothconomia): előadja 12 órában dr. *Ferenczi Zoltán*, egyetemi cz. nyilv. rendkívüli tanár, a budapesti tudományegyetemi könyvtár igazgatója.

1. A könyvtárügy és építkezés áttekintése.

2. A régebbi rendszerű nevezetesebb könyvtári épületek és berendezésük ismertetése.

3. Az újabb rendszerű nevezetesebb könyvtári épületek és berendezésük ismertetése.

4. A raktár- (magazin) rendszer részletes ismertetése s a hazai viszonyok szerinti könyvtárépítéssel.

5—6. A könyvtári berendezés; olvasótermek, hivatalok, bútorzat a különböző könyvtári anyaghoz, beosztás.

7. A könyvanyag beszerzése. Növendéknapló, czédulakatalogus.

8. Szak- és helykatalogus. Könyvek felállítása.

9. Egyéb katalogusok. Nyomtatott katalogus. Kézikönyvtár és katalogusa.

10. Folyóiratok katalogusa és kezelése. Apróbb nyomtatványok.

11. A könyvtár használata az olvasóteremben és más külön helyiségekben. Felügyelet. Kérőlapok. Szabályzat. Néhány könyvtár eljárásának ismertetése.

12. Könyvkölcsönzés: naplók, térítvények. A könyvtár-vezetés egyéb feladatai: jelentések, statisztikák, revízió.

III. Könyvismerettan (bibliologia); előadja 12 órában Varju Elemér, a Magyar Nemzeti Múzeum segédőre

1—2. A könyvnyomtatás történetének rövid áttekintése.

3. Az ősnymtatványok könyvtári szempontból. Könyvésztük, feldolgozásuk, katalogizálásuk.

4. A könyvnyomtatás kezdete hazánkban. A mohácsi vész előtti magyar könyvkiadók és könyvkereskedők.

5. A könyvnyomtatás elterjedése Magyarországon a XVI. sz.-ban.

6. A hazai nyomdászat és termékei 1600-tól 1711-ig.

7. Az 1711. előtti magyar nyomtatványok könyvészté és feldolgozása.

8. A magyar nyomdászat a XVIII. és XIX. sz.-ban.

9. Könyvészteti különlegességek és ritkaságok. Az ilyenekkel foglalkozó könyvészteti irodalom.

10. A könyvillusztráció. Metszetyűjtemények és könyvtári kezeléseik.

11. A könyvkötés rövid története külföldön és hazánkban. Könyvjavítás és tisztítás.

12. A könyvgyűjtés hajdan és most. Híres gyűjtők külföldön és hazánkban.

IV. Bibliografia: előadja 12 órában dr. Gulyás Pál a Magyar Nemzeti Múzeum segédőre.

1. A bibliografia fogalma, felosztása és jelentősége.

2—4. A könyvek bibliografiai leírásának szabályai: *a)* a rendszó megállapítása és felvétele; *b)* a teljes és rövidített címfejlétele; *c)* az egyetemi értekezések, apró nyomtatványok és hangjegyek könyvészteti feldolgozásának sajátos szabályai. (Elmélet és gyakorlat.)

5—6. A rendszerező bibliografia fajtái és történeti fejlődése.

7—8. A rendszerező bibliografia könyvtári alkalmazása. (Könyvtári szakcímterek.)

9—10. A külföldi bibliografiai irodalom ismertetése.

11. A hazai bibliografiai irodalom ismertetése, történeti áttekintés kapcsán.

12. Modern nemzetközi bibliografiai törekvések. A kötelempéldány a bibliografia szolgálatában.

VÁLTOZÁSOK

a magyarországi nyomdáknál 1907. évi január 1-től június 30-ig.

(Az egy csillaggal jelölt nyomdák hatóságilag nincsenek bejelentve. A két csillaggal jelöltek megszűntek.)

Abony:

*Ruber István

Bártfa:

Horovitz Menesche

Battonya: [Chasskel.

Id. Ruber István.

Beregszász:

*Klein Sámuel.

Borossebes:

Avarfi József és Péter.

Budapest:

A magyar sz. korona országainak vasutas szövetsége (üzlv. Krammer Lipót) VI., Podmaniczky-utca 27.

Auer Ignác. VIII., Rákóczy-u. 11.

*Bata és társa. VIII., Naputeza 19.

**Bauer Ferdinánd (Ferencz) és Fuchs Dávid. VI., Podmaniczky-u. 27.

Farkas és társa (Farkas Jenő és Krausz Jakab) VI., Eötvös-u. 29.

Fleischmann Frigyes L. és Kaempfer Zsig. (üzletv.: Kaempfer Zsigmond) VI., Csengery-u. 86.

Füredi Lipót, VI. Munkásteza 13.

**Grosz Baruch Bernáné (helytelenül Grosz Bertalané) szül. Minkus Albina, Grosz Albina és társa (üzletv. Grosz Bertalan) IV., Vármegye-utca 11.

Jermányi Lajos és Sallay Gyula. VIII., Bezeredy-utca 9.

Karczag Vilmos Benjamin. VI., Dávid-u. 8.

Kaufmann Béla. V., Mérleg-u. 6.

Klein Samu. V., Zoltán-utca 10.

**Kohn Mártonné szül. Minkus Gizella. IV., Újvilág-u. 11.

Krausz Lajos. VI., Ó-u. 50.

Papp Manó és Schwarz László. VI., Podmaniczky-u. 35.

Petrovics János és Gavrilovics Trifun (üzletv. Krnyác János). IV., Molnár-u. 10.

*Reform kny. VI., Csengery-u. 9.

Schmid Sándor és neje (Lautenburg Hermina) VI., Új-u. 3.

**Schwarz L. és Schwarz Lipót. VI., Podmaniczky-utca-u. 35.

**Spiegel Jakab és Nemetz Géza. VI., Eötvös-u. 29.

**Szalai József. VII., Károly-körút 9.

Székely Béla. VII., Aréna-utca 19.

*Turul. IV., Eskü-utca Klotild-palota.

Vas Manó. V. Klotild-u. 16.

Wagner Ferencz. IX., Tompa-u. 14.

Csikszereda:

*Létz János.

*Szvoboda Vilmos.

Dicsőszentmárton:

»Erzsébet-nyomda« (tulajd. Dosztál Kálmán).

**Hirsch Mór.

Jeremiás Sándor. (Ezelőtt Hirsch Mór.)

Erzsébetváros:

Erzsébetvárosi kereskedelmi szövetkezet kny.

**Scholtesz Albert.

Erdőhegy (Kisjenő):

**Gallovich István.

Facset:

**Barabás Mihály.

Izsák Dávid.

Györsziget:

*Gross Gusztáv

Keckemét:

Galanthai Ferencz Mihály

Kispest:

»Bercsényi« r.-t.

Kis-Várda:

Preisz Vilmos.

Kolozsvár:

*»Carmen« (tulajd. Baritin P. Péter).

Lugos:

**Guttman Nándor »Süd-ungarn«.
»Husvth és Hoffer könyv-és műnyomdája«.

Makó:

Makói Újság r.-t.

Marosvásárhely:

*Hirsch Mór.

Miskolc:

*Klein és Ludvig.

Nagykanizsa:

Fischer Ernő.

Nagybeckerek:

*»Libertas«

Nagyszombat:

*Haas Mór.

*Ifj. Winter Salamon.

Nagykároly:

Kölcsey ny. r.-t. (üzletv. Varga Endre).

Nagyvárad:

**Rákos Hermina.

Nyír-Mada:

**Preisz Vilmos.

Pécs:

Engel Izidor.

Klein Ferencz.

Pozsony:

**Mandl Győző.
Mandl Testvérek (Mandl Győző és Mandl Samu).

Szeged:

*Dugonics-nyomda r.-t.

Sepsiszentgyörgy:

*»Kossuth« r.-t.

Szolnok:

*Róth Dezső.

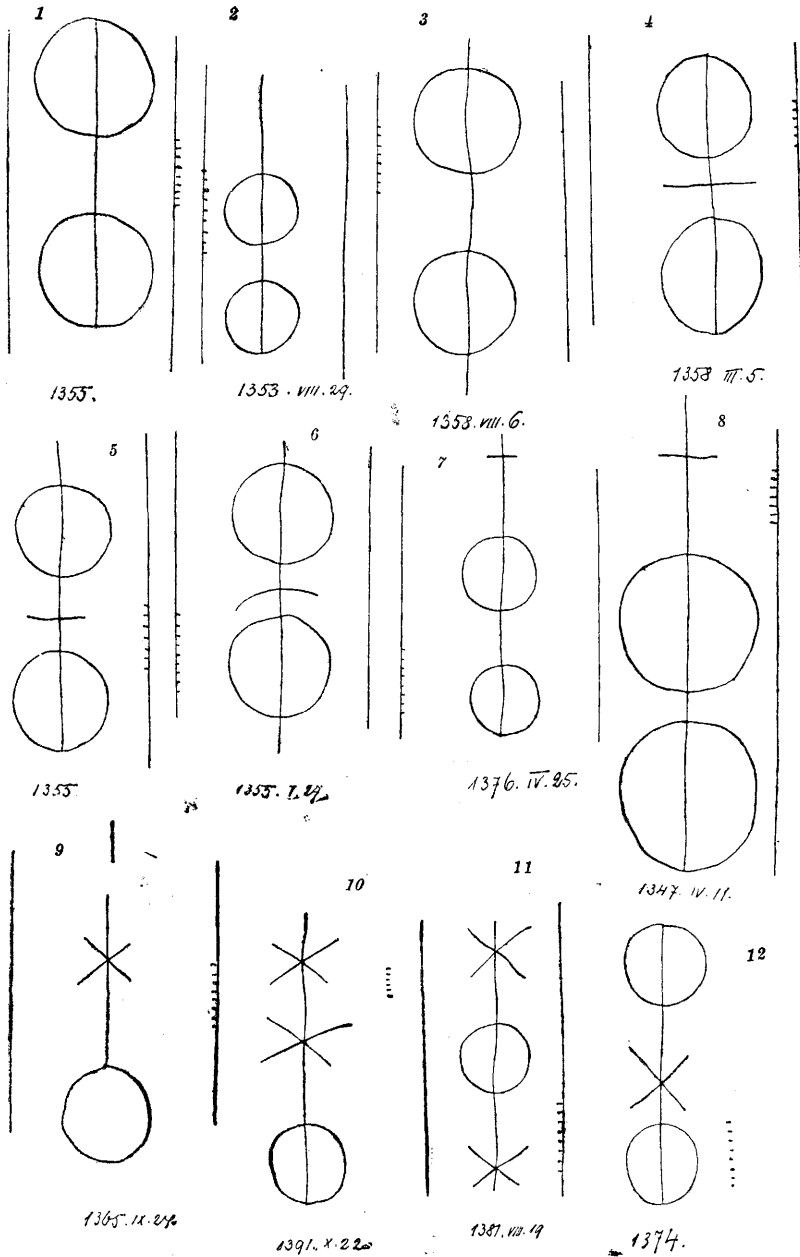
Újvidék:

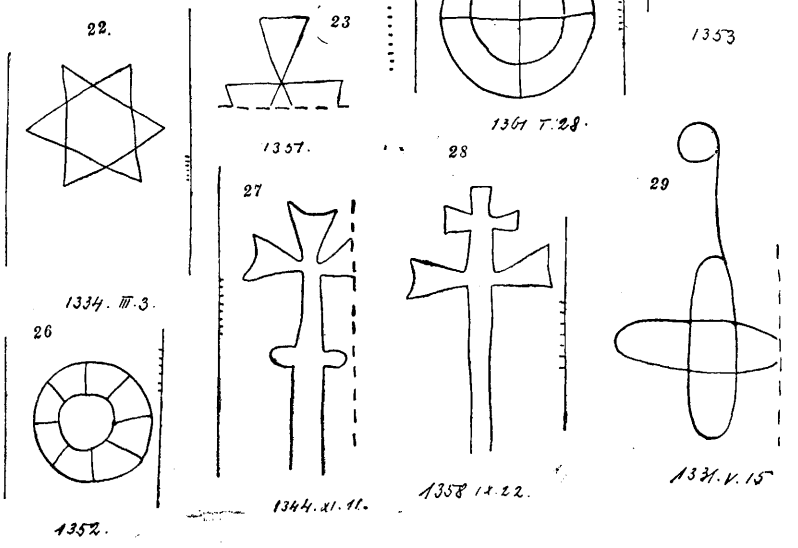
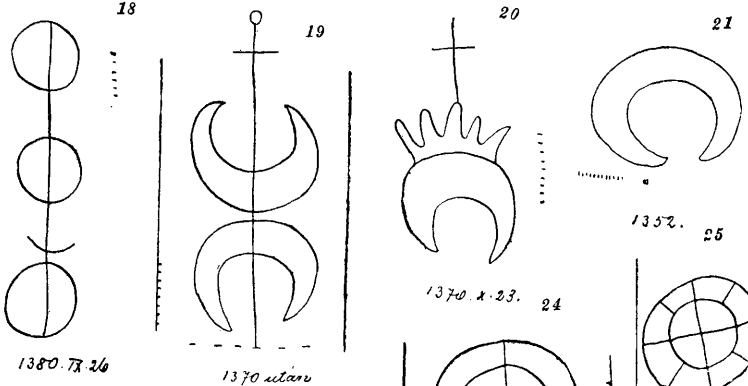
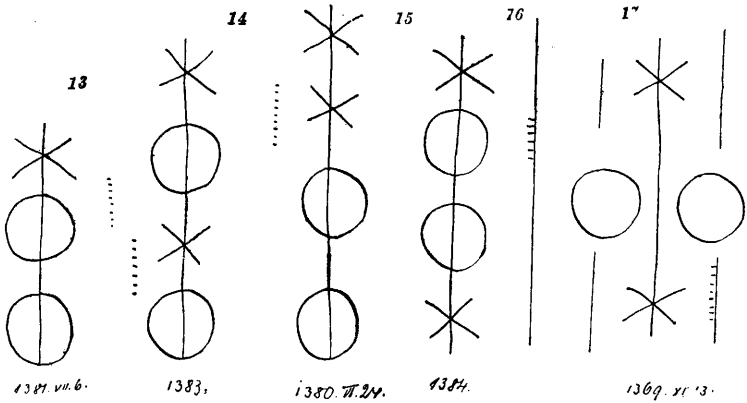
*Dokovits György.

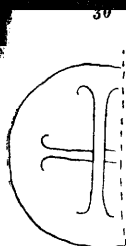
Ungvár:

Földesi Gyula.

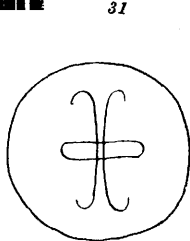
Melléklet a Magyar Könyvszemle 1907. évf. II. füzetéhez.

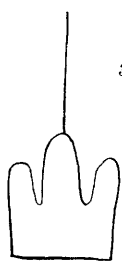

1363 VIII 17.

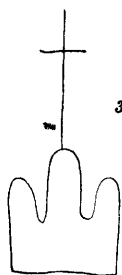

1362. VIII 21.

32

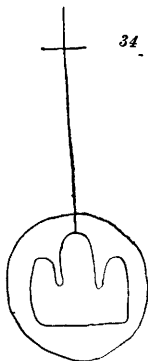
1389 VII 2.

33

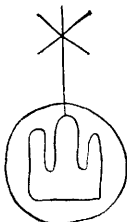
1390.

37

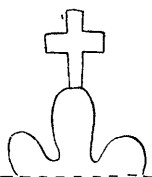
34

1395 VI 11.

35

1393.

36

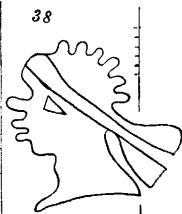
1346 T 29.

40

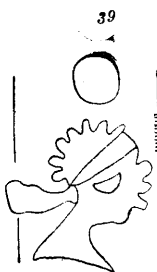
1344

41

38

1387.

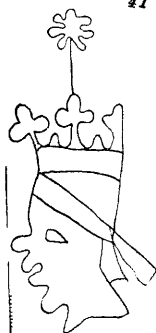

39

1406.

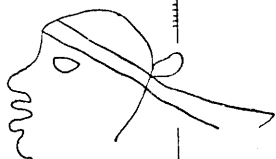

1400.

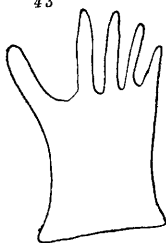
44

XIV. Minach.

42

1381.

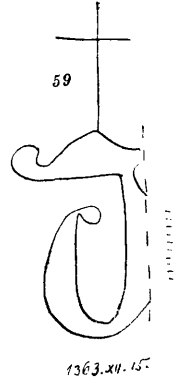
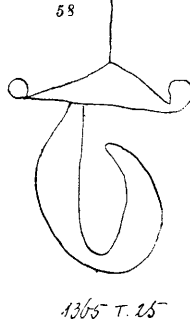
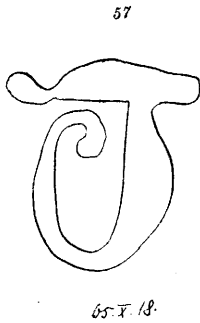
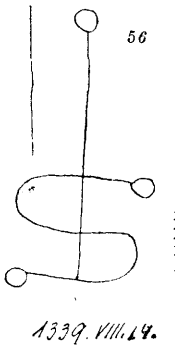
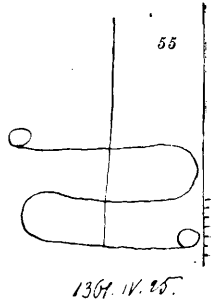
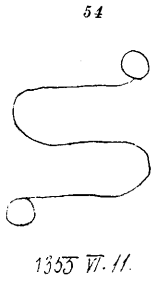
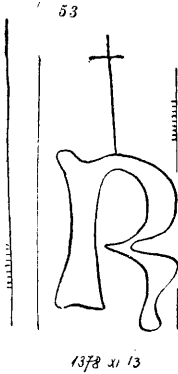
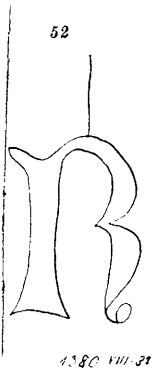
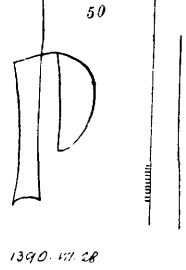
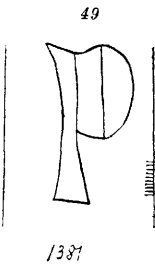
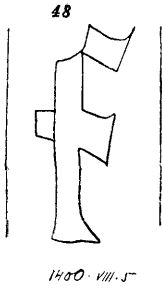
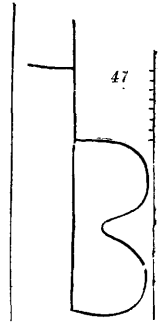
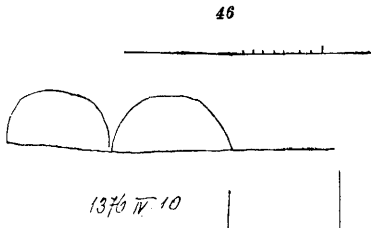
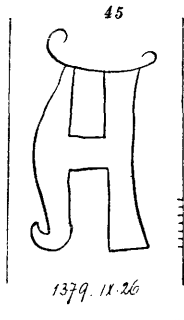
43

1387 v. 28

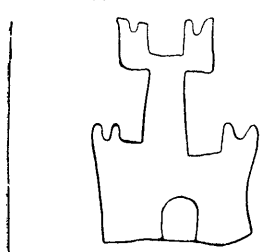

1392.

IV

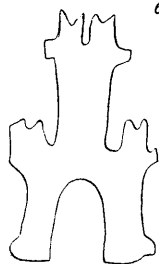

60

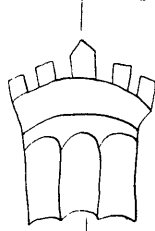
1346. IV. 5

61

1360. VIII. 20.

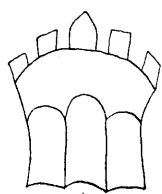
62

1385

66

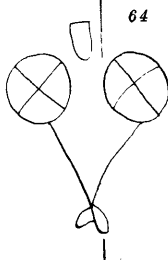
63

1381

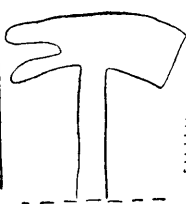
67

64

1388. III. 27

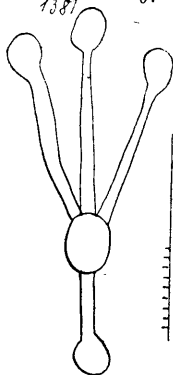
65

1362. VI. 14.

1347. T. 23

71

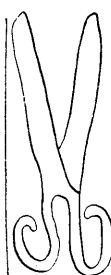
1361. IV. 8

68

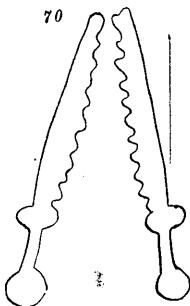
1366. XII. 10

69

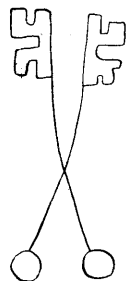
1352

70

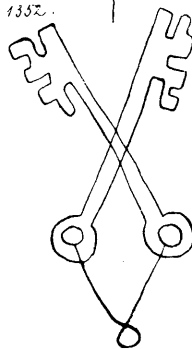
1349

72

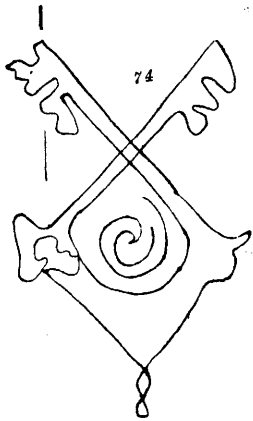
1367. T. 24

73

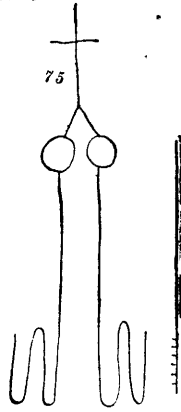

1374. VI. 29.

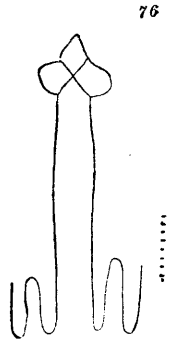
IX. 11. 12. 13.

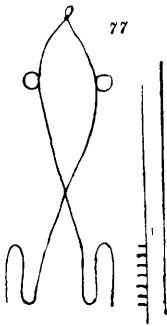
1374. VII. 6.

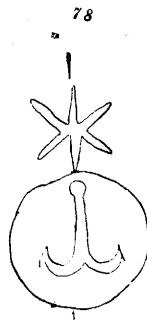
1381 III 20

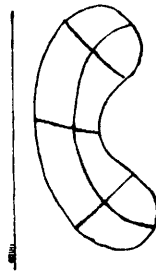
1366 V 15.

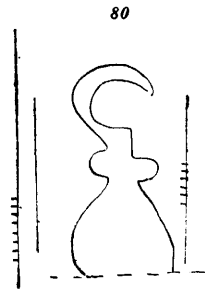
1377. VIII. 8.

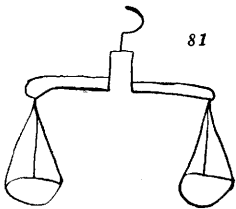
1364 T 22.

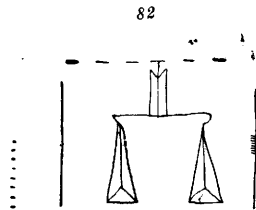
1378. VI. 18.

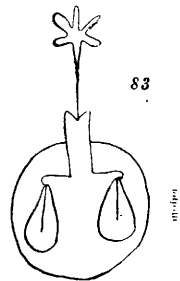
1346. XI. 29

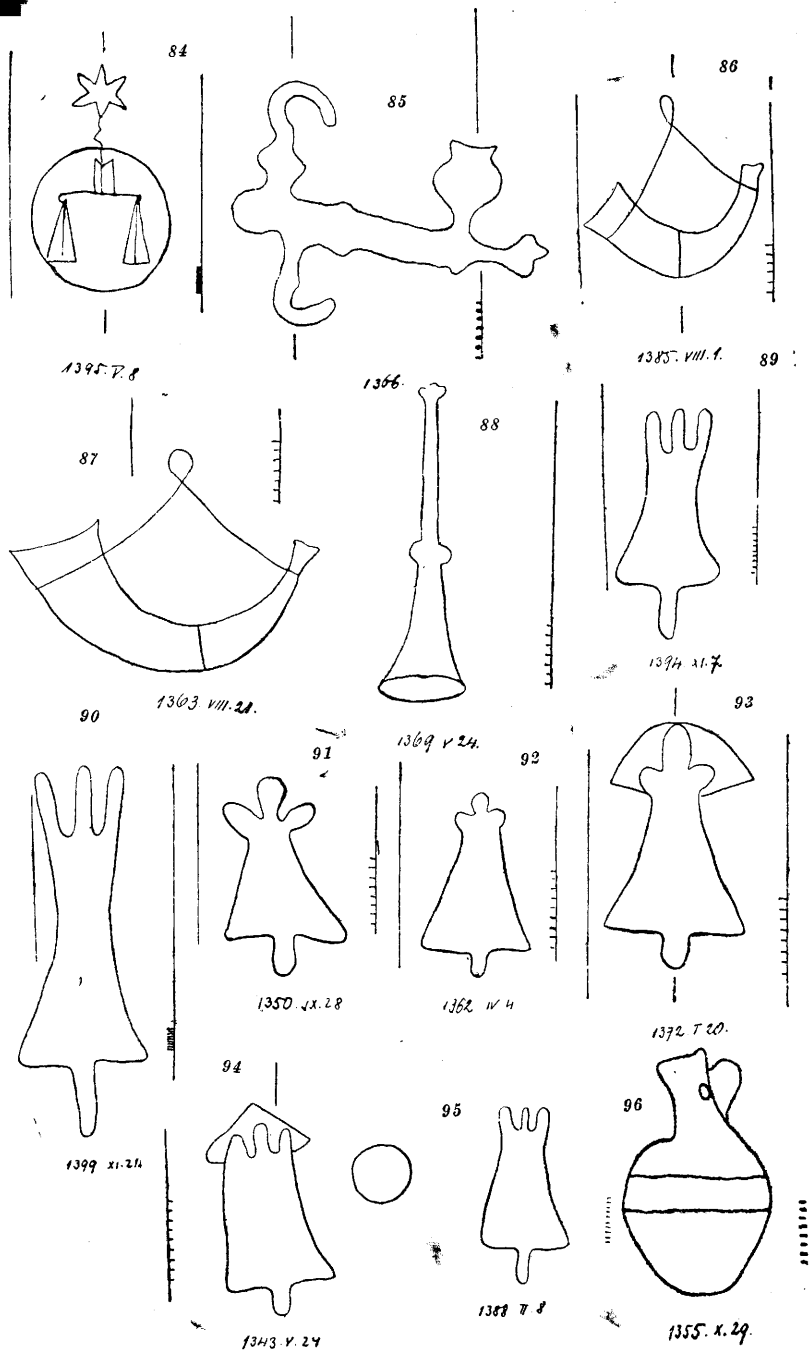
1363. XI. 15.

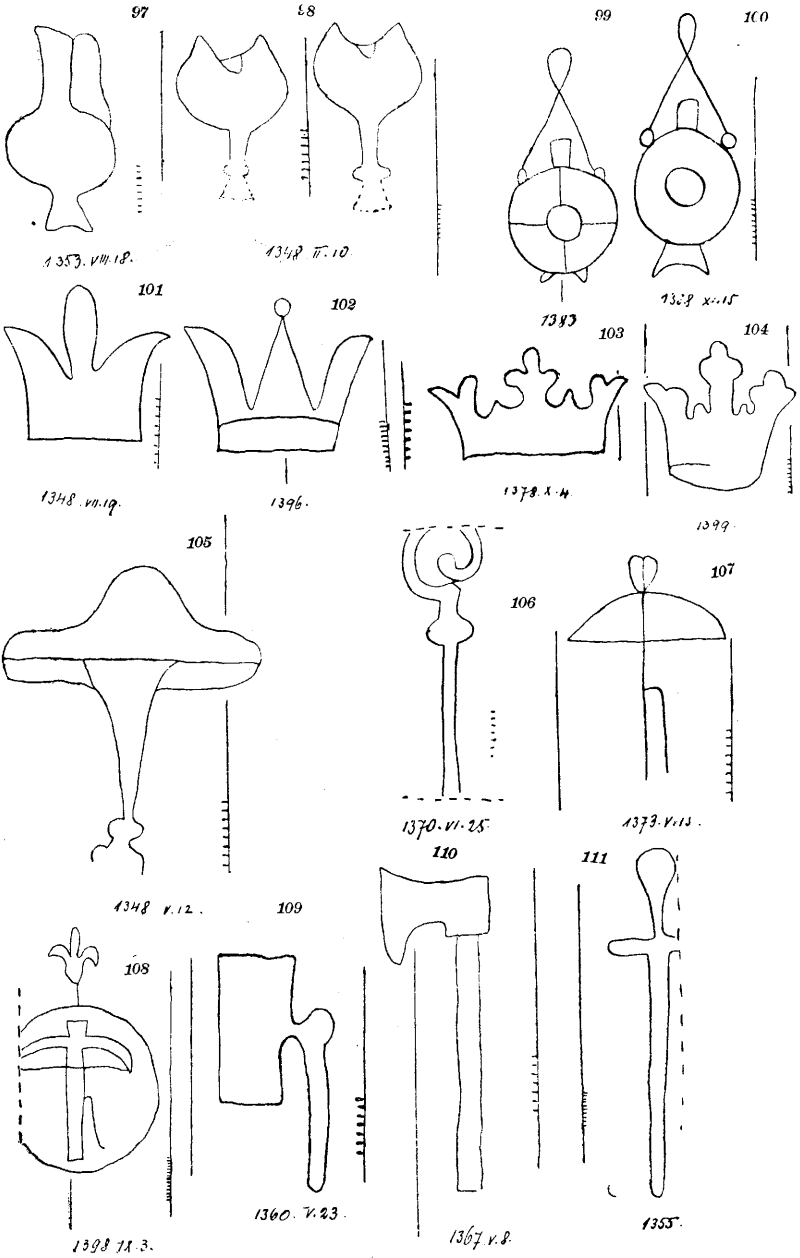
1367 V. 3.

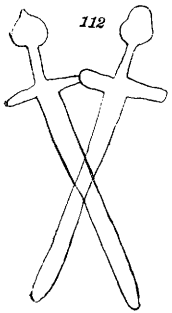

1390 T. reg. 1.

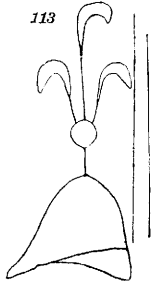

VIII

1383 vi 1

1388 x 15

114

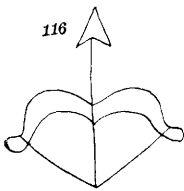
1364 vi 11

115

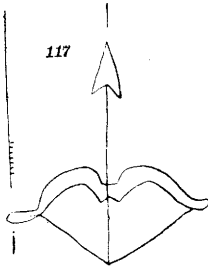

1364 vi 14

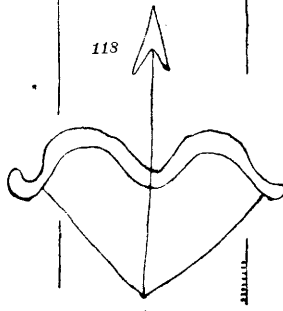
116

1399 xv 1

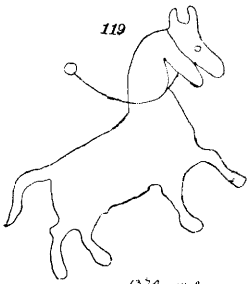

117

1399

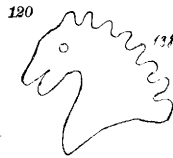

118

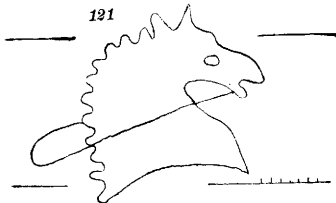
119

1370 vi 8

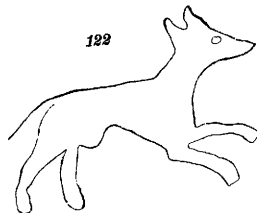
120

1382. ix. 10.

121

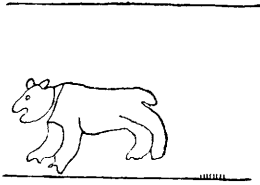
1384. ix. 28

122

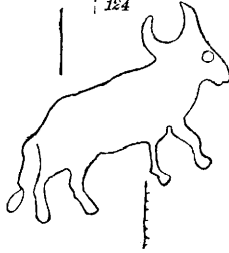
1357. ix. 19.

183

1396 VIII. 14

184

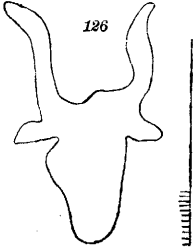
1370 utian

186

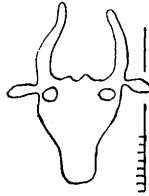
1395

186

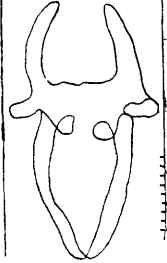
1394

187

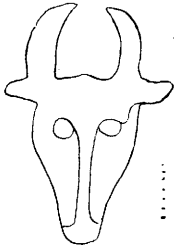

1387 IV. 1

188

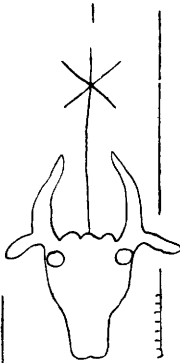

129

1342 IV. 12.

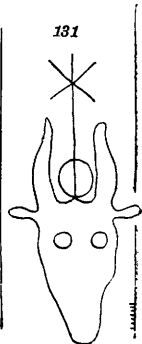
130

1390. IV. 14

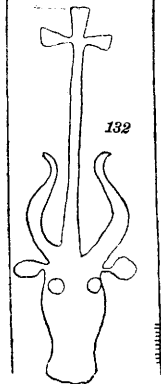
1364 VII. 9.

131

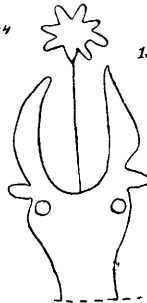
1396 I. 13

132

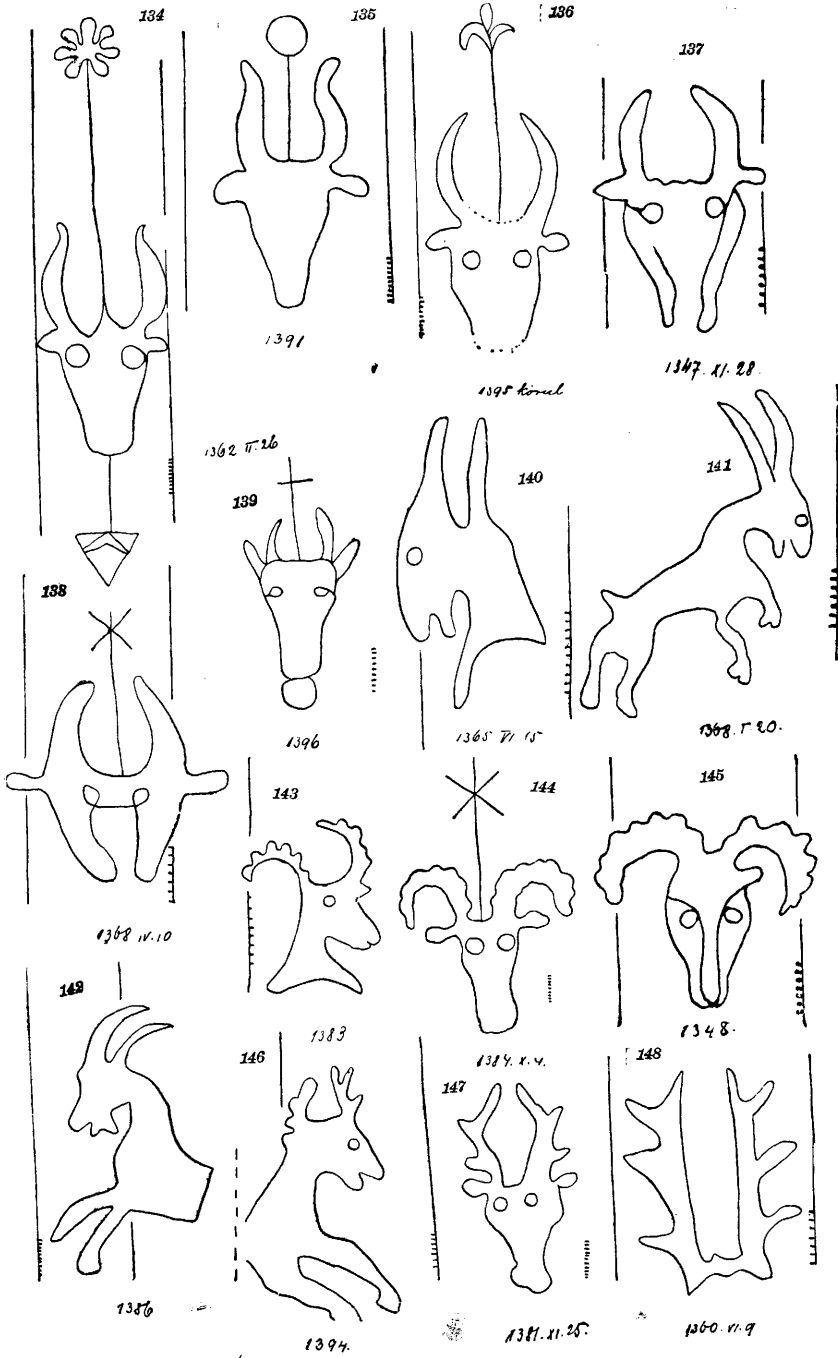

1383. IV. 20

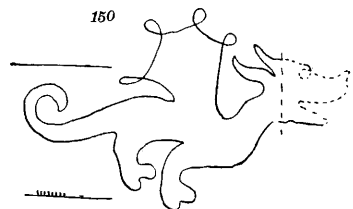
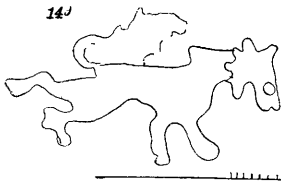
133

1394. VI. 6

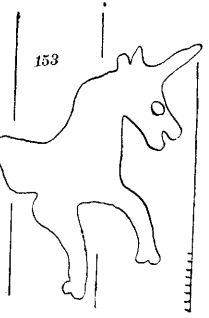
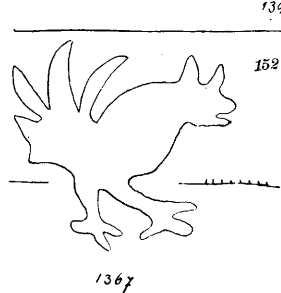
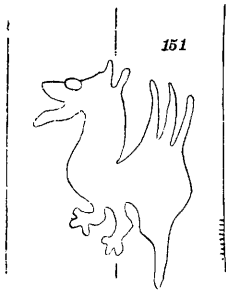

XII

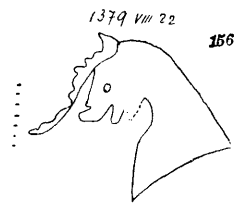
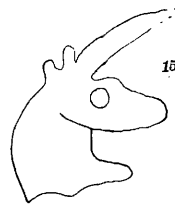
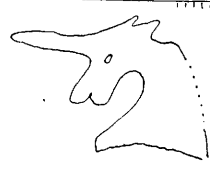

1305 VIII.13

1393

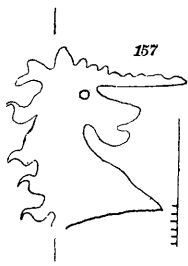
1340 Hornid

1341 V.24

1346 IV.24

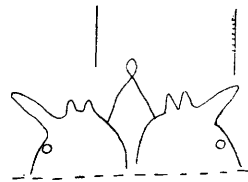
1379 VIII.22

1386 II.2.

1390 V.27

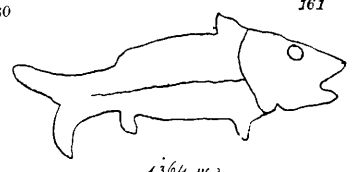
1388 VI.1

1398 XIV.31

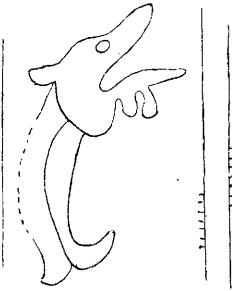
161

XIV. eozaral vege v. XV. ezaral
elije

1364. IV.3.

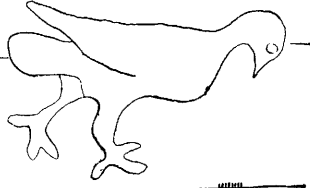
162

163

164

1391. XI. 8.

1373. T. 12.

165

1366 VII. 23

166

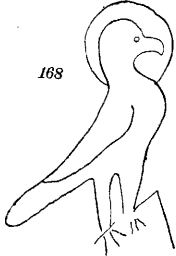

167

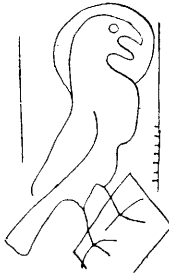
1358

168

169

170

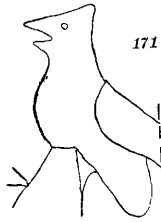

1367. IX. 18

1363. X. 13

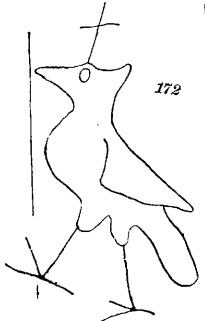
171

1369. VI. 1.

1363. X. 13

172

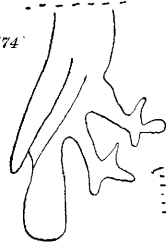
1303. XI. 25.

173

1362. IV. 29

174

1341.

1344. V. 16

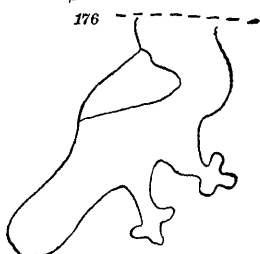
1339. VII. 6.

XIV

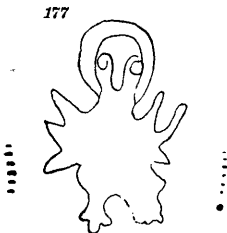
175

1389 X 13

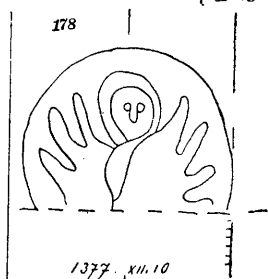
176

1335 V. 9.

177

1379

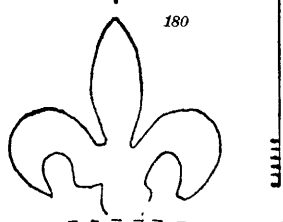
178

1377 XII. 10

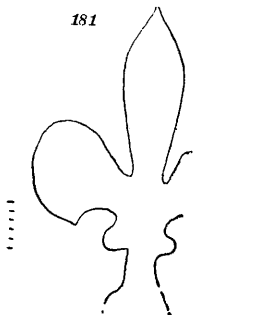

179

1335 VI. 6

180

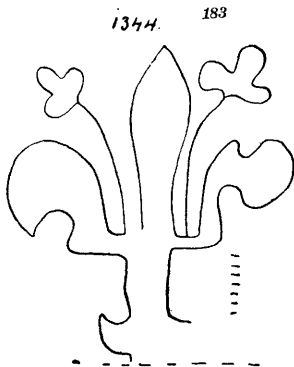
181

1323 XIV. 22a-d

189

1397.

1344.

183

1358 VI. 30

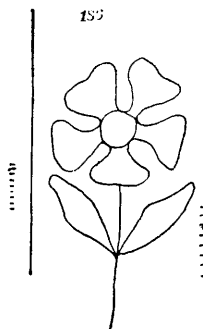
184

1397 V. 29

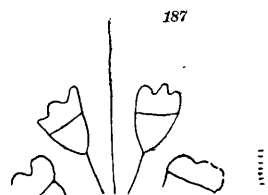

185

1334

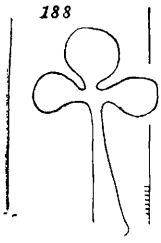

186

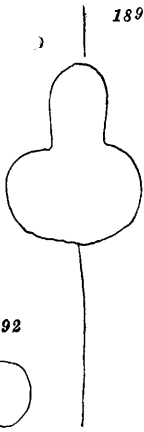

187

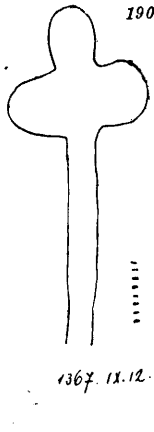
1389.

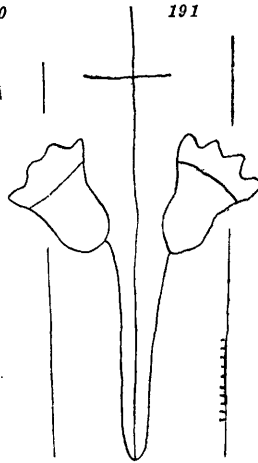
188

189

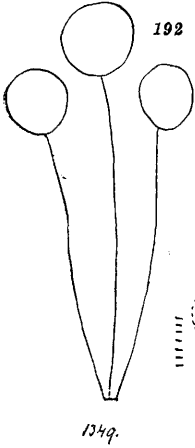

190

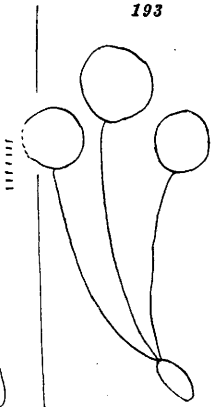
191

1364. v. 8

192

1344 T. 18

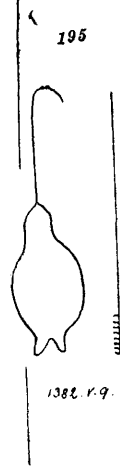
193

194

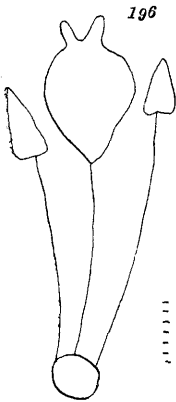
1342.

1347 IV. 24.

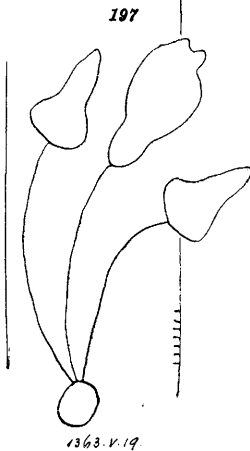
195

1382. v. 9.

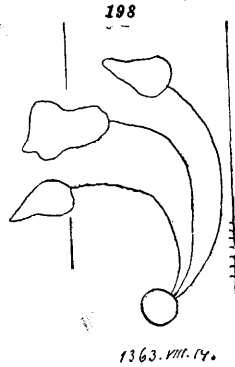
196

1346. p. 23.

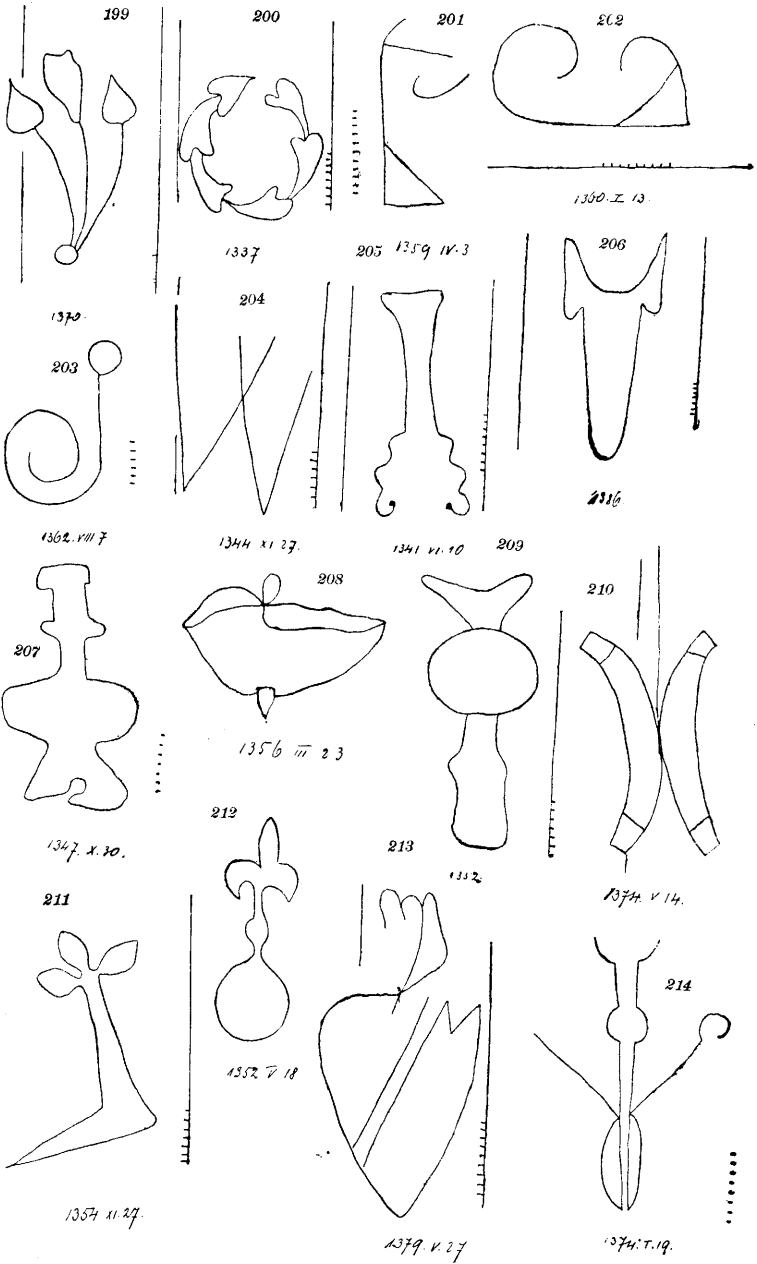
197

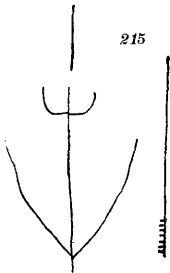
1363. v. 19

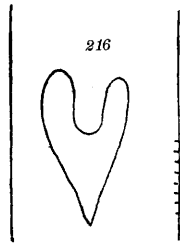
198

1363. VIII. 14.

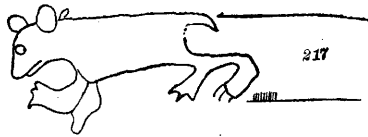

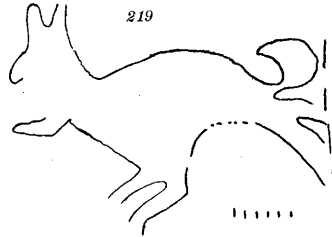
1392. XI. 24.

1347. Kernid

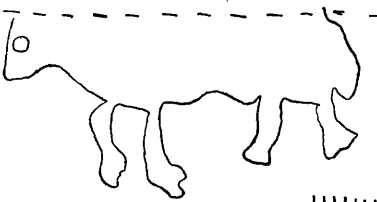
1386. VII. 5.

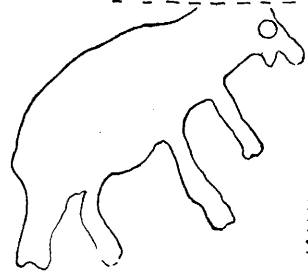
1374. V. 12. 221

1374. V. 16. 220

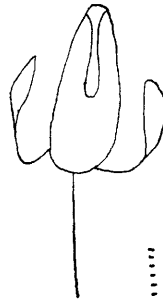
1347. IX. 24.

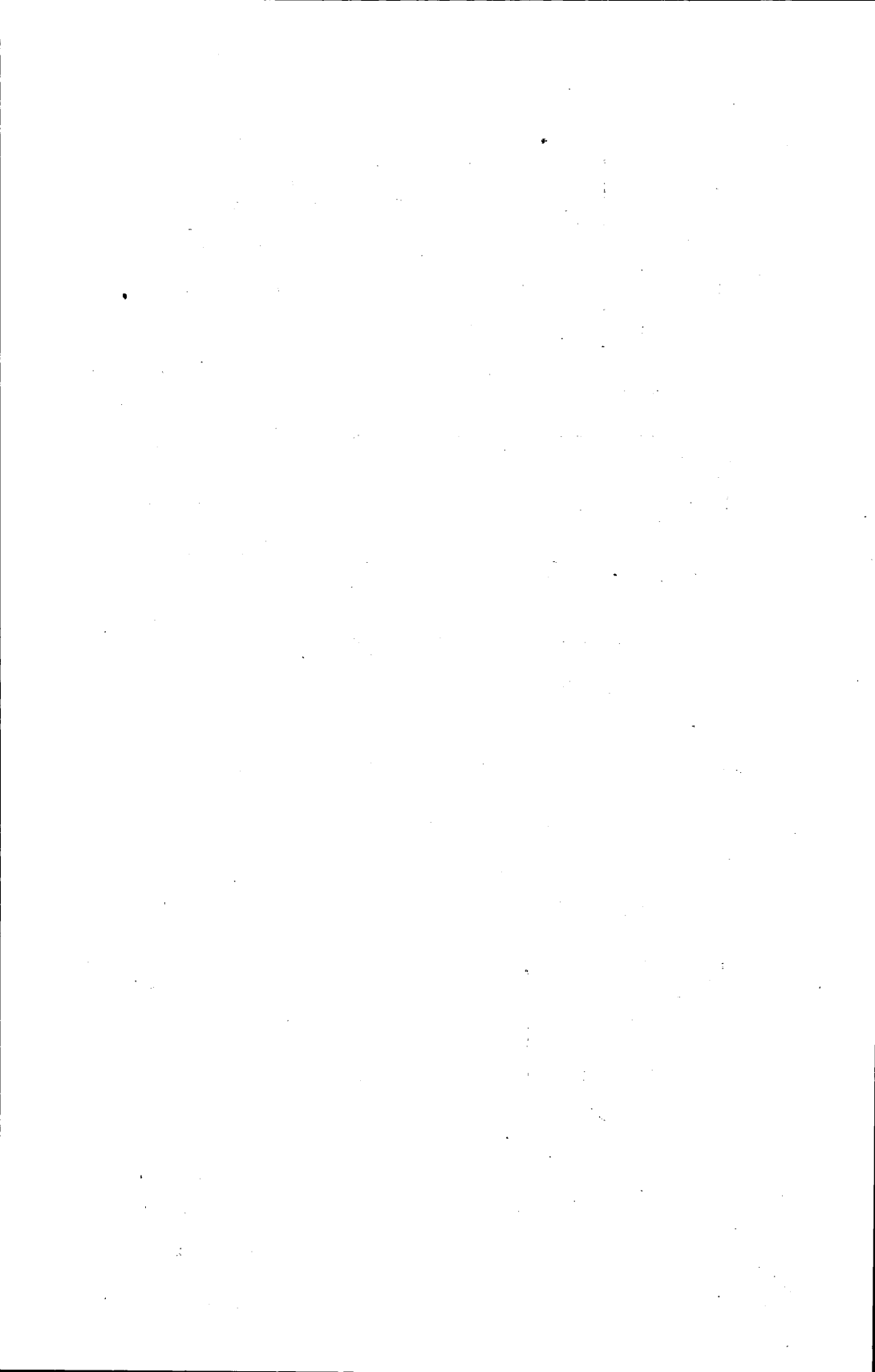
1351. III. 2.

1392. VII. 1.

1351. X. 12

A Magyar Könyvszemle új folyama.

A Magyar Nemzeti Múzeum könyvtára 1893-ban a Magyar Könyvszemle új folyamát indította meg.

A folyóirat, mint a Magyar Nemzeti Múzeum könyvtárának hivatalos kiadványa s a magyar bibliografia egyedüli szakközlönye, 1876 óta áll a hazai tudomány érdekeinek szolgálatában. Első sorban a múzeumi könyvtár érdekeinek előmozdítására lévén hivatva, ismerteti annak egyes csoportjait; beszámol az évi gyarapodásról, a végzett munkáról és teljes megbízható képet ad a könyvtár belső életéről. Ismerteti a hazai és külföldi könyv- és levéltárakat, kiváló figyelmet fordítva ezek magyar és különleges bibliografiai vonatkozású anyagának felkutatására és közzétételére. Számot ad a hazai és külföldi könyvészeti irodalom termékeiről s figyelemmel kíséri a külföldi irodalom hazánkra vonatkozó kiadványait.

A Magyar Könyvszemle évnegyedes füzetekben, évenként márczius, június, szeptember és december hónapokban jelenik meg 24—26 ívnyi terjedelemben több műmelléklettel. Előfizetési ára egész évre 6 korona, a könyvtárusi forgalomban 8 kor.; egy-egy füzet ára 2 kor.

Az előfizetési pénzeket a **Magyar Nemzeti Múzeum pénztári hivatala** fogadja el; a folyóirat szellemi részét érdeklő közlemények a **szerkesztő czimére** a **Magyar Nemzeti Múzeum könyvtárába** küldendők.

A Magyar Könyvszemle régi és új folyamainak kötetei kaphatók *Ranschburg Gusztáv* könyvkereskedésében, Budapest, *IV. Ferencziek-tere 2.* A régi folyam 2—16. kötetének ára kötetenkint 4 korona, az új folyam 1—14. kötetének ára kötetenkint 8 korona. Az előfizetések ezentúl is a *Magyar Nemzeti Múzeum pénztári hivatalához* küldendők.

Megjelent és a Magyar Nemzeti Múzeum könyvtárában kapható: *A hazai hírlapirodalom 1905-ben. I. A magyar hírlapirodalom, Zászló Jánostól. II. A nem magyar nyelvű hírlapirodalom, Kereszty Istvántól. III. Folyóiratok, Horváth Ignácztól. Függelék: A magyar nyelvű hírlapok és folyóiratok statisztikája.* Ára 1 kor. 10 fillér.

MAGYAR KÖNYVSZEMLE. — REVUE BIBLIOGRAPHIQUE HONGROISE.

Publiée par la bibliothèque Széchényi du Musée National Hongrois
Directeur: M. François Kollányi.

Quatre livraisons par an; prix du volume Nouvelle série. XV. volume. 2-ère
6 couronnes = 6 francs = 5 marcs. livraison. Avril—Juin 1906.

SOMMAIRE.

	Page
La Bibliothèque Széchényi du Musée National Hongrois en 1906 (Avec trois vignettes)	97
Ladislav I. Szőnyi. Les filigranes de nos chartes en papier du XIV. siècle. (Deuxième partie, avec 17 planches)	123
J. Adolphe Zsák. Gregoire de Szeged, miniaturiste inconnu	145
Dr. Paul Gulyás. Catalogue descriptif des Aldines de la bibliothèque Széchényi du Musée National Hongrois (Deuxième partie, avec une vignette)	149
Indicateur officiel. Rapport sur l'état de la Bibliothèque Széchényi du Musée National Hongrois dans le premier trimestre de 1907	166
Littérature. J. D. Brown, A manual of practical bibliography. Par le <i>dr. Paul Gulyás.</i> — C. Beck, Jahrbuch der Bücherpreise. I. Par <i>Bibliofil.</i> — J. Collijn, Katalog der Inkunabeln der Universitäts- Bibliothek zu Uppsala. Par <i>F.</i> — A. L. Jellinek, Internationale Bibliographie der Kunstwissenschaft. III. Par le <i>dr. Paul Gulyás.</i> Revue des périodiques étrangers	171
Ignace Horváth. La littérature bibliographique hongroise dans le premier trimestre de 1907	187
Notices. Jubilé de service du directeur Ladislav Fejérpataky. — L'ex- position Aubrey Beardsley (*). — Le V. cours bibliographique de l'Inspection supérieure des Musées et des Bibliothèques	189
Changements dans l'état des imprimeries de Hongrie du 1 janvier au 30 juin 1907	192

Siège de la rédaction et de l'administration: *Magyar Könyvszemle*
Budapest, Musée National Hongrois.